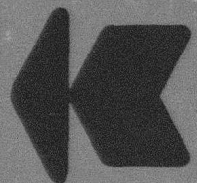

MINISTERIE VAN NATIONALE OPVOEDING

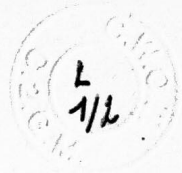
NAVORSINGS- EN
STUDIECENTRUM
VOOR DE GESCHIEDENIS
VAN DE TWEEDE
WERELDOORLOG

MEDEDELINGEN

nr. 11 december 1981

LEUVENSEPLEIN 4 (Bus 19) - 1000 BRUSSEL - TEL. 218 45 27

Ministerie van Nationale Opvoeding en van Nederlandse Kultuur
Ministerie van Nationale Opvoeding en van Franse Kultuur

M E D E D E L I N G E N

nr. 11 december 1981

NAVORSINGS- EN STUDIECENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS
VAN DE TWEDE WERELDOORLOG
Brussel

INHOUDSTAFEL

IN MEMORIAM	5
GECOÖRDINEERDE WETTEKSTEN	7
AKTIVITEITEN VAN HET CENTRUM	
A. WETENSCHAPPELIJK COMITE - BETREKKINGEN MET HET BUITENLAND - OPZOEKINGEN	
1. Wetenschappelijk Comité.....	8
2. Bureau	9
3. Korrespondenten.....	9
4. Betrekkingen met het buitenland.....	9
5. Het Centrum verleende zijn medewerking.....	13
B. ARCHIEVEN - VERZAMELINGEN	
1. Archieven	15
2. Fototeek	21
3. Fonoteek	22
C. PUBLIKATIES EN VOORDRACHTEN	
1. Publikaties van het Centrum.....	22
2. Publikaties van het wetenschappelijk personeel.....	23
3. Voordrachten en referaten van het wetenschappelijk per- soneel	24
4. Radio- en Televisie-uitzendingen	25
KRONIEK	
Het Centrum en de pers	27
De vaderlandsliefde van kardinaal Van Roey	29
LEKTUURNOTA'S	
R. ANTHOINE, <i>Forteresses sur l'Europe</i>	37
P. COCLE, <i>West-Vlaanderen in mei '40</i>	37
R. DECLERCK, <i>20 jaar politieke en culturele zwerftochten</i> . ..	38
J. DEGRAEF, <i>De swingperiode</i>	38
J. DE VOS & A. JANSSENS, <i>Het "Lyskanal"</i>	37

J. GOTOVITCH, <i>De Belgische socialisten in Londen</i>	40
J. LIBOTTON, <i>Holsbeek, 40 jaar na 40</i>	40
L. SCHEPENS, <i>De Belgen in Groot-Brittanië 1940-1945</i>	41
C. SEGERS, <i>Geef ons een Slagveld. Fragmenten uit de geschiedenis van de Belgische commando's (1940-45)</i>	42
M. STEINBERG, <i>Dossier Bruxelles-Auschwitz. La police SS et l'extermination des Juifs de Belgique</i>	43
R. VANDEPUTTE, <i>Léon-A. Bekaert. Een groot man. Een goed mens</i>	44
L. VAN ECK, <i>Zo was het in Dachau</i>	44
F. VAN LANGENHOVE, <i>L'élaboration de la politique étrangère de la Belgique entre les deux guerres mondiales</i>	45
J. VAN REMOORTERE, <i>En toen was het oorlog... Dagboek van de Tweede Wereldoorlog</i>	47
C. DE VLAEMYNCK, <i>De Slag om Moerbrugge</i>	47
<i>Van emancipatie gesproken. Fotoboek over zestig en meer jaren KAV-leven</i>	48
<i>Who were the Fascists ?</i>	48
Nagekomen :	
E. JANSSENS, <i>Histoire de la Force publique</i>	49
GIFTEN	50

ANNEX - BIBLIOGRAFIE

Bibliografie van de publikaties verschenen in 1979-1980 betreffende België tijdens de tweede wereldoorlog.

IN MEMORIAM

Bij het ter perse gaan bereikte ons het droeve bericht van het overlijden van de Heer Luc Somerhausen.

De Heer Luc Somerhausen werd geboren te Hoeilaart op 26 augustus 1903 en stierf te Elsene op 5 april 1982.

De aflijvige was Erevoorzitter van de politieke gevangenen van Sachsenhausen en van de Brusselse regionale van de Nationale Confederatie van Politieke Gevangenen en Rechthebbenden; hij was lid van het wetenschappelijk Comité van het Centrum en volgde in 1979 de betreurde Albert Régibeau op als ondervoorzitter van onze instelling.

De grote verzetsman, auteur en journalist Somerhausen ging op rust in 1972 na gedurende vijftien jaar het Beknopt verslag van de Senaat geleid te hebben, waarbij hij trouwens sinds jaren werkte. Eveneens in 1972 werd de twintigste verjaardag gevierd van het *Bulletin d'information des prisonniers politiques, résistants et combattants*, waarvan de aflijvige directeur - hoofdredakteur was.

Na zijn terugkeer uit het concentratiekamp Sachsenhausen zette hij zich in voor zijn vroegere medegevangenen met al het gezag dat hij in regerings- en parlementaire kringen verworven had door de competentie, de nauwkeurigheid en de hoffelijkheid waarmee hij het Beknopt verslag van de Senaat leidde.

De Gemeenschap van de politieke gevangenen verliest een van haar meest luisterrijke persoonlijkheden.

Het Centrum treurt om het heengaan van de man die een van haar voorvechters was en een ondervoorzitter die zich met een nimmer aflatende zorg om zijn instelling bekommerde. Met recht en reden kan gezegd worden dat het Centrum voor een groot deel zijn werk was.

IN MEMORIAM

Op 31 juli 1981 overleed André Cordewiener, konservator van de Luikse stadsbibliotheek en directeur van het "Centre de Lecture publique de la Communauté française". Hij was 41 jaar. Anderen hadden het reeds over zijn loopbaan en werk (1). Herinneren wij eraan dat André Cordewiener van september 1975 tot januari 1975 ook eerstaanwezend assistent op het Centrum was. Hij was doctor in wijsbegeerte en letteren en had reeds een ruime wetenschappelijke ondervinding ; in zijn arbeid op het Centrum paarde hij persoonlijk innemendheid aan organisatiezin en een grote werkkraft.

André Cordewiener drukte zijn stempel op twee essentiële punten van de aktiviteit van het Centrum. Maandenlang werkte hij met een kollega aan een uiterst belangrijke taak, nl. de selectie en voorafgaandelijke classificatie van de fondsen die het Auditoraat-generaal besliste af te staan aan het Centrum.

Het is dankzij deze gigantische en naamloze inspanning dat het Centrum en de navorsers die het bezoeken kunnen beschikken over deze voor de oorlogsgeschiedenis zo rijke fondsen. Terwijl nu stilaan de definitieve *Inventarissen*, opgesteld door zijn opvolgers verschijnen, kunnen die getuigen dat zij de pioniersarbeid van wijlen onze vriend Cordewiener heel wat verschuldigd zijn.

Anderzijds was André Cordewiener, met de nauwkeurigheid hem eigen en in de lijn van zijn wetenschappelijke bevoegdheid (en hartstocht !) i.v.m. de persgeschiedenis, auteur van de inventaris van de pers in het Centrum bewaard. Deze verscheen - in twee delen - in 1974 (2).

Deze droogweg voorgestelde werking kan natuurlijk moeilijk weergeven hoe de verhouding met hem op menselijk vlak in de ploeg van het Centrum was. Het was gemengde gevoelens - fierheid maar ook spijt - dat wij hem de leiding van de Luikse bibliotheek zagen overnemen. In zijn nieuwe funktie bleef hij de beste betrekkingen onderhouden met het Centrum en zijn vroegere kollega's. Het is om iemand van ons die te vroeg is heengegaan dat wij treuren.

(1) Vgl. de volledige biografie van André Cordewiener in *La Vie Wallonne*, 3e - 4e trim. 1981, pp. 246-250.

(2) *De pers en de tweede wereldoorlog. Repertorium van de pers bewaard in het Centrum*. Brussel, C.W.O. II, 2 d., 1974 (uitgeput).

G E C O Õ R D I N E E R D E W E T T E K S T E N

MINISTERIE VAN NATIONALE OPVOEDING EN NEDERLANDSE CULTUUR

en

MINISTERIE VAN NATIONALE OPVOEDING EN FRANSE CULTUUR

18 SEPTEMBER 1981. - Ministerieel besluit betreffende de benoeming van Mevrouw Els WITTE in het Wetenschappelijk Comité ter vervanging van Jan CRAEYBECKX.

De Ministers van Nationale Opvoeding

Gelet op het koninklijk besluit van 20 april 1965, betreffende het statuut der wetenschappelijke inrichtingen van de Staat, inzonderheid op artikel 10 ;

Gelet op het ministerieel besluit van 13 december 1967 tot oprichting bij het Algemeen Rijksarchief van een Navorsings- en Studiecentrum voor de geschiedenis van de tweede wereldoorlog ;

Gelet op de ministeriële besluiten d.d. 25 september 1968 en 3 november 1971 houdende wijziging en samenordering van verscheidene artikels uit het ministerieel besluit d.d. 13 december 1967 ;

B e s l u i t e n :

Enig artikel. - Mevrouw Els WITTE, hoogleraar aan de Vrije Universiteit Brussel wordt tot lid van het wetenschappelijk Comité benoemd, ter vervanging van de Heer Jan Craeybeckx, bij het Navorsings- en Studiecentrum voor de geschiedenis van de tweede wereldoorlog.

Gegeven te Brussel, 18 september 1981.

De Minister van Nationale Opvoeding,
W. CALEWAERT

De Minister van de Vlaamse Gemeenschap, Adjunct voor Nationale Opvoeding,
G. GEENS

De Minister van Nationale Opvoeding
Ph. BUSQUIN

AKTIVITEITEN VAN HET CENTRUM

A. WETENSCHAPPELIJK COMITE - BETREKKINGEN MET HET BUITENLAND - OPZOEKINGEN

1. Wetenschappelijk Comité

Het Wetenschappelijk Comité vergaderde, sinds het verschijnen van *Mededelingen* 10, op 5 november 1980, 29 april 1981 en 10 juli 1981. De Heer Somerhausen en Prof. Lamberts, uittredende ondervoorzitters, werden door hun collega's voor een nieuw mandaat van vier jaar bevestigd. Tevens werd een nieuw bureau samengesteld, waarin naast de ondervoorzitters en de Algemene Rijksarchivaris en de Directeur, ambtshalve aangeduid, de Heren E. Dejean en D. Vercauteren zetelen, aangeduid door de vertegenwoordigers van de Vaderlandslievende Verenigingen en de Prof. H. Corijn en J. Willequet, aangeduid door de specialisten in hedendaagse geschiedenis.

De Ministers van Nationale Opvoeding benoemden anderzijds Prof. Dr. E. WITTE tot lid van het Wetenschappelijk Comité ter vervanging van Prof. Dr. J. CRAEYBECKX, die tot onze spijt ontslag nam.

De Minister van Justitie duidde als zijn vertegenwoordiger, met raadgevende stem, in het Wetenschappelijk Comité de Heer M. De Cnyf aan, Directeur-generaal van het Bestuur Erediensten, giften, legaten en stichtingen.

De vergaderingen besteedden vooral aandacht aan de financiële problemen van het Centrum. Dr. A. De Jonghe kreeg een vernieuwing van zijn mandaat als vrij navorser, de heer Kurt Fagnoul werd aangesteld tot korrespondent voor het Duitstalig gebied. Aan het mandaat van Michel Vanbergen, tijdelijk attaché, werd een einde gesteld.

Het Comité besliste dat de vergadering van het Bureau van het Internationaal Comité voor de geschiedenis van de tweede wereldoorlog, gepland voor oktober 1981, in het Centrum zou plaatsgrijpen.

2. Bureau

Het Bureau kwam bijeen op 24 september 1980, en op 30 maart, 19 juni, 10 juli en 25 november 1981, om de vergaderingen van het Wetenschappelijk Comité voor te bereiden.

3. Korrespondenten

De Heer Kurt FAGNOUL, korrespondent van het Centrum, verwierf de prijs voor geschiedenis 1980 van het Gemeentekrediet (Duitstalig landsgedeelte) als stichter-voorzitter van de vereniging "*Zwischen Venn & Schneifel*" en auteur van "*St. Vith im Schatten des Endsieges*".

4. Betrekkingen met het buitenland

a) Werkbezoek aan het Berlin Document Center (22-26 september 1980)

Het Berlin Document Center, gevestigd in West-Berlijn, hangt af van het United States State Department en heeft onder zijn hoede een enorme hoeveelheid Duits archiefmateriaal vooral betreffende individuen. Steekkaartenstelsels geven toegang tot de diverse fondsen : NSDAP-Master-file, NSDAP-lidmaatschap, NSDAP-Partei Korrespondenz, SS-officieren, Rasse- und Siedlungshauptamt, Niet-officieren SS en politie, SA, Oberstes Parteigericht, Rückwandereramt, Einwandererzentrale, Kulturkammer, Volksgerichtshof, NS-Lehrerbund.

De vroegere kontakten met het BDC verliepen steeds langs diplomatieke kanalen. Voor het eerst kon nu een bezoek gebracht worden. Dit bezoek, door Wim Meyers en Frans Selleslagh, had tot doel zoveel mogelijk inlichtingen te verzamelen over personeelsleden van de Sipo-SD in België tijdens de bezetting en inzicht te verwerven in de onderzoeksmogelijkheden in het BDC. Op basis van de door het Centrum verstrekte inlichtingen kon de hand gelegd worden op de dossiers van 45 leden van de Sipo-SD.

W.M. - F.S.

b) Over mondelinge geschiedenis : twee kolloquia.

Is de mondelinge geschiedenis slechts een voorbijgaande mode ? Is het een middel om op te vallen voor historici die in de dichtbevolkte academische wereld niet aan hun trekken komen ? Ontzag heeft men er nog niet voor, maar wel is de tijd van het weifelend zoeken gedaan : de opkomst ervan in Europa - na de Verenigde Staten -, het aantal wetenschappelijke ontmoetingen eraan gewijd, de vitaliteit van de werken die erop gebaseerd zijn bewijzen het.

Zelfs alvorens helemaal gezegevierd te hebben, heeft de mondelinge geschiedenis al op een moeilijk terrein gewonnen : door haar toedoen heeft de historicus de socioloog, de ethnoloog, de antropoloog, de linguïst en zelfs de psychiater ontmoet - die allen de bandopnemer reeds gebruikten. Het contact met de andere disciplines helpt de historicus ongetwijfeld bij het invoegen van het werkelijke leven van de mensen in het spel van de instellingen of van de economische processen, die de mensen trouwens zelf in 't leven roepen, gebruiken of ondergaan.

Maar vanaf het ogenblik dat aan de praktijk van de mondelinge geschiedenis een methodologische waarde moet toegekend worden die op het zelfde niveau staat als de historische kritiek op geschreven bronnen en zij een autonoom statuut moet krijgen, wordt een specifieke theorie en methodologie noodzakelijk. En het is dan dat een veelheid van problemen opduikt waarvoor de oplossing nog moet gevonden worden. Vandaar de vele gespecialiseerde tijdschriften (1), de ontmoetingen en kolloquia waar de theorie wordt uitgewerkt, de produktie geëvalueerd en waar de praktijk-mensen mekaar ontmoeten. 1980 was in dat verband een zeer belangrijk jaar. Het begon met een "officiële" erkenning : de verschijning van een nummer van de *Annales E.S.C.* over dit thema (2). In juni organiseerde het gloednieuwe "Institut d'Histoire du Temps Présent" te Parijs dienaangaande een ronde tafel, waarvan de akten gepubliceerd werden (3). Daar kwam het erop aan een bestek te maken van de moeilijkheden die men in Frankrijk ontmoette. Niet de minste daarvan is de totale juridische onzekerheid betr. de navorsers, de ondervraagde getuigen en de geproduceerde toondokumenten.

(1) *Oral History*, University of Essex, Colchester. *International Journal of Oral History*, Ronald J. Grele editor, New York. *Bescheidener, Transcript*, Orgaan van de Dutch Oral History Society, Amsterdam.

(2) Nummer van januari - februari 1980.

(3) *Problèmes de méthode en histoire orale*, table ronde 20 juin 1980. Institut d'Histoire du Temps Présent, Paris, 1981, 81 p.

Eerste etappe : het I.H.T.P. zal beginnen met het uitwerken van een gedragskode met als een der objectieven het ontwerpen van de toekomstige rechtspraak terzake. Het ging en gaat er ook vooral om de erkenning van de geluidsarchieven in het kader van de bestaande archiefinstellingen af te dwingen. Om het wetenschappelijke gebruik van het geluidsdokument mogelijk te maken, is ook een "kritisch apparaat" voor de bandopname noodzakelijk, waarin al de voorwaarden dienaangaande nauwkeurig aangegeven worden. Alleen de toonband zelf - met uitsluiting van de transcriptie welke op zichzelf ook problemen stelt - mag als authentiek aanzien worden. Met enige achterstand vertrokken, resulteert de Franse mondelinge geschiedenis nu reeds in een uiterst vruchtbare konfrontatie ; deze ronde tafel bewijst het. Laten we hopen dat het I.H.T.P. zijn functie als ontmoetings- en discussieforum op dit gebied met evenveel succes voortzet.

De internationale Conferentie voor mondelinge geschiedenis die in oktober 1980 te Amsterdam gehouden werd, had een ander doel en was de bekroning van de activiteiten terzake van de universaliteit van Amsterdam, waar een cursus mondelinge geschiedenis bestaat ; meer dan honderd deelnemers uit 21 landen namen eraan deel. Hier greep een reusachtige confrontatie plaats waar meerdere plenaire vergaderingen en seminars toelieten een maximum aantal uiteenzettingen over het gerealiseerde werk te houden. Het is nutteloos te pogen een samenvatting te geven van die werken door de mondelinge geschiedenis verwezenlijkt. Het grootste deel ervan werd in twee boekdelen gepubliceerd, delendie op het Centrum ter beschikking staan (4). Men kan erde - zeer rijke - Skandinavische, Amerikaanse, Engelse, Italiaanse, Nederlandse, Duitse... aanpak in nagaan. De veelvuldigheid van de onderzoeksgebieden en van de methodes en de belangrijkheid van de bereikte resultaten moeten de meest terughoudende toeschouwer doen toegeven dat deze nieuwe richting erg vitaal is en een volwaardig onderdeel uitmaakt van de hedendaagse geschiedenis. Alhoewel er geen welbepaalde theorie of methodologie bestaat - in onze ogen zou deze nog niet erg vruchtbaar zijn voor de opzoeken - kan elke nieuwe stap de navorser andere ideeën opleveren, hem vergissingen doen vermijden en hem onvermoede onderzoeksrichtingen tonen.

De aanvankelijke onderbouw van de mondelinge geschiedenis blijft geldig : het ontdekken en het aan het woord laten van de acteurs van de geschiedenis die in de geschreven bronnen meestal uitgewist worden (de volksmassa's, de vrouwen, minderheidsgroepen). De mondelinge geschiedenis neemt nu echter ook andere afmetingen aan die toegroeien naar een totale geschiedenis, het uiteindelijke doel van elk historikus.

(4) Papers presented to the International Oral History Conference 24-26 oktober 1980, Universiteit van Amsterdam, 2 vol., offset, 576 p.

Dat België op dit terrein niet helemaal afwezig is, is te danken aan de systematische verzameling van mondelinge getuigenissen waarvan het Centrum sinds zijn ontstaan werkt en aan de vele andere initiatieven die sindsdien elders ontstonden.

Dit wil echter niet zeggen dat deze methodes overal aanvaard worden, en we moeten vaststellen dat er op dit ogenblik niet de minste coördinatie bestaat tussen de diverse initiatieven.

De zo goed als symbolische deelname van Belgische navorsers aan de internationale bijeenkomsten (5) ontnemt zelfs de hoop op een ontmoeting tussen deze navorsers, wat anders toch dikwijls gebeurt.

(5) Buiten het Centrum was te Amsterdam enkel een team van de Gentse universiteit aanwezig.

OPROEP TOT DE LEZERS

Het is niet in één klap dat men het verleden begrijpt. De kennis ervan komt beetje bij beetje. Deze opeenvolgende "ontdekkingen" zijn grotendeels het werk van historici. Zij beginnen zich te interesseren voor hetgene hen het meest opvallend lijkt. Zij hebben bedenktijd nodig om vast te stellen dat de uiterlijke verschijningsvormen bedrieglijk zijn. De bestudering van een gebeurtenis noopt ertoe zich te buigen over wat vroeger gebeurde. De oorzaken gingen de gebeurtenis vooraf. Dat is ongetwijfeld evident. Maar het zijn dikwijls de evidenties die het minst vlug doordringen. Zo weet men meer af van de militaire operaties van mei '40, dan van de levensomstandigheden van het sinds eind augustus '39 gemobilizeerde leger. Deze acht maanden nochtans wogen zwaar door bij het afstellen van het instrument dat tijdens de achttien-daagse veldtocht uitgeprobeerd zou worden. Zeker, men heeft daar reeds herhaaldelijk op gewezen. Maar er is wel een verschil tussen iets vermelden en iets bestuderen. Maar dit is precies wat nog niet gebeurde. Het onderzoekswerk ging vooral in de richting van de hoofdlijnen. Aangezien alles nog moest gedaan worden, moest men wel beginnen met het totaalbeeld. Het is daarom dat de Belgische militaire politiek tijdens het "drôle de guerre" eerst werd aangepakt. De bedoelingen en beslissingen van het opperbevel zijn tamelijk duidelijk. De opeenvolgende opstellingen van het leger en de redenen ervoor vormen geen mysterie meer. Zelfs de geheime kontakten met de Geallieerden raken langzaam aan bekend. En ook over de inlichtingsdiensten wordt gewerkt. Wat hierbij vergeten wordt is de grote massa burgers die onder de wapens geroepen werd om het land te verdedigen. De dagelijkse dienstbaarheden van de mobilisatie zijn nochtans een grondige studie waard. Het NAVORSINGS- EN STUDIECENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN DE TWEDE WERELDOORLOG (Leuvenseplein, 4/19, 1000 Brussel, tel. 02/218.45.27) is zich daarvan bewust. Het doet dan ook een dringende oproep tot al degenen die deze lange maanden in uniform beleefd hebben om ons hun herinneringen en ondervindingen mee te delen. Deze OPROEP richt zich zowel tot de gewone soldaten als tot de bevelhebbers, zowel tot het voetvolk als tot de staven. De toestanden waren zo verschillend dat een groot aantal getuigenissen nodig is om de verscheidenheid ervan vast te kunnen leggen. De lezers moeten ook begrijpen dat er niets is dat voor zulk een enquête oninteressant is. Uiteindelijk gaat zij meer over sociale - dan over krijgsgeschiedenis. In elk geval komt hier in een militair kader het sociale kijken. Het gaat erom - in zijn vele samenstellende delen - een beeld te schetsen van het dagelijks leven van honderdduizenden mannen die hun dagelijkse bezigheden, hun gezin en hun bron van inkomsten vaarwel moesten zeggen. Deze moeilijkheden, inbegrepen de ernstige persoonlijke problemen maken deel uit van het psychologisch klimaat van een leger op oorlogsvoet - dat echter gedurende acht maan-

den geen slag leverde. Dat belet niet dat een leger dient om te vechten als het nodig is. Dat is een ander aspekt van de enquête de voorbereiding tot de slag. Daarin wordt de vraag gesteld naar de technische, fysische en morele training vanaf de kleinste tot de grootste eenheid, vanaf de gevechtsgroep tot het legerkorps. Het betreft hier ook alles wat tijdens maandenlange gemeenschappelijke en moeizame arbeid bijdraagt of afdoet aan de interne samenhang van de eenheden. Om kort te gaan, een "grote" enquête dus die alleen kan lukken dankzij de medewerking van eenieder. En alleen betekenis krijgt op voorwaarde dat ze eerlijk is, of de waarheid nu kwetst of niet.

Jean VANWELKENHUYZEN

schrijven naar : NAVORSINGS- EN STUDIECENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN DE TWEEDE WERELDOORLOG, Leuvenseplein, 4 - bus 19, 1000 BRUSSEL.

5. Het Centrum verleende zijn medewerking

Het Centrum ontving het bezoek van Prof. Dr. MESSERSCHMIDT, hoofd van het Militärgeschichtliches Forschungsamt in Freiburg op 26 en 27 maart 1981. Dr. Hans Umbreit, één van de medewerkers aan hetzelfde instituut, werkte in het Centrum van 30 maart tot en met 3 april 1981. Dr. UMBREIT, die een comparatieve studie voorbereidt over de bezettingsregimes in Europa tijdens de tweede wereldoorlog, gaf tijdens een werkvergadering met de navorsers van het Centrum een uiteenzetting over zijn methodes en de door hem opgeworpen problematiek. Het spreekt vanzelf dat dergelijke uiteenzettingen voor het wetenschappelijk personeel van het Centrum zeer belangwekkend zijn en dat er zou moeten gezocht worden naar een regeling om zowel op internationaal als op nationaal vlak te komen tot regelmatige informele ontmoetingen van historici, die zich wijden aan de geschiedenis van de tweede wereldoorlog.

Andere buitenlandse navorsers, die beroep deden op de kollekties van het Centrum, waren Peter W. LUDLOW, professor aan het "European University Institute" in Firenze; Diana BARHAM (Hull University, Department of European Studies); Denis PECHAN-SKI (Paris I, Sorbonne); Paule MONNIER (Université de Genève) en Jacques PAUWELS (York University, Toronto). Dr. ROLLER, Directeur van het "Deutsches Rundfunkarchiv", bracht samen met zijn assistent SCHMIDT een informatief bezoek.

Ook de Belgische media, zoals BRT, RTBF, kranten en tijdschriften deden veelvuldig beroep hetzij op de kollekties van het Centrum, hetzij op de kennis van het wetenschappelijk personeel.

Seminarieoefeningen, waarbij beroep werd gedaan op de kollekties van het Centrum, gebeurden o.l.v. Prof. J. CRAYBECKX (VUB), Prof. L. HUYSE (KUL), Prof. J. MAES (KMS), Prof. M. LIEBMAN (ULB), Prof. J. STENGERS (ULB), Prof. M. VAN DEN WIJNGAERT (UFSAL).

Licentieverhandelingen of eindverhandelingen, gedeeltelijk of geheel gebaseerd op het in het Centrum bewaarde materiaal, worden of werden voorbereid door Dirk BOESMAN (KUL), Dominique BONUS (ISESE), Xavier BUCKINX (KUL), Françoise COLIN (UCL), Henri de CORDES (Lille II), Renaat DE DEYGERE (KUL), Peter DE GROOTE (VUB), Ingrid DE HERTOOGH (KUL), Ann DELBEKE (KUL), Yves DERENNE (Institut des hautes Etudes de communications sociales), Thierry DE RIOLLET DE MORTEUIL (UCL), Lieve DESMET (KUL), Marleen DEVROE (KUL), Rolf FALTER (KUL), Monique GERARD (ISESE), Anne Haguinnet (ISESE), Stéphane HEUGENS (UCL), Zoran KACAREVIC (ULB), Lieve KAUWENBERGHS (VUB), Pascale KEULEMANS (KUL), Jan KONINGS (KUL),

Annick LAURENT (UCL), Jean-Paul LECONTE (Faculté de Théologie Protestante de Bruxelles), Charlotte Louveaux (ULB), Alain Martin (ULB), Bernard MESMAEKER (ULB), Michel MOREELS (UCL), Marianne OPDEBEECK (ULB), Lut RAMPSELBERGH (KUL), Nadine REEDEMANS (U.E.MONS), Jef SEANEN (KUL), Lieven SAERENS (KUL), Jacques SAFRAN (ST. Luc), Jaak SMEETS (VUB), Frank STAPPAERTS (VUB), Gerda VAN DEN HEUVEL (KUL), Daniël VAN HEES (KUL), Brigitte VERSCHRAEGEN (KUL), Greet WAUTERS (KUL), Pascal WELLENS (KUL), Patrick WOUTERS (VUB), Jacques WYNANTS (UCL).

Steeds meer lezers, zowel historici als niet-historici, zowel auteurs als gewone nieuwsgierigen maken gebruik van het archief- en bibliotheekmateriaal van het Centrum. Het hiernavolgend overzicht toont vanaf 1973 het stijgend aantal bezoeken aan:

	1e halfjaar	2e halfjaar	totaal
1973	152	224	376
1974	263	165	428
1975	363	261	624
1976	370	280	650
1977	252	408	660
1978	292	432	724
1979	687	592	1 279
1980	686	621	1 307
1981	804	745	1 549 (1)

(1) Deze stijging is in grote mate, maar niet uitsluitend, te wijten aan het intensieve werk voor het seminarie geschiedenis van de UFSAL.

B. ARCHIEVEN - BIBLIOTHEEK - VERZAMELINGEN

1. Archieven : Nieuwe fondsen en geklasseerde dokumenten.

WAARSCHUWING

Wij vestigen de aandacht van de lezers erop dat hier enkel de meest belangrijke aanwinsten van de laatste maanden voorgesteld worden.

Voor wie de beschikbare bronnen grondiger wil leren kennen, is het onontbeerlijk het *Klassementsplan* en de *Inventarissen* na te kijken. Deze zijn ter beschikking van de navorsers in onze leeszaal.

EEN EIGENAARDIG DOKUMENT

H III. "Pétitionnement en faveur des Prisonniers wallons".

In december 1941 begon het "Comité d'Initiative pour la libération des Prisonniers wallons" met het organiseren van een petitie aan de koning in alle Waalse gemeenten van België. De tekst ervan luidde als volgt :

" Les soussignés, parents directs de prisonniers, prennent la respectueuse liberté de solliciter de Sa Majesté le Roi qu'Elle veuille bien tenter, une fois de plus, tout qui est en son pouvoir en vue d'obtenir la libération des êtres chers qui, depuis 1940, sont retenus sur la terre étrangère. Dans cet espoir, ils disent à Sa Majesté toute leur gratitude et leur profond attachement."

Gemeente per gemeente werden er lijsten opgesteld met naam en nummer van de krijgsgevangenen, de plaats van hun gevangenschap en de handtekening van een ouder.

Het geheel van de petitieën werd per provincie ingebonden en vormt zo een verzameling van 26 boekdelen. Het betreft hier dus een bron van zeer grote waarde voor elk onderzoek over de krijgsgevangenen. De dokumenten in kwestie werden ons overgemaakt door de H. De Vleeschauwer.

REEKS B : België. Diverse instellingen.

- B 28 : Ministerie van Binnenlandse Zaken, Bestuur der Controlediensten, Gewest Zwevegem. Het betreft hier een vrij volledig archief (98 dossiers) van een gewestelijke controledienst voor de jaren 1941-44. Bezaaiingen, oogsten en leveringen van landbouwgewassen kunnen per gemeente nagegaan worden, evenals de vastgestelde overtredingen.
- B 29 : Kreis Eupen, Montzener Gebiet.
Een tiental dossiers i.v.m. officiële gemeentelijke activiteiten, o.a. voor wat de financiële kant van de zaak betreft. 1941-44.

REEKS J : Processen

Wij vermelden bij de dokumenten geschonken door het krijgsgerecht, enter inzage na voorafgaande toelating van de direktie van het Centrum :

- JB 11 : Proces VERBELEN, uiteenzetting der feiten, veroordeling, uitspraak; PV van het Oostenrijkse proces ;
- JB 18 : Florimond Grammens, uiteenzetting der feiten, veroordeling, uitspraak.
- JF 1 : De burgerlijke partij in het proces te Kiel (inzake Asche, Ehlers) was zo vriendelijk het Centrum een kopie van de onderzoeksdossiers te bezorgen. Hierin nieuwe gegevens over de organisatie en de werking van het bezettingsbestuur, inbegrepen de politie.
- JF 2 : De H. Roger KATZ gaf het Centrum de toelating de in het Frans vertaalde stenoversie van het proces Adolf Eichman te kopiëren.

REEKS JP : Dagboeken en handschriften

Benadrukken wij nogmaals dat het hier enkel om een keuze gaat. Een specifiek repertorium op de reeks JP is ter beschikking in de leeszaal in de vorm van thematische en alfabetische steekkaarten.

- JP 282 : F. JACQMAIN-BIERLAIRE, *Mon tour de France*, 46 p.

- JP 283 H. ROMBAUTS, Malderen, *Mon blitz vers le Congo*, mei-juli 1940, 51 p.
- JP 294 A. LANDROIT, Amay, *Notre promenade de mai 1940*, 42 p.
- JP 297 Ch. ROBERTI de WINGHE, *Journal mai-juin 40*, 93 p.
- JP 300 CL. VAN DE CAPELLE, Brussel, *Journal mai-juin 40*
- JP 301 J. NAVARRE, Rixensart, *Récit d'exode*, 37 p.
- JP 304 X. de GHELLINCK VAERNEWIJCK, *Tourisme à l'ombre des Stukas*, 30 p.
- JP 308 J. CORYN-MICHEL, Embourg, *Journal d'exode*, 42 p.
- JP 309 HOFFMANN, *Een maand uit mijn leven (vlucht)* 35 p.
- JP 310 A. BLANCHE, *Mémoire de ma carrière militaire*, 76 p.
- JP 313 X ? *Getuigenis over Leuven in 1940.*
- JP 315 J. GEROFI, *Carnet-journal 40-44*, 89 p.
- JP 316 W. LAERMANS, Mechelen, *Journal 43-44*, 58 p.
- JP 317 Dr. G. PESTIAUX, *Du 1er septembre 39 au 28 mai au SS. du 2e Guide*, 50 p.
- JP 318 Kolonel BRUSTEN, *Nota's en manuscripten.*
- JP 326 Mevr. VAN DER BELEN, *Récit d'exode*, 37 p.
- JP 328 B. LAUWERS, *Verslag 4de Sector P.M. Bevrijding Antwerpen*, 24 p.
- JP 329 Broeder ALVARUS, *Mijn ronde van Frankrijk*, 38 p.
- JP 331 Abbé Louis FIERENS, *Journal 1942-1944*, 89 p.
- JP 332 Gen. LECRIQUE, *Historique du 5e CRI*, 1 schrift.
- JP 333 René LEBLON, Ath, *Journal d'exode*, 30 p.
- JP 334 Mevr. Louis RICHARD, Bellefontaine, *Journal d'exode*, 1 schrift.
- JP 336 VAN DEN BROECKE, St Kathelijne Waver, *Oorlogsdagboek*, 1 schrift.
- JP 344 F. DE KONINCK, Dendermonde, *Robert, wij en 1939-1940*, (8 delen).

- JP 345 Theo VERCAUTEREN, *18-daagse Veldtocht van het 5de Eskadron 3e Lanciers*, 28 p.
- JP 348 Louis VERHEGGEN, *Souvenirs du train fantôme* met dokumenten en interview door de H. Oscar CATHERINE.
- JP 350 Gen. F. CORNIL, *Note sur l'instruction de la troupe et le problème des cadres*, 20 p.
- JP 353 CHARLES WOESTE, *In Memoriam François d'Ursel*, 6 p.
- JP 355 Ernest CRASSON, *Souvenirs d'un Malmédien forcé de la Wehrmacht*, 19 p.
- JP 357 Victor CHRISTOPHE, *Les PG belges du Kreis Labiau*, 45 p.
- JP 358 Yolande LEMMENS, *Patriotes en prison*, stuk in drie bedrijven.

REEKS M : Bezette eenheid

- M6 Reichsministerium für Volksaufklärung und Propaganda, Reichssendeleitung.
Drie originele dossiers over de ontwerpen voor Europese radio, gift van P.M.G. Levy (vgl. het artikel van Paul M.G. Levy in de *Bijdragen*, 6).
- MO 16 Ortskommandantur Philippeville : verordeningen van 2 juni tot 24 december 1940.
- MO 17 Feldkommandantur 681 : stukken toegezonden aan de gemeente Tildonk (gift H. Pinchart).
- MS 11 Übersicht über die verwaltung, Polizei, Nachrichtendienst und weltanschaulichen Gegnerkreise in Belgien, hrsg. vom RSHA. 1 deel, ron., s.d.
- MV 10 Militärverwaltung.
Het betreft hier verkleinde foto's van microfilms in opdracht van het Auditoraat-Generaal gemaakt in de zgn. Marburg-archieven, d.w.z. in de archieven van de "Militärbefehlshaber in Belgien und Nordfrankreich", die nu berusten in de "Archives Nationales de France" te Parijs (Fonds A 40). Slechts een gedeelte ervan berust eveneens in de archieven van het Bundesarchiv-Militärarchiv van Freiburg i.B., op het Centrum beschikbaar in de vorm van de in de Verenigde Staten vervaardigde microfilms (G.R.M.A.). Dat is o.m. het geval met de

werkingsberichten van de Militärverwaltung en met gedeelten van het laatste rapport (Abschlussbericht). Dan zijn er nog de dokumenten betr. de economische aktiviteit : zeetransport, economische statistieken, zwarte markt ; betr. de culturele afdeling van de Militärverwaltung en verder enkele uiteenlopende dossiers (onder water zetten van de kust, strafrechterlijke organisatie, terrorisme in het Noorden van Frankrijk). Deze dokumenten zijn dikwijls moeilijk te ontcijferen, maar vergoeden toch dikwijls het onbeschikbaar zijn in België van de Marburg-archieven. Een latere aanschaffing van de basis-mikrofilms zal een gemakkelijker lezen mogelijk maken. In hun huidige vorm laten de dokumenten in kwestie nu toch reeds een snel doornemen van belangrijke fondsen toe. Het is daarom dat wij ze ter beschikking stellen van het publiek in de leeszaal.

- MV 12 O.K.H. Sammelmappe Militärverwaltung : richtlijnen voor de organisatie van de economische afdeling van de Militärverwaltung (Dokumenten Marburg, fotokopieën Auditoraat).

REEKS P : Persoonlijke papieren

- PD 31 Marc DELFORGE, Londen, Ministerie van Voorlichting (2 kartons).
- PD 37 Papieren Franz DE COENE. Dokumenten over verzets-aktiviteiten en gevangenschap van de Gentse sektorkommandant van het Geheim Leger (Zone III) (1 omslag).
- PG 14 François-L. GANSHOF
Na aan de CRAB's gehecht te zijn tijdens de veldtocht van mei '40, werd de grote Gentse historicus bij de bevrijding officier van het Hoog Commissariaat voor 's Lands veiligheid. Dit materiaal aan het Centrum geschonken door Prof. Godding, bestaat uit dokumenten in verband met zijn aktiviteiten in 1940 en een deel van de handschriften van de rapporten die hij tussen september en december 1944 opmaakte (1 karton).
- PG 15 De papieren GILLIS zijn interessant in twee opzichten : de luchtvaart tussen de twee wereldoorlogen en de rechtse bewegingen te Brussel tijdens dezelfde periode (4 kartons).
- PJ 5 De papieren Jean JAUNE bestaat hoofdzakelijk uit een omslag brieven geschreven vanuit Stalag XI B. (1 karton).

- PJ 5 De papieren Jean JAUNE bestaan hoofdzakelijk uit een omslag brieven geschreven vanuit Stalag XI B (1 karton).
- PL 8 De dokumenten door Paul M.G. LEVY aan het Centrum geschonken betreffen voornamelijk vraagstukken van propaganda en informatie te Londen. Enkele rubrieken handelen over zijn activiteiten als oorlogskorrespondent in 1944 en over de Verbroedering Samoyède.
- PL 10 Pater LOSLEVER was te Londen vast medewerker van de Belgische Nationale Radio-omroep. Zijn papieren handelen hoofdzakelijk over geallieerde radioplannen en teksten van de uitzendingen voorgelezen door LOSLEVER (2 kartons).
- PM 9 R.A. MARECHAL was redakteur bij "LA LEGIA" ; hij hield zich bezig met de repatriëring van Luikse vluchtelingen in 1940, met het "Comité de Saint-Nicolas" en met de "Service Social Mosan". De papieren aan het Centrum overgemaakt behandelen, samen met een dossier briefwisseling van de redaktie (1940-42), het geheel van die activiteiten (2 kartons).
- PM 10 Papieren Freda MOORE.
Grotendeels oorlogsbriefwisseling met geïnterneerden en overheden van het Spaanse kamp Miranda de Ebro (1 farde).
- PR 5 Jef RENS liet voor het Centrum verschillende dikke dossiers uit zijn Londense archieven kopiëren. Zij betreffen zijn tussenkomsten op de radio, de Groep-Emile Vandervelde en het Belgisch Syndicaal Centrum maar ook een drukke korrespondentie met P.H. Spaak en G. Theunis (1 karton).
- PS 10 Met de dokumenten ons overgemaakt door Elisabeth SNEYERS bezitten wij nu - en dat is een zeldzaamheid - de verordeningen van de militaire Sovjet-autoriteiten in een klein Duits dorp de eerste proklamaties van het Duitse gezag dat zij instelden (1 dossier).
- PV 24 Papieren François VERMEULEN
Militaire dokumenten ("Verdedigingsbundel"), uit de mobilisatieperiode betr. het 1e Bataljon Verkeers- en Inrichtingswachters.
- PW 7 De kopieën van een dossier-WODON geven ons enkele essentiële Inlichtingen over Tenby in 1940 en daarna over het Ministerie van Landsverdediging te Londen.

REEKS T : Wegvoering

- T 7 Vriendenkring Bergen Belsen, 1 dossier (gift M. Herman).

REEKS W : Verzamelingen

- W 5 The Hebrew University, Jerusalem. Het programma Oral History Division gewijd aan de Holocaust bevat een reeks interviews met Belgische Joden. De uitgetikte versie ervan werd op mikrofilms gezet en het Centrum kwam in het bezit van tweentwintig van deze verklaringen in het Frans, het Hebreeuws en het Jiddisch.

REEKS Z : Naoorlogse groeperingen

- Z 3 CNPPA Kongres van 1949, rapporten, circulaires (gift M. Herman).

J.G./D.M.

2. Fototeek

Zoals wij reeds vroeger meedeelden, werd het uitlenen van foto's uit onze verzameling afgeschaft. Belangstellenden kunnen nu nog uitsluitend reproducties bekomen met een keuze tussen twee formaten : 13 x 18 cm en 18 x 24 cm. De prijs per stuk bedraagt respectievelijk 50,- en 100,- fr. Dat het systeem al goed ingeburgerd is blijkt uit volgende cijfers : van 4 maart tot 3 november 1981 liet het Centrum ten behoeve van partikulieren 573 foto's uit zijn kollektie reproduceren. Bovendien nam de B.R.T. in het Centrum zelf inzage van alle foto's m.b.t. de kollaboratie en reproduceerde ter plaatse een aanzienlijke hoeveelheid foto's die later in de reeks uitzendingen over bezet België zullen verwerkt worden.

F.S.

3. Fonoteek

De goede relaties die het Centrum sinds eind 1979 met het *Deutsches Rundfunkarchiv* te Frankfurt/Main heeft, leverden konkrete resultaten op. Zoals vroeger reeds meegedeeld, werd tussen die Duitse instelling en het Centrum een overeenkomst gesloten waardoor alle Duitse grammofoonplaten die het Centrum bezit (+ 500) aan het *Deutsches Rundfunkarchiv* in bruikleen gegeven werden om zedeskundig te behandelen en op cassettes te kopiëren. Heteinde vandit enorm werk is nu in zicht. Het Centrum ontving tot nu toe 20 cassettes (met een opnameduur van telkens 2 x 60 min.) en de bijhorende steekkaarten met opgave van de inhoud. Na het beëindigen van dit projekt, voorzien tegen mei-juni 1982, zullen de oorspronkelijke grammofoonplaten naar het Centrum terugkeren.

F.S.

C. PUBLIKATIES EN VOORDRACHTEN

1. Publikaties van het Centrum

In oktober 1980 verscheen de zesde aflevering van de *BIJDRAGEN TOT DE GESCHIEDENIS VAN DE TWEDE WERELDOORLOG* (1).

De rubriek "Het Centrum en de Pers" (Kroniek) geeft daarover nadere details.

Medio 1981 verschenen verder 2 inventarissen :

- Inventarissen 8 : *Fonds bevrijding Antwerpen*, door W. Steenhaut en D. Martin en
- Inventarissen 9 : *Archives Rex et mouvements wallons de collaboration*, door H. Masson.

Bij de jaarwisseling kwam ook de inventaris van het *Archief Albert De Vleeschauwer* gereed. Het betreft hier de Inventaris 11, van de hand van Dirk Martin.

De inventarissen *Papiers Raoul Richard* van Alain Dantoing en *Dokumenten Inlichtingsdienst* Zig van Daniël Vercauteren en Wim Meyers zijn ter perse.

Tenslotte verschenen als interne Werknota 11 : *Joodse Antifascistische immigranten uit België in de Internationale Brigaden*, van de hand van Rudi Van Doorslaer, en als Werknota 12 : *Le Haut Commandement belge et les Alliés en 1914-18 et en mai 1940*, van Jean Van Welkenhuyzen.

[1] *Bijdragen tot de geschiedenis van de tweede wereldoorlog*, 6, oktober 1980 ; Brussel, Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog, 1980, 8°, 199 p., BF 300.

2. Publikaties van het wetenschappelijk personeel

Albert DE JONGHE

- *L'arrestation de communistes liégeois le 22 juin 1941*, in *La Vie Wallonne*, t.54, 1980, pp. 256-280.
- *De aanhouding van Luikse communisten op 22 juni 1941*, in *Vlaams Marxistisch Tijdschrift*, t. 14, 1980, pp. 7-31.
- *Het vraagstuk Brussel in de duitse Flamenpolitiek, 1940-1944. Het duitse Standpunt*, in *Taal en sociale integratie. Acta van Het colloquium "Onderzoek naar de Brusselse taaltoestanden"*, V.U.B., Centrum voor interdisciplinaire onderzoek naar de Brusselse taaltoestanden, 28 en 29 maart 1981, d.2, vol.4, pp. 406-443.

José GOTOVITCH

- *De Belgische socialistes in Londen*, Standaard Wetenschappelijke Uitgeverij, Antwerpen, 1981, 228 p. (Camille Huysmans Geschriften en Documenten, VIII).

Luk KONGS

- Medewerking aan : *De Maesschalck (Edward), 150 jaar Belgen*, Brussel, Mercatorfonds-Cultura, 1980 (hoofdstuk 10. Een beroep op de jeugd. De jaren dertig pp. 48-52 en 250-275 ; hoofdstuk 11. Een gewapende vrede. De naoorlogse jaren. pp. 53-57 en 276-299).
- Medewerking aan de *Bibliographie d'histoire de Belgique - Bibliographie van de geschiedenis van België - 1978 en 1979*, onder de leiding van R. Van Eenoo, in *Revue Belge de Philologie et d'histoire - Belgisch Tijdschrift voor Filologie en Geschiedenis* LVII, 1979, 4, pp. 935-1035; LVIII, 1980, 4, pp. 894-992.

Dirk MARTIN

- *De onafhankelijkheidspolitiek : enkele aspecten van de Duits-Belgische economische betrekkingen, 1936-40*. In *Vlaams Marxistisch Tijdschrift*, 4, 1980, p. 47-76.
- *Politiek binnen de Antwerpse gemeenteraad en tegenover de regering*. In catalogus "Antwerpen 1830-1980", Stad Antwerpen, 1980, p. 18-19.
- *Vooroorlogs uiterst rechts in de pers*. In *De nieuwe Maand*, 7, 1981, p. 527-533.

3. Voordrachten en referaten van het wetenschappelijk personeel

José GOTOVITCH

- *La Société belge sous l'occupation en Résistance et pouvoir, les enjeux de 1944*. Université du 3eme Age, Charleroi, 17 en 24 november 1980.
- Charles Plisnier, *Faux Passeports. La réalité historique*. Europalia 80, Paleis voor Schone Kunsten, Brussel, 18 november 1980 (met Charles Bertin, Albert Ayguersparse, Piet Vermeylen en Jean Puissant)
- *La Société belge sous l'occupation*. Université d'Orléans, U.E.R. de Lettres, les in het kader van de cursus van Professor Yves Durand, 17 februari 1981.

Luk KONGS

- *Fascisme in Europa tussen de wereldoorlogen*. Twee voordrachten voor de hoogste drieklassen van de humaniora van het Sint-Lodewijkskollege te Lokeren, op uitnodiging van de oudleerlingenvereniging Wistik, 20 november 1980.
- *Fascismeteorieën*, voor Vrede V.Z.W., afdeling Gent, te Gent, 11 december 1980.
- *Het Verdinaso, 1931-1941*, een reeks van 3 gastkolleges aan de 1 ste en 2de licenties geschiedenis, Rijksuniversiteit te Gent in het kader van de oefeningen van historische Kritiek (Titularis : Prof. Dr. H. Balthazar) op 8, 15 en 22 januari 1981.
- *Het fascisme*, op uitnodiging van V.Z.W. Vrede, afdeling Oostende, te Oostende, 23 januari 1981.
- *Fascistische bewegingen in België tussen beide wereldoorlogen*, gastkollege in het kader van de "Inleiding tot de politieke en sociale leerstelsels" (Docent: Dr. R. Doom), Rijksuniversiteit te Gent, Fakulteit van de Rechten, kandidaturen in de Kriminologie, op 10 februari 1981.
- Voordracht en deelname aan paneelgesprek over *Fascisme* te Leuven op 2 april 1981, op uitnodiging van de Vereniging van Vlaamse Studenten - Studentenvakbeweging (VVS - SVB).

Wim MEYERS

- Mechels Miniatuurtheater, voor Fenec-cursisten, uiteenzetting over Gerard Walschaps "*Zwarte Wit*", naar aanleiding van de toneel-adaptatie door het MMT op 19/12/81.
- Deelname aan een debat over "*De Vlaamse Landsleiding*", ingericht door de Vlaams-nationale debatclub in Antwerpen op 24 september 1981.

4. Radio- en Televisie-uitzendingen

José GOTOVITCH

- *La Résistance*, deelname aan het debat RTBF-TV, 30 september 1980 (met Andrée De Jonghe, A. Guérisse, J. De Bruyn, F. Balace)
- *Le procès de Kiel*, *La Pensée et les Hommes*, RTBF-TV, 10 december 1980 (met H. Hasquin, N. Dombrowicz, G. Goriély).
- *Les années de guerre*, *La Belgique Ouvrière*, RTBF, 3e programma, 14 december 1980.

Luk KONGS

- *Bijdragen tot de hedendaagse geschiedenis* (uitzending : 03/10/81), voor B.R.T. (Instructieve Omroep).

Wim MEYERS

- BRT-3, *Bijdragen tot de Hedendaagse geschiedenis*, uitzending op 31 oktober 1981, "Collaboratie in Vlaanderen".

SLUIKPERS

Een drempel werd overschreden ! Het Centrum is nu in het bezit van MEER DAN 5000 EKSEMPLEN van sluikbladen (precies 5007 op 15 oktober), die 578 verschillende titels beslaan.

Een hele weg werd afgelegd; herinneren wij eraan dat bij de oprichting van het Centrum de kollektie bestond uit 2071 exemplaren en 299 titels. Het is aan het publiek dat wij de 3000 nummers te danken hebben die wij in 10 jaar verwierven. En toch zijn er leemtes in onze verzameling en ontbreken volledige titels.

ELKE GIFT IS DUS WELKOM...

NU VERKRIJGBAAR

DE NIEUWSTE UITGAVEN VAN HET CENTRUM :

BIJDRAGEN Nr. 6 - oktober 1980, 199 p., 300,- F.

P.M.G. LEVY : *De vredesvoorwaarden van de nationaal-socialistische radio.*

W. UGEUX : *De propaganda : Een te kostelijke en slecht bestudeerde investering ?*

J. DUJARDIN : *De Dienst "Luc".*

P. SCHOLLIERS : *De transporten van 8 en 23 mei 1944 naar Buchenwald.*

R. VAN DOORSLAER : *Gentenaars in de Internationale Brigaden.*

D. MARTIN & W. STEENHAUT, *Fonds bevrijding van Antwerpen.* Brussel, 1981, offset, II-66 p., 150,- F.
(Inventarissen, 8).

H. MASSON, *Archives Rex et mouvements wallons de collaboration,* Bruxelles, 1981, offset XIII-58 p., 150,- F. (Inventaires, 9)

D. MARTIN, *Archief Albert De Vleeschauwer,* Brussel, 1981, offset, III 142 p., 200,- F.
(Inventarissen, 11)

VOOR ELKE BESTELLING :

Zich wenden tot het NAVORSINGS- EN STUDIECENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN DE
TWEDE WERELDOORLOG
Leuvenseplein, 4 - bus 19

1000 BRUSSEL

Tel. 02/218.45.27

K R O N I E K

HET CENTRUM EN DE PERS

Op 12 februari 1981 werden de nieuwe lokalen van het Centrum ingehuldigd. Ruimtegebrek leidde immers reeds geruime tijd tot klasseerproblemen. Dank zij het begrip van de Ministeries van Nationale Opvoeding kon, in hetzelfde gebouw aan het Leuvenseplein, een tweede verdieping ingenomen worden op het vijfde. Daarvan werd gebruik gemaakt om de leeszaal op de zevende verdieping te vergroten, om tegemoet te komen aan het steeds stijgend aantal bezoekers. Het Wetenschappelijk Comité heeft besloten aan de nieuwe leeszaal de naam "Zaal Albert Régibeau" te geven, naar de mede-stichter en eerste ondervoorzitter van het Centrum.

Minister Willy CALEWAERT, van Nationale Opvoeding, vereerde het Centrum met zijn aanwezigheid. Hij was vergezeld van zijn kabinetschef, Prof. Herman CORIJN, tevens lid van het Wetenschappelijk Komitee van het Centrum. Minister Ph. BUSQUIN, Education Nationale, had zijn kabinetsmedewerker VOISIN afgevaardigd.

Minister CALEWAERT opende de perskonferentie met een door persoonlijke herinneringen gekleurd pleidooi voor zinvolle geschiedschrijving. De Heer VOISIN, sprekend voor Minister BUSQUIN, trok de aandacht op het elementaire en fundamentele recht op waarheid van de burger. Prof. E. LAMBERTS, ondervoorzitter, wees op het specifieke, eigentijdse karakter van het wetenschappelijk werk in het Centrum, en pleitte bij de Ministers voor een statuut voor het personeel. De Heer SOMERHAUSEN, ondervoorzitter, dankte de Ministers van Nationale Opvoeding, die het Centrum hebben laten ontstaan en groeien, voor hun inspanningen. Hij verwelkomde tevens oud-Minister Pierre VERMEYLEN, die zo vriendelijk was aanwezig te zijn op deze inhuldiging.

Vervolgens stelden José GOTOVITCH en Frans SELLESLAGH, redaktiesekretarissen van de CAHIERS/BIJDRAGEN, het zesde nummer van deze publikatie voor.

Naast de talrijke journalisten en belangstellenden, dient de aanwezigheid genoteerd te worden van de Heren M. DELOZ, bestuursdirecteur van het Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek, de Heer L. POULAERT, Directeur d'Administration de l'Enseignement supérieur et de la Recherche scientifique, de Heer P. BORMANS, Adviseur-hoofd van dienst Wetenschappelijk Onderzoek en de Heer A. Philippart, Directeur à la Direction générale de l'Enseignement supérieur et de la Recherche scientifique.

Over deze inhuldiging, en tevens over de voorstelling van de *Bijdragen*, werd bericht door *De Standaard* op 13.II.1981,

Dimanche-Presse op 15.II.81, door *Vers l'Avenir*, *Le Courrier*, *Avenir du Luxembourg* en *Courrier de l'Escaut* op 15.II.81, *La dernière Heure* en *Avenir du Tournaisis* op 17.II.81, *La Nouvelle Gazette* op 12.2.81, *Het Brugsch Handelsblad* op 20.II.81, *Het Volk-De Nieuwe Gids* op 3.III.81, *Le Soir* 6.III.81, *Gazet van Antwerpen-Gazet van Mechelen* op 20.III.81.

In 't *Pallieterke* besteedde E. de V. uitvoerig aandacht aan het artikel van de hand van Rudi Van Doorslaer, gewijd aan de Gentenaars in de Internationale Brigades, verschenen in *Bijdragen* 6 (12.III.1981).

De Echo de la Bourse gaf een overzicht van de inhoud van de *Bijdragen* op 22.VII.1981.

Met enige vertraging besteedde Léon Papeleux uitvoerig aandacht aan de bijdrage van Dr. A. De Jonghe *De Strijd Himmler-Reeder om de benoeming van een HSSPF te Brussel*, derde deel, verschenen in de *Bijdragen* 5 in 1978. Het artikel van Papeleux verscheen onder de titel "La Sûreté belge a-t-elle composé avec la Gestapo ?" in *Le Courrier de Verviers* (22.I.81), *Vers l'Avenir* (29.I.81), *Avenir du Luxembourg* (30.I.81), *Le Courrier de l'Escaut* (2.II.81).

Het Centrum gaf nog twee andere publicaties uit. Het gaat hier over twee archiefinventarissen : het nummer 8, *Fonds bevrijding van Antwerpen*, werd uitgegeven door Dirk MARTIN en Wouter STEENHAUT; het nummer 9, *Archives Rex et mouvements wallons de collaboration*, is het werk van Henri Masson.

De uitgave van deze inventarissen werd vermeld in : *Gazet van Antwerpen-Gazet van Mechelen* (26.VI.81), *Het Volk-De Nieuwe Gids* (28.VI.81), *De Nieuwe Gazet* (29.VI.81), *Brugsch Handelsblad* (3.VII.81), *Courrier de Verviers* (3.VII.81), *Courrier de l'Escaut* (3.VII.81), *Avenir du Luxembourg* (3.VII.81), *Vers l'Avenir* (3.VII.81), *Grenz-Echo* (9.VII.81), *Het Laatste Nieuws* (5.VIII.81) en *Le Soir* (31.VIII.81).

W.M.

DE VADERLANDSLIEFDE VAN KARDINAAL VAN ROEY : het voorbeeld van de verering van het Heilig Hart en de basiliek van Koekelberg 1940-44.

Indien de patriottische houding van kardinaal Van Roey t.o.v. de bezetter bekend is, toch zijn er nog bepaalde feiten - door historici weinig of niet geanalyseerd - die nieuwe elementen kunnen aanbrengen voor een betere kennis van het vraagstuk (1). De stelling van Van Roey t.o.v. de verering van het heilig hart en de basiliek van Koekelberg tijdens de tweede wereldoorlog vormen ontegensprekelijk één van die nog niet bestudeerde feiten (2).

Deze bijdrage wil die lacune aanvullen door een theoretische en praktische aanpak van het probleem.

1. De ideeën

Reeds vóór de oorlog, in 1938 om precies te zijn, sprak de kardinaal zich uit over de plaats van de verering van het heilig hart en de basiliek van Koekelberg in de bewogen gebeurtenissen van toen.

"Toute la Belgique doit s'intéresser à l'achèvement de cette grande entreprise; car... le peuple belge tout entier y a un véritable intérêt.

En disant cela, je m'inspire d'un sentiment religieux très profond : je suis convaincu que l'édification d'un mouvement national comme la Basilique du Sacré-Coeur constitue, pour notre pays, une vraie protection morale, une espèce de paratonnerre spirituel" (3). Het is daarom dat "la Basilique de Koekelberg doit être le monument religieux de la Paix" (4).

(1) Kannunik Leclef, tijdens de oorlog sekretaris van de prelaat, publiceerde een bronnenuitgave die zeer rijk is aan inlichtingen betr. de verhouding tussen het aartsbisdom Mechelen en de Duitse autoriteiten. E. Leclef, Le cardinal Van Roey et l'occupation allemande en Belgique Bruxelles, 1945. Een goede (eerste) historische aanpak brengt : Bibliotheca Ephemeridum Theologicarum Lovaniensium, t. XXX, Gembloux-Paris, 1971, pp. 222-248.

(2) Dit artikel is gebaseerd op de licentiaatsverhandeling die in september 11. bij de U.C.L. werd ingediend : La Basilique de Koekelberg. Architecture et mentalités religieuses, t. I, Louvain-la-Neuve, 1981.

(3) J.E. Van Roey, Au service de l'Eglise. Ecrits et allocutions de doctrine et d'action pastorale, t. IV, Turnhout, 1940, p. 128.
Het betreft hier eigenlijk een uittreksel uit een radioboodschap van 25 oktober 1938.

(4) Ibid., p. 129.

De kardinaal herinnerde aan de oorsprong van het plan en beloofde het tot een goed einde te brengen : "... dans l'inoublable cérémonie du 29 juin 1919, la Belgique a été consacrée au Sacré-Coeur par l'illustre cardinal Mercier, sur l'emplacement même de la Basilique. C'est pour accomplir la promesse faite itérativement au Sacré-Coeur que, pour ma part, je veux pousser de toute façon à l'achèvement de cette grande oeuvre, à la fois religieuse et nationale" (5).

De enkele punten die hier benadrukt werden vormden de richtlijn voor Van Roey tijdens de oorlogsjaren, zoals wij trouwens verder zullen zien.

In 1940 wordt België bezet. Het hoofd van het nationale episkopaat zal hierop reageren (6) en in zijn pastorale "*Devoirs religieux et patriotiques*" van oktober 1940 (7) aangeven welke voorzieningen men moest treffen. Vanuit een godsdienstig oogpunt was de oorlog volgens hem te wijten aan persoonlijke en sociale ontsporingen die god op die manier wilde bestraffen (8). Van Roey vroeg dan ook aan alle gelovigen boete te doen. Vanuit patriottisch oogpunt drukte hij op de plicht trouw te zijn aan het vaderland, deed een beroep op de nationale solidariteit en deed een oproep om de kalmte te bewaren (11). Wat het heilig hart betreft, vond hij dat allen er een absoluut vertrouwen in moesten stellen (12).

Het is gedeeltelijk op basis van deze tekst dat de vijanden van kardinaal Van Roey hem - in vergelijking met de houding van zijn voorganger - beschuldigden van lauwheid. Maar wanneer men "*Devoirs religieux et patriotiques*" vergelijkt met de overeenstemmende pastorale van Mercier, "*Patriotisme et endurance*" (13) stelt men vast - alhoewel de toon van de twee teksten grondig verschilt : die van Mercier lijkt kategorischer (14) - dat na grondige lectuur er noch een filosofische, noch een religieuze tegenspraak blijkt te bestaan tussen de twee prelaten. Karakter

(5) Id., pp. 129-130.

(6) De praktische reactie kwam eerst. De kardinaal bezocht bv. onmiddellijk de verwoeste gemeenten van zijn bisdom en bekommerde zich om het lot van gewonden en gevangenen. J. Kempeneers, *Op.cit.* p. 228.

(7) J.E. VAN ROEY, *Op.cit.*, t.V, 1948, pp. 97-111. Deze tekst moest op precieze wijze de houding van de Belgische kerk t.a.v. de gebeurtenissen definiëren en aan de gelovigen een algemene gedragslijn voorschrijven.

(8) *Ibid.*, p. 101. Deze stellingname, die heden kan verbazen, moet gezien worden in het licht van de religieuze gevoelens van de kardinaal die beïnvloed was door een zeker fatalisme t.a.v. de beslissingen van de godheid.

(9) J.E. VAN ROEY, *Op.cit.*, p. 107 : "Personne ne peut vous empêcher de garder vivant en votre âme l'amour de votre patrie, et nous croyons que personne ne voudrait vous en empêcher".

(10) *Ibid.*, p. 109.

(11) *Id.*, p. 110.

(12) *Id.*, p. 105.

(13) D.J. MERCIER, *Oeuvre pastorales*, t.V, Louvain, 1929, pp. 49-78.

Pastorale van Kerstmis 1914 met de stellingname van het Belgisch episkopaat.

(14) Zo bv. deze zin : "La religion du Christ fait du patriotisme une loi : il n'y a point de chrétien qui ne soit patriote" *Ibid.*, p. 68.

en uitdrukkingswijze verschilden - Mercier, vol passie, abrupt, welsprekend; Van Roey, nauwgezet, rationeel en tegen elk extremisme, met een voorzichtige en weloverwogen aanpak (15) - , maar uiteindelijk bleven hun fundamentele ideeën ongeveer gelijk : aangezien België het slachtoffer is van een onrechtvaardige agressie moeten alle Belgen schouder aan schouder het land redden door hun gebeden en hun solidariteit; daarbij komt dat zij er alletwee niet aan twifelen dat de natie haar onafhankelijkheid zal terugkrijgen en al hun hoop stellen in de tussenkomst van het heilig hart. Het lijkt er dus op dat de vijanden van kardinaal Van Roey, als ze zich al niet zeer zwaar vergisten, zich minstens lieten vangen door de uiterlijkheden. Om dit te bevestigen moeten we de juiste plaats die het heilig hart en de basiliek van Koekelberg tijdens de oorlogsjaren in de geest van Van Roey innam, nauwkeurig analyseren. Zokomen we tot het echte onderwerp van dit artikel.

Men kan het probleem omschrijven aan de hand van twee teksten. De eerste is een uittreksel uit de pastorale "*Devoirs religieux et patriotiques*" : "Déposez vos angoisses avec vos vœux, avant tout, dans le Sacré-Coeur de Jésus. Il ne peut rester indifférent à vos supplications. La Belgique ne Lui a-t-elle pas été consacrée dans une solennité mémorable ? Combien de nos villes et de nos paroisses Lui ont-elles été officiellement dédiées ? Qui comptera les familles dans lesquelles sa statue a été pieusement intronisée ? Ayez donc recours au Sacré-Coeur avec une confiance absolue. En ce moment même se poursuit sans relâche, malgré les difficultés, la construction en Son honneur de la Basilique Nationale, monument votif grandiose que nous achèverons quand la paix sera revenue - nous en prenons à nouveau l'engagement au nom de tous nos compatriotes - en signe durable de notre religieuse reconnaissance pour notre indépendance restaurée. Vous collabrez tous à l'exécution de cette solennelle promesse et, pour commencer, à la fête prochaine du Christ-Roi, vous voudrez bien en acceptant la "Fleur de la Basilique", verser votre petite obole" (17). De tweede tekst is een uittreksel van de "*Consécration de la Belgique au Sacré-Coeur*" : "Pitié, Seigneur. Ayez pitié de chacun de nous. Pardonnez-nous nos fautes et nos pêches, et épargnez-nous. Ayez pitié de nos familles. Soulagez-les, consolez-les. Protégez contre tout danger spirituel et corporel nos absents, nos prisonniers et ceux qui travaillent à l'étranger, et ramenez-les bientôt et saufs dans leur foyer. Ayez pitié de notre peuple durement éprouvé, et rendez-lui sans tarder la paix juste et réparatrice. Nous voulons que nos souffrances de l'heure présente soient unies à votre croix, à votre couronne d'épines, à la plaie béante de votre Coeur; nous vous les offrons en réparation de nos infidélités passées, en gage de notre fidélité future. Le coeur contrit

(15) R. AUBERT, *Le cardinal Van Roey*, in *Revue nouvelle*, t. XXXIV, 1961, pp. 116-117. Herinneren wij ook aan dat de omstandigheden heel anders waren dan in 1914. Van Roey wilde vermijden op het voorplan te treden om zijn priesters niet aan represailles bloot te stellen.

(16) Dit punt werd naukeuriger geanalyseerd in "*La Basilique de Koekelberg*" *Op.cit.*, pp. 49-53 en 94-97.

(17) J.E. Van Roey, *Op.cit.*, t.V, 1948, pp. 105-106. Deze tekst en de volgende zijn bovendien erg interessant m.b.t. de mentaliteit en de godsdienstige gevoelens van die tijd.

et humilié, nous acceptons les peines, les angoisses, les humiliations qui nous accablent. Que notre offrande, ô Sacré-Coeur de Jésus, soit surtout une protestation d'amour. En vous nous avons confiance. Nous vous appartenons : à la vie, à la mort, dans la guerre comme dans la paix, nous sommes vôtres. Nos foyers, nos paroisses, nos diocèses, notre patrie belge Vous appartiennent. Entre Vos mains nous remettons nos intérêts du temps et ceux de l'éternité. Disposez de tout selon les conseils de Votre justice et de Votre miséricorde. Nous nous abandonnons avec foi à Votre divine volonté. Nous nous inclinons sous Votre royauté d'amour, et nous sommes certains de ne pas être confondus. Sacré-Coeur de Jésus, nous Vous confions notre patrie" (18).

Uit deze teksten blijkt dat men een absoluut vertrouwen moet hebben in het heilig hart, waarborg van de nationale onafhankelijkheid en de vrede. Wat de basiliek van Koekelberg betreft, tastbaar symbool van deze gevoelens, die moet in elk geval klaar komen. Zo hoopt de kardinaal de Belgische bevolking opnieuw moed te geven en tegelijkertijd haar trouw aan de spirituele en materiële devotie van het heilig hart te bewerkstelligen (19).

2. De daden

Dit alles gezegd zijnde kan men dus stellen dat de basiliek van Koekelberg en de cultus die eraan verbonden was een niet onbelangrijk deel uitmaakte van de vaderlandslievende opvattingen van kardinaal Van Roey.

Daar deze basiliek het symbool was van het Belgisch vertrouwen in het heilig hart, maar ook van de belangstelling voor de vrede en de onafhankelijkheid van het land, kan men op de koop toe a priori veronderstellen dat Van Roey met al zijn energie aanstuurde op een voortzetten van de arbeid aan dit bouwwerk - zelfs en vooral tijdens de vijandelijkheden.

(18) J.E.VAN ROEY, Op.cit., t.VI, 1948, pp. 72-73. Deze tekst werd voorgelezen tijdens de ceremonie van 2 juli 1943 in de basiliek. Op het einde van dit artikel vindt men trouwens een nauwkeuriger analyse.

(19) Het is interessant de ideeën uit deze tekst te vergelijken met die van kardinaal Mercier in zijn pastorale "Patriotisme et endurance" van 1914 "Au début de cette crise, je vous disais qu'au jour de la libération de notre territoire, nous saurions donner au Sacré-Coeur... un témoignage public de notre reconnaissance. Depuis cette date, j'ai pu consulter mes collègues de l'épiscopat et, d'accord avec eux, je vous demande de faire, dès que nous le pourrons, un nouvel effort pour hâter la construction de la basilique Nationale que la Belgique a promis de dédier au Sacré-Coeur".

Dit uittreksel wordt geciteerd en geanalyseerd in "La basilique de Koekelberg", Op.cit., pp. 52-53. Men wordt nog eens getroffen door de gelijklopende gedachtengang van beide personaliteiten.

Ook een andere belangrijke faktor beïnvloedde de kardinaal. Het betreft hier de houding van de bezettende macht t.o.v. de Belgische arbeiders. Inderdaad, men probeerde door beloften of dwang arbeiders voor de industrie van het Reich te ronselen; hierop reageerde de kardinaal steeds vastberaden. Vanaf 1941 bewerkte de bezetter werkloze arbeiders (20). Het werd echter erger met de verordening van 6 maart 1942 die de verplichte tewerkstelling ten dienste van Duitsland invoerde (21).

Deze verordening was trouwens meer in het bijzonder gericht tegen de mijnwerkers, die men per maand een dag verplicht werk voor de industrie van het Reich oplegde. Van Roey en de Belgische bisschoppen reageerden op deze maatregel met een kollektieve brief van 8 mei aan von Falkenhausen, Duits militair bevelhebber voor België en Noord-Frankrijk. Het episkopaat legde er de nadruk op dat "une des blessures les plus profondes que l'occupation allemande laissera dans le coeur de la population belge, sera le souvenir des mesures prises par les Autorités occupantes au sujet de nos ouvriers" (22).

Deze twee strijdpunten op godsdienstig en sociaal vlak maakten van de basiliek van Koekelberg een waar symbool van het Belgische verzet tegen de bezettende macht, en voor de bevolking een bron van hoop en vrede. Vanuit deze dubbele overtuiging liet kardinaal Van Roey de werken verderzetten (23).

Ongelukkig genoeg werd de bouw onderbroken door de verordening van 13 april 1942. Dat was een politiek maneuver : de verzetshaard, die de basiliek was, smoren en een economische maneuver : de werkloos geworden arbeiders voor het Reich rekupereren (25).

De kardinaal begreep zeer goed deze onderliggende doelstellingen, en beval dan ook dat de arbeiders van de basiliek tewerkgesteld zouden worden in klandestiene werkplaatsen (26). Deze - men moet het erkennen - gevaarlijke beslissing is een nieuw bewijs van de wil van de kardinaal om met alle mogelijke middelen te weerstaan aan de bezetter.

(20) J. KEMPENEERS, Op.cit., p. 234

(21) Ibid., p. 235

(22) E. LECLEF, Op.cit., pp. 118-119.

(23) Men weze eraan herinnerd dat de basiliek - als bouwwerk van openbaar nut tegen de werkloosheid - een subsidie van 2.550.000 fr. kreeg van het Kommissariaat-Generaal voor de wederopbouw. Deze bedragen die tijdens de oorlog werden uitgekeerd, waren van groot nut voor de voortzetting van de werkzaamheden.

La Belgique de Koekelberg, Op.cit., p. 133.

(24) E. LECLEF, Op.cit., p. 117. Verordnungsblatt n° 72.

(25) La Basilique de Koekelberg, Op.cit., p. 133.

(26) Archieven van de basiliek van Koekelberg, proces-verbaal van de algemene vergadering van 13 mei 1946 en brief van Van Roey aan de v.z.w. "Amis de la Basilique" van 21 april 1942. Cfr. annex.

Een verslag van de werkzaamheden, uitgevoerd aan de basiliek van Koekelberg van 1940 tot 1944 geeft volgende resultaten. Van 1940 tot 1943, endit ondanks de moeilijke bevoorrading inzake materialen (vooral het onontbeerlijke ijzer voor de structuren in gewapend beton), bouwde men grotendeels de eerste en tweede gewelfvakken van de hoofdbeuk en begon men aan het daaropvolgende derde en vierde gewelfvak en ook aan de basis van de voorgevel (28). Van 1942 tot 1944 deed men kleine werken - stenen houwen, smeedwerk enz. - die na de oorlog gebruikt konden worden en die een niet onaanzienlijke tijdwinst opleverden (29).

Wat de arbeiders betreft, deze werken bezorgden een honderdtal van hen werk en verhinderden zo hun deportatie naar het Reich.

Vooraleer dit artikel te besluiten, is het ongetwijfeld nodig om een - door velen vergeten - gebeurtenis in herinnering te brengen, die ongetwijfeld één van de hoogtepunten vormt in de vaderlandsliefde van kardinaal Van Roey.

Het gaat om de plechtigheid van het opdragen van België aan het heilig hart, die op 2 juli 1943 plaatsgreep in de basiliek van Koekelberg in aanwezigheid van enkele duizenden bedevaarders (30). Dit is een opvallende uiting van het geloof en de vaderlandsliefde van de kardinaal.

Inderdaad, na 3 moeilijke jaren van strijd en bezetting, durfde de leider van het Belgisch episkopaat het aan om tegenover de Duitse militaire autoriteiten, waarmee de verhouding steeds slechter werd (31), grote aantallen bedevaarders te laten bijeenkomen in een - bijna verboden - basiliek om hen opnieuw moed en hoop te geven (32).

Indien wij daarmee eindigen, is dit niet uit "hagiografische" overwegingen, wel integendeel. Het is eenvoudigweg om in alle bescheidenheid de moed en de vastberadenheid van een figuur die men soms wou kleineren, in herinnering te brengen.

Nochtans is deze analyse van een welomschreven en belangrijk punt uit de gedachtenwereld en de daden van kardinaal Van Roey niet het laatste woord over dit vraagstuk. Het ging er eerder om zekere feiten in hun juiste kontekst te plaatsen en zo misschien nieuwe vragen te doen rijzen over dit nog weinig onderzocht probleem.

Pierre RION

(28) Ibid., nota betr. de werken vanaf de bevrijding, juni 1948. Cfr. Annex.

(29) *La Basilique de Koekelberg*, Op. cit., p. 113.

(30) J.E. VAN ROEY, Op. cit., t.VI, 1948, pp. 70-73.

(31) J. KEMPENEERS, Op. cit., p. 223.

(32) Om een representatief uittreksel van deze tekst te lezen, herneme de lezer de eerste paragraaf van het artikel.

ANNEX

Annex I - Brief van kardinaal Van Roey aan de v.z.w. "Amis de la Basilique", 21 avril 1942 (Archieven van de basiliek van Koekelberg, farde ASBL).

"Malines 21 avril.

C'est après mûre réflexion que j'ai décidé de répondre concrètement à l'ordonnance du 13 avril dernier.

Il faudra bien sûr arrêter la construction proprement dite de la Basilique. Cependant, plutôt que de mettre les ouvriers en chômage, je pense qu'on pourrait les utiliser pour divers travaux d'ateliers, qui permettront de faire avancer plus rapidement le chantier après la fin des hostilités.

Je m'en remets au conseil d'administration pour régler les détails pratiques de cette proposition."

Annex II - Proces-verbaal vande algemene vergadering van 13 mei 1946 (Archieven van de basiliek van Koekelberg, farde "procès-verbaux de l'Assemblée générale de l'ASBL).

"Paragraphe 6 : Grâce à la décision du cardinal Van Roey de ne pas interrompre les travaux de la Basilique après 1942, il a été possible de mener à bien de nombreux ouvrages de détail comme la mise en place d'éléments de la toiture, la taille de nombreuses pierres et la réalisation de ferrailages. Cela a permis une reprise rapide des travaux de construction dès 1944.

Sans négliger l'aspect technique de cette décision, il convient surtout de souligner et de saluer la détermination et le courage du cardinal."

Annex III - Nota betr. de bouwactiviteit aande nationale basiliek van het heilig hart sinds de bevrijding, juni 1948 (Archieven van het aartsbisdom Mechelen, fonds Van Roey, karton XII, farde 1).

"Paragraphe IV - Les travaux effectués durant la guerre et depuis la libération.

Au moment où les Allemands firent arrêter, sur l'ordre direct de Berlin, les travaux de la Basilique, voici quel était l'état d'avancement des travaux :

- 1° A côté de la base de la coupole édiflée en 1936-1939, on avait commencé l'édification de la grande nef par les deux premières travées joignant le dôme. Ces deux travées étaient réalisées, du côté sud, jusqu'au niveau de 20 mètres au dessus du pavement (les arcs et les voûtes n'étaient pas terminées). Du côté nord, on en était aux trumeaux des fenêtres, vers 17 mètres .
- 2° Les deux travées suivantes avaient été également entreprises, et les trumeaux du rez-de-chaussée étaient bétonnés jusqu'au niveau de 9 mètres.
- 3° Un plateau semi-circulaire couvrait les sous-sols du narthex et la poutre ronde devant recevoir l'escalier monumental devant le narthex était bétonnée.

Les travaux reprirent le 5 septembre 1944, mais ce ne fut évidemment qu'une reprise symbolique, car grandes étaient les difficultés. La mise en marche consista surtout en pose de pierres taillées pendant la guerre.

En mai 1945, la base d'une tour était maçonnée, et les pierres bleues des entrées posées. On avait déjà la possibilité de bétonner, et on achevait les colonnes en terra-cotta de la nef."

L E K T U U R N O T A ' S

Roger ANTHOINE, *Forteresses sur l'Europe*, Bruxelles, Ros-sel, 1980, 8°, 335 p. (2613)

Roger Anthoine werd in 1925 in de buurt van Charleroi geboren en maakte de oorlog mee in het verzet. Hij speelde er o.a. een rol in de repatriëring van geallieerde piloten die boven België en het noorden van Frankrijk neergehaald werden. Hij ver-voegde dan de Amerikaanse troepen waarmee hij de bevrijding van Europa en de invasie van Duitsland meemaakte. Met dit boek geeft de journalist en de luchtvaarthistorikus Anthoine ons een mees-terlijke studie van de luchtslag van het 8e USAAF en de RAF te-gen Duitsland in 1943. De raids van 17 augustus op Regensburg, Schweinfurt, Peenemünde, de Artois, Normandië enz. worden er nauwkeurig in geanalyseerd.

Dit werk, waarin een strenge methode gepaard gaat met een levendige stijl, doet het beste verwachten van het boek dat de A. nu voorbereidt over wat er in het Belgische luchtruim gebeur-de tussen 1939 en 1945.

Alain DANTOING

Paul COCLE, *West-Vlaanderen in mei '40*, Roeselare, Rou-larta, 1981, cart., bibl., ill., 224 p. (B 1898)

Het bewijs dat de degelijke lokale geschiedschrijving over de tweede wereldoorlog een periode van hoogconjunctuur kent wordt nogmaals geleverd door het werk van Paul Cocle, die de zoveelste stevige bouwsteen aanbrengt voor de latere grote syntese. In een eerste gedeelte brengt de auteur ons een levendige kroniek van de 18-daagse veldtocht "vermengd met gegevens uit Westvlaamse ge-meenten en steden" en gaat in een tweede gedeelte nader in "op feiten en gebeurtenissen die plaatsvonden in afzonderlijke loka-liteiten" van West-Vlaanderen. Het is precies het oordeelkun-dig vastankeren van de plaatselijke feiten in de algemene kon-tekst van de turbulente meidagen 1940 en, in mindere mate, het toevoegen van fragmenten uit historische van drie Duitse divi-sies die de campagne in West-Vlaanderen weergeven, dat wij als een van de grote verdiensten van Cocle beschouwen. De lezer ziet zich inderdaad niet genoodzaakt algemene werken te raadplegen om het regionaal feitenrelaas in het juiste kader te situeren, wat, ne-laas, vaak het geval is voor dergelijke monografieën. Ten slot-te wijzen wij nog op het uitzonderlijk illustratiemateriaal dat de auteur wist bijeen te brengen. De foto's die hij met veel ge-duld en doorzettingsvermogen te pakken kreeg, zijn stuk voor stuk

originale documenten die sterk afwijken van wat wij gewoonlijk over de meidagen 1940 te zien krijgen en geven ons, voor het eerst, een diepmenselijke kijk op die tragische gebeurtenissen.

Frans SELLESLAGH

Richard DECLERCK, *20 Jaar politieke en culturele zwerftochten*. Antwerpen/Amsterdam, De Nederlandsche boekhandel, 1980, 8°, 192 p. (B 1716).

Ere-goeverneur DECLERCK heeft in deze bundel een twintigtal artikels en voordrachten gebundeld waarvan de vroegste uit de vijftiger jaren stammen.

Diverse onderwerpen en persoonlijkheden worden behandeld. Voor de periode om en rond de tweede wereldoorlog zijn vooral interessant zijn portretten van C. Huysmans, H. Vos, C. Gutt en E. Vandervelde. De eerste beschrijft de A. in een summier in memoriam, Vos wordt nauwkeuriger geschetst. Het stukje over Gutt behandelt achtereenvolgens het "experiment"-Gutt (zijn anti-inflatieplan van 1944) en zijn rol in de Belgische regering te Londen. Tenslotte komt Vandervelde aan de beurt in een grondige recensie van het boek van R. Abs. Het grootste deel van de bundel handelt echter over naoorlogse problemen en figuren terwijl wij in twee bijdragen nog evende sfeer kunnen proeven waarin de intellectuelen van Declerck's generatie leefden ("Een zestigjarige blik terug" en -veelzeggende titel- "Zijn wij een verloren generatie ?")

De A. geeft ons hiermee niet meer en niet minder dan in zijn titel aangeduid ; geen onmisbare lektuur dus voor wie meer speciaal geïnteresseerd is in ons land tijdens de wereldoorlog maar nuttig voor diegenen die de figuur Richard Declerck beter willen leren kennen.

Dirk MARTIN

Jack DE GRAEF, *De swingperiode (1935-1947). Jazz in België*. Oevel, De Dageraad, 1980, 8°, 165 p. (B 1818).

Na een inleiding over jazz in het algemeen swing in het bijzonder, constateert de auteur dat in de door hem beschreven periode België op Europees niveau de beste "swingbands" leverde .

De Graef gaat dan speciaal in op de oorlogsperiode, maar langer dan 10 p. is dit hoofdstuk niet. Hij wijst erop dat menig swingmusicus na de bevrijding ervan beschuldigd werd "verkeerd" te zijn geweest tijdens de bezetting.

Inderdaad werd in het bezette gebied en daarbuiten (Berlijn !) duchtig en met succes gemusiceerd, werden opnames voor Duitse platenmerken gemaakt enz.

"Muzikanten van onze generatie hadden maar weinig benul van politiek" (p. 38) zo verklaart nu een onder hen. De Graef voert ook aan dat de swingbands tenslotte de verboden "neger-jazz" - zij het in nieuwe arrangementen - toch lieten weerklinken. En aan de kant van de nieuwe orde wist men dat maar al te goed: er moest eindelijk maar eens opgetreden worden tegen degenen die "teveel in negerstijl" (dixit *Volk en Staat*) speelden!

Blijft het feit dat Stan Brenders, Fud Candrix, Jean Omer e.a. meedraaiden in de amusementsmachine van de bezetter. Dat het ook anders kon, bewees de komponist-arrangeur Peter Packay die tijdens de bezetting weigerde te publiceren.

De auteur lijkt tenslotte te impliceren dat aan het succes van de inlandse swingbands een einde kwam door het optreden van de Belgische autoriteiten na '44. Maar ligt dit niet vooral aan het overspoelen van West-Europa door échte Amerikaanse (GI-) musici en orkesten?

Na de enkele bladzijden besteed aan de oorlogsperiode als zodanig, gaat De Graef over naar een achttal levensbeschrijvingen van de belangrijkste Belgische jazzmen waarop een lexicon volgt van alle andere, benevens een discografie.

Zo wordt "*De Swingperiode*" een lezenswaard boek voor jazzfans; het biografische en anekdotische element overheerst echter; musicologische beschouwingen (zo wordt bv. nergens uit de doeken gedaan welke criteria de specialisten van de bezetter muziektechnisch gebruikten om bepaalde stukken te verbieden) en een reflexie over (muziek-) cultuur tijdens de bezetting moet men hier niet verwachten.

Dirk MARTIN

Jacques DE VOS & Antoine JANSSENS, *Het "Lyskanal". Het relaas van de gebeurtenissen van mei 1940 in en om Nevele*, Nevele, Heemkundige Kring "Het Land van Nevele", 1980, 8°, ill., 87 p., (B 1718)

Niet alleen de titel met de Duitse benaming van het afleidingskanaal van de Leie (of Schipdonkkanaal) is wat ongewoon; ook het gehalte van deze lokale geschiedschrijving is dat. We krijgen hier een prima studie, die plaatselijke en soms erg private belevenissen voortreffelijk in een breder kader van militaire geschiedenis en algemeen oorlogsleed plaatst. Nergens overheersen de kleine franjes of een al te dorpsgebonden sentiment. Het vulgariserend opzet van deze schets mag tenvolle geslaagd genoemd. Niet in de laatste plaats dankt dit boekje zijn kwaliteiten aan een uitstekende samenwerking tussen twee auteurs: A. Janssens heeft het als jonge man zelf meegemaakt, en kon putten uit eigen oorlogsdagboek en uit de herinneringen van bekenden, terwijl J. De Vos reeds eerder bewees de plaatselijke (oost-vlaamse) omstandigheden van de 18-daagse veldtocht terdege bestudeerd te hebben.

Luk KONGS

 J. GOTOVITCH, *De Belgische Socialisten in Londen*, Antwerpen, Standaard Wetenschappelijke Uitgeverij, 1981 (Camille Huysmans geschriften en documenten, d-VIII), 8°, ann., index, 227 blz. (B 1957).

De A. publiceert hier over de uitgeweken Belgische socialist en een uitgebreide keuze documenten uit voornamelijk het Huysmansarchief, maar ook uit Britse archieven, archieven van verzetsbewegingen en uit het zeer interessante persoonlijke archief van Jef Rens. Deze bronnenpublicatie wordt voorafgegaan door een schets van het reilen en zeilen van het socialistische politieke en syndikale wereldje in Engeland. De A. besteedt aanvankelijk aandacht aan de aankomst en de hergroepering van de BWP-ers die het kontinent konden verlaten. De eerste opvallende politieke manifestatie bestond uit het vrijgeven van een "contra-manifest" tegen partijvoorzitter De Man ; even later werd de groep - Emile Vandervelde opgericht.

De socialistische beweging in ballingschap kon zich nu echt gaan organiseren; via de radio werden standpunten naar buiten gebracht, er werd contact opgenomen met de geestesgenoten in bezet België, er werd programmatisch werk geleverd (syndikaal programma, de "Nationale Volkspartij" enz.).

Verloren jaren waren dit dus niet. De A. is van mening dat de socialist en zelfs een onontbeerlijke rol speelden als tegenpool van de anti-democratische stromingen die in sommige Belgische milieus in Londen opgeld deden, en zomede de regering behoedden voor ongrondwettelijke daden.

Men ontkomt echter niet aan de indruk dat bij de terugkeer naar België en intern in de vernieuwde BSP de "Londenaars" niet helemaal aan hun trekken kwamen. Volgens de A. waren het inderdaad vooral de "clandestienen" die de machtsposities in handen namen, maar een "hereniging zonder schokken" (blz. 63) bleek toch mogelijk.

Dit raamwerk stoffeert de A. dan met 45 nooit eerder gepubliceerde tijdsdocumenten, waarvan het belang pas volledig blijkt na lektuur van zijn inleiding.

Het geheel geeft aldus een uitstekend inzicht in standpunten, akties, belang en impakt van de socialistische linkerzijde in de emigratie.

Dirk MARTIN

Jos LIBOTTON, Holsbeek. *40 jaar na 40. Feiten en belevenissen*, Holsbeek, 1980, 4°, ill., 101 p. (B 2009).

Zoals de auteur het in zijn inleiding vooropzet, heeft hij gepoogd "enkele getuigenissen vast te leggen ten behoeve van de huidige en volgende generaties". Hij is hierin zeer goed geslaagd. In elk hoofdstuk, dat telkens een belangrijk aspect van

de bezettingsperiode behandelt (dagelijks leven, verzet, enz.), laat Libotton getuigen aan het woord die het niet allen allemaal meegemaakt hebben, maar het ook opnieuwvoortreffelijk tot leven kunnen brengen. De getuigenissen werden door de auteur op een vlotte manier aaneengeschreven en er werd ook gezorgd voor interessante, onuitgegeven illustraties die oordeelkundig in de tekst werden ingelast. Een knappe monografie die een goed beeld geeft van de bezettingsperikelen in een plattelandsgemeente.

Frans SELLESLAGH

Luc SCHEPENS - *De Belgen in Groot-Brittannië 1940-1945*. Brugge, Uitgeverij Orion, 1980, 8°. 230 p. (B 1874).

In onze boekenkast staan nagenoeg allewerken die handelen over het verzet en de oorlog (1940-1945). Geen enkel ervan verhaalt uitdrukkelijk het wedervaren van de Belgen in Groot-Brittannië tijdens die periode. Dit doet wel, vrij uitvoerig, het laatste (238 bladzijden tellend) werk van Luc Schepens. Alvast één reden om het met welgevallen te begroeten.

Wat doet men als men een boek ter bespreking toegeschoven krijgt? Men overloopt doorgaans benieuwd het personenregister op zoek naar bekende namen en daarna de inhoudstafel. Eens die operatie achter de rug heeft men zich al een eerste indruk over het boek gemaakt. Dit valt bij Schepens' boek wel mee.

Met dit nieuw werk bestrijkt de auteur de "Assepoester - periode" uit onze recente geschiedenis; niemand heeft zich er tot dusver aan gewaagd ende historici lijken er tot nog toe opzettelijk of bij gebrek aan belangstelling, maar in elk geval verwonderlijk genoeg, overheen gestapt te zijn. Luc Schepens heeft dat niet gedaan en dat alleen is al een verdienste op zichzelf. Misschien is het ook een moeilijk te vatten periode. Zij is nochtans - en hier zijn wij het grondig eens met de auteur - belangrijk want, zoals hij het zegt: "het is te danken aan de bewindvoerders in Londen dat ons land in zijn naoorlogse periode democratisch herstel gekend heeft. Het Verzet alleen zou dit nooit gekund hebben".

Dat dit, zoals de auteur in zijn woordvooraf zegt, gepaard is gegaan met vergissingen, aarzelingen, illusies en ontgoochelingen, maar ook met heel wat geloof, moed, hardnekkigheid en intelligentie kan men gissen. Van de auteur had men in dit verband een grondiger aanpak verwacht. Hij heeft zich echter beperkt tot een gemaksooplossing tzt. het gebruik van de bestaande geschreven bronnen (kranten, periodieken, documenten, propaganda-brochures, boeken en diplomatieke stukken). Dit moge worden betreurd, maar dit strookt met het beperkt opzet dat de auteur zich heeft gesteld. Dit was ook zijn bedoeling met zijn vroeger werk ("*Dagboek van een politiek conflict*") waarmee hij enkel een "beredenerende bloemlezing" uit het thans toegankelijke openbaar archief heeft willen samenstellen.

Waar hij nochtans in zijn woord vooraf zegt : "bij mijn weten heeft geen enkel ambtenaar of burger die in Engeland een onderkomen gevonden had zijn belevenissen openbaar gemaakt", moeten wij hem formeel terechtwijzen. Een oproep inde pers, of een contact met een bepaald lid van het Wetenschappelijk Comité van het C.O.W. II had hem stellighet relaas van een aantal persoonlijke belevenissen opgeleverd.

Niettemin is zijn boek een waardevol werkinstrument. Wij hebben het sedert de verschijning reeds enkele malen moeten opslaan ter referering van bepaalde feiten en hebben het telkens met vrucht geraadpleegd.

Een zonderlinge vaststelling : terwijl de auteur in zijn "woord vooraf" lijkt te betreuren dat negen boeken op tien over die periode in het Frans zijn gesteld, raadpleegt hij zelf verwonderlijk genoeg enkel "La Belgique Indépendante" (en vertaalt zelfs de artikelen welke hij citeert) terwijl die collectie van "ONAFHANKELIJK BELGIE" beschikbaar is. In het personenregister treft men de naam van de hoofdsteller (en op allerlei gebied actieve) Marcel Stijns niet aan, terwijl dit wel het geval is Stephane Cordier, Dore Smets, Arthur Wauters, Nand Geerssens, e.a.

C.G. SEGERS

Carlo G. SEGERS, *Geef ons een slagveld. Fragmenten uit de geschiedenis van de Belgische commando's (1940-45)*. Ed. Grisard, 1981, 8°, ill., cart., 302 p. (B 1873).

C.G.Segers begint zijn boek met een overzicht van de gebeurtenissen van de wonderlijke tweede helft van het jaar 1940 wat betreft de Belgische politieke klasse die vroeg of laat in Londen aankwam. Hij steekt niet onder stoelen of banken dat sommigen aanvankelijk niet zo overtuigd leken van het voortzetten van de oorlog aan de zijde van Engeland, zoals die minister die op 8 juli verklaart dat het zijn bedoeling is "alle Belgische militairen die zich in Engeland bevinden terug naar België te sturen" (p. 22). Vervolgens schetst de auteur de toestand in het Belgisch legertje in Engeland.

Er waren "durvers" en "bevers" (p. 36), maar vooral was er een voortdurende malaise rond het thema "geef ons een slagveld!" Het inaktief blijven gaf mee aanleiding tot tuchtproblemen, en hier haalt Segers sprekende cijfers aan : tussen '40 en '44 kregen de Krijgsraden voor het handsvol Belgische soldaten... 2.623 zaken te verwerken.

Mede door voortdurende agitatie van de basis om van een "prestigeleger" échte strijdkrachten te maken, kwam tenslotte na onderhandelingen tussen onze regering en de Britse - in juli 1942 de Belgische commando-eenheid tot stand (waarvan de auteur deel zou gaan uitmaken).

Terwijl voor de gewone Belgische militairen in Engeland de

problemen bleven, traden hun kollega's - commando in actie. De overige drie vierden van het boek zijn dan ook aan hun wapen eiten gewijd. Wij zien eerst de harde opleiding gebeuren, gevolgd door trainingsverblijven te velde, en zijn tenslotte getuige van meedogenloze gevechten in Italië, Joegoslavië en op Walereen. De auteur toont ook de minder mooie kanten van het eliekorps, maar stelt niettemin met enige spijt vast dat de Belgen "te laat voor Normandië" kwamen. Dit alles komt over als een erg levendige getuigenis waarvan de waarde nog verhoogt omdat de auteur niet van alle zelfrelativering gespeend is. Meer dan eens worden grote passages van het toenmalige velddagboek ter illustratie ingevoerd. De auteur geeft trouwens ook andere documenten weer, zoals in annex de zgn. nota - Bary van 25 juli 1940 getiteld "Le problème belge".

In de annex zijn overigens korte historiekjes opgenomen van de C.R.A.B.'s in Frankrijk en van het Spaanse interneringskamp Miranda de Ebro die o.a. in de plaats komen van "L'intervention humanitaire au Congo (1964)" (in de Franstalige uitgave van 1969).

"Geef ons een slagveld" is dus alleszins een interessant werk van een bevoorrecht getuige, niet in het minste omdat het in vergelijking met de uitgave van 1969 in een bredere kontekst geplaatst werd.

Dirk MARTIN

Maxime STEINBERG. *Dossier Bruxelles-Auschwitz. La police SS et l'extermination des Juifs de Belgique*, Bruxelles, 1980, 8°, facs., ill., tabl., 224 blz. (B 1810). Uitgegeven door het "Comité Belge de Soutien à la partie civile dans le procès des officiers SS".

Het betreft hier tegelijkertijd een dossier en het neergeschreven resultaat van een diepgaande studie.

Maxime Steinberg is de man met de meest gedetailleerde en encyclopedische kennis over het Jood-zijn tijdens de bezetting. Hij bereidt een grote publikatie voor over dit onderwerp. Hij heeft deze kennis ten dienste gesteld van de burgerlijke partij in het proces van Kiel en stelt ons - nog in het vuur van het gevecht - het eerste resultaat van zijn opzoekingswerk voor. Hij begint met een wedersamenstelling van de werking van de SIPO i.v.m. de uitvoering van de "Endlösung" in België. Daarna komt een erg originele visie op wat hij de "geruchten" over de holocaust noemt, en op de gevolgen ervan. Het bestuderen van individuele dossiers, groepen en sluikpers brengt hem tot de kennis van aard en kronologie van hetgeen men in België wist over de uitroeiing in het Oosten.

Zo kan hij ons ook menig portret van verzetslui schilderen. Deze studie van M. Steinberg, hartstochtelijk geschreven, aangrijpend, met harde informatie, is een voorsmaakje dat ons doet uitkijken naar zijn volledig werk terzake.

Het hier voorliggende boek bevat tevens een - gezien de opzoekingen van de A. - totaal nieuwe kronologie, de tekst van het onderzoek van deskundigen zoals die bij het gerecht werd neergelegd door Joseph Billig, de beslissing van de rechtbank van Schleswig-Holstein over te gaan tot het proces, en tenslotte de statistieken over de wegvoering.

José GOTOVITCH

Robert VANDEPUTTE, Léon-A. BEKAERT. *Een groot man. Een goed mens. (1891-1961)*. Tielt-Amsterdam, Lannoo, 1979, 232 p. (B 1944).

Deze biografie tekent de karaktereigenschappen van de dynamische west-vlaamse bedrijfsleider, en brengt heel wat gegevens samen over zijn veelvuldige activiteiten: in de metaalverwerkende nijverheid, in beroepsverenigingen en patroonsorganisaties (Landelijk Algemeen Christelijk Verbond van Werkgevers, Fabrimetal, Verbond van Belgische Nijverheid, Federatie van Katholieke Werkgevers), in de perswereld (vooral de vooroorlogse *De Courant* en de naoorlogse bladen *De Nieuwe Gids*, *De Nieuwe Standaard* en *Het Vrije Volksblad*), in diverse zenuwcentra van het Belgisch bestel als de Nationale Bank. Daarbij kwam het politiek bedrijf: als burgemeester van Zwevegem, maar ook met veelvuldige en belangrijke kontakten tot op het hoogste nationaal niveau.

Deze biografie onderschrijft doorgaans de door Bekaert zelf ingenomen standpunten, bedoelt trouwens ook duidelijk een eerbewijs te zijn en geen kritisch doorlichting. Ze voegt dan ook nauwelijks nieuw materiaal toe aan wat Bekaert zelf (vooral in toespraken) reeds had geformuleerd, en vertoont op meerdere bladzijden onloochenbare hagiografische trekjes. Het is duidelijk dat een zo belangrijk man als Bekaert was nog heel wat historisch onderzoek verdient. Dit boek brengt alvast een bruikbaar, helder geleed stramien en een goede basischronologie.

Luk KONGS

Ludo VAN ECK, *Zo was het in Dachau*, Leuven, Kritak, 1981, 8°, 238 p. (B 1880).

De auteur heeft vooral naam gemaakt met zijn kijkboek over de wereld van het KZ, *Het Boek der Kampen* (1969; 2e uitgave Leuven, Kritak, 1979). Maar hij heeft ook aan afzonderlijke concentratiekampen boeken gewijd. Zijndie min of meer geromanceerd, ze berusten in elk geval op een uitgebreide kennis van deze indroevige materie, op jarenlang studiewerk en op veelvuldige kontakten met oud-gevangenen uit vele landen. Dit pas uitgekomen Dachauboek is grotendeels autobiografisch. 22 jaar oud werd de schrijver in maart 1944 door de Duitse bezetter opgepakt: als sectorchef van de Belgische Nationale Beweging had hij o.m. geallieerde piloten in een ontsnappingslijn geholpen en een wapenparachutage in ontvangst genomen.

In hyperrealistische, literair meermaals echt sterke bladzijden beschrijft hij zijn lijdensweg in de gevangenis van de Antwerpse Begijnenstraat, in Bayreuth en tenslotte Dachau, waar hij door de Amerikanen werd bevrijd. Dit autobiografisch werk lijkt niet zozeer als een bijdrage tot de geschiedschrijving bedoeld dan wel als een humanistisch getuigenis in de antifascistische traditie van de politieke gevangenen. Wie van Van Eck enkel dit boek zou lezen mist evenwel een dimensie, een vraag: hoe nam dit mechanisme van systematische agressiviteit, vernering, foltering en moord bezit van zo talrijke Duitsers, SS-mannen en helaas ook medegevangenen (van gemeen recht, maar ook politieke en andere)?

Luk KONGS

F. VAN LANGENHOVE : *L'élaboration de la politique étrangère de la Belgique entre les deux guerres mondiales*. Bruxelles, Académie Royale de Belgique, 1980, 8°, 404 blz. (B 1843).

In België is de rol van secretaris-generaal van het Ministerie van buitenlandse Zaken niet duidelijk omschreven. Sommigen onder hen hielden zich enkel aan hun administratieve taken - en men is hen vergeten. Anderen hadden een direkt aandeel in internationale onderhandelingen, werden echte staatslieden, belangrijker soms dan hun ministers die niet op het lange duureffekt konden rekenen. Men denkt hier onmiddellijk aan baron Lambermont; en in de periode van de twee wereldoorlogen (en ook daarna) domineerde F. Van Langenhove. Hij was even goed in het ontwerpen als in het uitvoeren van een beleid, waarbij hij de uitzonderlijke karaktertrek bezat persoonlijke bescheidenheid te paren aan totale eerlijkheid.

Hij was reeds de geschiedenis ingegaan toen hij zich, blijkbaar een beetje tegen zijn zin, aan het schrijven zette en zo het zwijgen doorbrak dat 40 jaar openbare dienst hem had opgelegd. Geen getuigenis is waardevoller: wat zouden de historici tevreden zijn als zij steeds over zulke betrouwbare gidsen konden beschikken!

De stelling die hij in opeenvolgende werken meer en meer vooropstelde is dat bepaalde "breuken" in het buitenlandse beleid van ons land eigenlijk tot iets zeer eenvoudigs kunnen teruggebracht worden. Vanaf het begin in 1918 was er vooral een verlangen naar onafhankelijkheid - en veiligheid - naar alle kanten. Het Frans-Belgisch militair akkoord van 1920 was het gevolg van de omstandigheden; dubbelzinnig naar de geest en belachelijk naar de letter vormde het maar een bijkomstig verschijnsel.

Vanaf 1925 werden òn onze rechten òn onze plichten bevestigd: er was Locarno, er was Genève.

Dat vormde het internationale statuut van België, dat vormde ook de basis van het Europese evenwicht dat vooral door onze

diplomatie verdedigd en bevorderd werd. Toen in 1936 Locarno en Genève dode letter werden moest een koerskorrektie worden uitgevoerd : deze kreeg de klinkende naam van "onafhankelijkheids-politiek". Men vergat er bij dat deze politiek al altijd gevoerd werd en dat Paul Hymans ze reeds openlijk in 1931 gedefinieerd had. En uiteindelijk leek het statuut dat in 1937 aangenomen werd als twee druppels water op hetgene dat baron Beyens 20 jaar eerder, toen hij te Le Havre minister van buitenlandse Zaken was, uitgewerkt had. Op regeringsvlak leek dit alles duidelijk. Wat het vraagstuk ondoorzichtig maakte en verward, was een nieuw verschijnsel in onze geschiedenis : het binnendringen in ons buitenlands beleid van binnenlandse factoren, i.c. de publieke opinie.

De ongerustheid van de Luikenaren, het socialistisch anti-militarisme en de Vlaamse gevoeligheden ondergroeven met hun slecht geïnformeerde polemieken de bestendigheid van een doktrine die toch onveranderd was gebleven. Denken wij aan het "gebroken geweer", de IJzertoren, de Utrechtse dokumenten, de heibel om de "verdediging aan de grens". Opeens werden de Belgen levendig geboeid door hun buitenlandse politiek, maar men moet toegeven dat vooral hun zorgen en vooroordelen op binnenlands vlak daartoe aanleiding gaven.

Met dit alles diende rekening gehouden te worden, want het had zijn weerslag in het parlement. Maar wie zat er echt achter het beleid ? Het is de grote verdienste van de auteur dit mechanisme te ontleden : officieel ging het om de politiek van een minister (men zegt : de politiek van Spaak, de politiek van Paul Hymans), maar eigenlijk was het de gemeenschappelijke arbeid van diensthoofden, direktors-generaal, diplomaten en de sekretaris-generaal. Uit hun standpunten groeide de beleidslijn.

Maar moet men niet verder zien dan alleen het Ministerie van buitenlandse Zaken ? Er is ons een leemte opgevallen : de H. Van Langenhove schijnt weinig kontakt te hebben gehad met Landsverdediging. Toch had het standpunt van de militairen ook zijn belang, en dat is het minste wat men er van kan zeggen. Vandaag weten wij dat de laatste Frans-Belgische stafbesprekingen van mei 1936 weinig bemoedigend waren afgelopen : in elk geval leek het niet formeel verzekerd dat de Fransen ons verder dan tot de Dijlelinie ter hulp zouden komen.

Ziedaar een bijkomend argument - en een van belang - ten voordele van de onafhankelijkheidspolitiek. Maar heeft het geholpen ? Men heeft een beetje de indruk dat in België - zoals vroeger in het Duitsland van Wilhelm II - de enige band tussen het politieke gezag en het militair instrument op het hoogste niveau gesitueerd was, nl. in de persoon van de soeverein. En dat, alles wel beschouwd, dank zij hem.

Wij zijn de diplomaat, de hoogleraar, de academicus Van Langenhove erkentelijk : hij heeft veel gedaan, en zijn geschriften zullen beklijven.

Jacques WILLEQUET

Julien VAN REMOORTERE, *En toen was het oorlog... Dagboek van de Tweede Wereldoorlog*, Antwerpen/Amsterdam, Helios NV. 1980, 4°, ill., 128 p. (B 1739).

"Nee, dit wordt niet de zoveelste historische studie van de Tweede Wereldoorlog. Wel het oorlogsgebeuren zoals het gezien en ervaren werd door de doorsnee mens", aldus Van Remoortere zijn kort woord vooraf. In zijn bekende direkte meeslepende stijl voert de auteur de lezer doorheen het weinig wel en veel wee van de gewone mens tijdens de harde oorlogsjaren. Hij geeft ons -eindelijk- een antwoord op de eenvoudige vragen die wij ons ook na het lezen van vele "geleerde" werken, bleven stellen: Hoe speelde men het klaar om de ellende van de bezetting te doorstaan? Of - meer konkreet - hoe gingen onze mensen tewerk om aan voedsel, brandstof en kleren te geraken? Hoe werden de verplichte tewerkstelling, de bombardementen en de alomtegenwoordigheid van de Duitsers ervaren? Van Remoortere fotografeerde als het ware de striemende realiteit van de oorlog en bracht ze, beter dan een film het ooit zou kunnen doen, opnieuw tot leven. Hierbij maakt hij, zoals hij dat in zijn overige werken ook doet, gebruik van kenschetsende, vaak pittoreske details die, beter dan gecompliceerde analyses, opnieuw gestalte geven aan een situatie of gebeurtenis. Deze in meer dan een opzicht merkwaardige kroniek, die begint in mei 1940 en eindigt met het afwerpen van de atoombomben op Hiroshima en Nagasaki, zou door een ieder die belangstelling heeft voor de Tweede Wereldoorlog - ook door de "specialisten" - moeten gelezen worden.

Frans SELLESLAGH

Dr. C. VLAEMYNK. *De Slag om Moerbrugge*. Historisch Museum Brugge v.z.w., 1980, 4°, 108 pp., ill., cart. (B 1871).

De auteur levert ons met dit boek een bewerking van zijn artikelenreeks die in 1979 verscheen in het "*Brugsch Handelsblad*". Voor zijn studie van de bevrijdingsgevechten maakte hij vooral gebruik van mondelinge getuigenissen. Vermeldenswaard is ook het relaas van majoor R. A. Paterson, een van de bevelhebbers van de Kanadese troepen die de Duitsers verdreven.

De slag om Moerbrugge, waarbij meer dan 150 man sneuvelde, was vooral belangrijk omdat de Wehrmacht erdoor verplicht werd om zich uit Brugge terug te trekken, om er niet omsingeld te worden.

Op deze achtergrond laat de auteur dan zijn getuigen aan het woord, wat zorgt voor een levendige beschrijving van de manier waarop de burgerbevolking de strijd onderging. Samen met materiaal uit andere bronnen (archiefstukken, bevrijdingskranten en historische studies) (1) krijgt de lezer zo een gedetailleerd beeld van de gebeurtenissen tussen 8 en 12 september 1944.

(1) Vlaemynck maakte o.a. gebruik van Luc Van Hoonacker's "*De Slag om Moerbrugge*", E-3 Burgerwelzijn, (1979), 4°, 24 pp., ill., cart. (B 1700).

Overvloedig geïllustreerd en van talrijke kaarten voorzien, zal deze monografie wellicht vooral bij de plaatselijke bevolking grote belanstelling opwekken.

Dirk MARTIN

Van emancipatie gesproken. Fotoboek over zestig en meer jaren KAV-leven, Brussel, KAV, 1980, 4°, ill., 143 p. (B 1749).

In dit jubileumboek, uitgegeven naar aanleiding van zestig jaar Kristelijke Arbeiders Vrouwengilde, wordt aan de hand van tientallen foto's, die stuk voor stuk tijdsdokumenten zijn, de boeiende geschiedenis verteld van een van de belangrijkste Vlaamse vrouwenorganisaties. In dit verhaal van een grootse emancipatiestrijd mocht de donkere periode van de Tweede Wereldoorlog niet ontbreken. Er wordt o.m. gewezen op de aan de oorlogsomstandigheden aangepaste voortzetting van de KAV-werking, waarbij de hulpverlening de voorrang genoot. Heel terecht werd eveneens het aksent gelegd op de door de KAV verleende medewerking aan de Dienst voor Arbeiders in de Vreemde (D.A.V.), een initiatief van alle Katholieke Aktie-groeperingen om de weggevoerde arbeiders en hun families bij te staan en op de demarches die de nationale KAV-voorzitster, Maria Baers, bij de bezetter deed en die uiteindelijk resulteerden in de afschaffing van de verplichte tewerkstelling voor vrouwen. Tenslotte willen we nog wijzen op de verzorgde lay-out en de fraaie tekst die werkelijk in functie van het illustratiemateriaal werd geschreven. Kortom een geslaagd fotoboek dat navolging verdient.

Frans SELLESLAGH

Who were the Fascists ? - Social Roots of European Fascism.

Universitets forlaget, Bergen - Oslo - Tromsø, 1980, 8°, index, 816 blz. (B 1872).

Terwijl de politieke en theoretische aanpak van de nationale fascismen reeds lang door vele historici beoefend wordt, is dit niet het geval met de sociale aanpak; hier bleef de vergelijkende analyse vrij elementair. Dit dikke boekdeel (816 blz.), resultaat van een colloquium te Bergen in 1974 en later aanzienlijk aangevuld, geeft ons desbetreffende een aantal stellingnamen afkomstig van eersterangs-specialisten. Na de bijdragen gewijd aan de theoretische kant van de zaak, wordt in vier onderdelen gehandeld over resp. het Oostenrijkse, het Duitse en het Italiaanse fascisme en het fascisme in Zuid- en West-Europa. Tenslotte komen de Skandinavische fascismen aan de beurt, waarvan de niet-Skandinavische lezer bijna niets afweet. Voor de vergelijkende synthese tekende P.H. Merkl de Santa Barbara.

Het gedeelte over België werd verzorgd door Luc Schepens en Daniële Wallef die, in de optiek van dit boek, een synthese-

schets maakten van de bestaande studies die trouwens buitengewoon arm zijn aan sociologische gegevens.

De onmisbare J.-M. Etienne dient als basisreferentie voor een stuk van Luc Schepens over het Verdinaso te Brugge in 1940, terwijl een oorspronkelijk archieffonds (gedeponeerd in het Centrum) aan D. Wallef toeliet de samenstelling van een Brusselse rexistische sekte (St. Joost) in 1937 te bestuderen.

Deze bij ons te weinig beoefende onderzoeksrichting is voor de historikus zeer nuttig; dit wordt ten overvloede bewezen door de rijkdom van de bijdragen uit dit boekdeel.

José GOTOVITCH

Op de valreep bereikte ons nog volgende recensie :

Emile JANSSENS, *Histoire de la Force publique*, Bruxelles, Ghesquiere & Partners, 1979, 4°, cart., ill., 270 p. (1765)

In dit boek, dat overvloedig geïllustreerd is met kaarten, schetsen en gravures, schildert de A. het militaire aspekt van het 85-jarige koloniale avontuur (1875-1960) dat de Belgische geschiedenis zo beïnvloedde.

Wat betreft de operaties vande Weermacht tijdens de veldtocht 1940-45 betreurt de A. dat België Kongo vernatigde in zijn verdedigingsplannen, en zijn kolonie niet gebruikte om aan zijn oorlogsvoering de "mondiale" dimensie te geven die paste bij de moderne gewapende konflikten. In 1939, voor de oorlog uitbrak, had België niets gedaan voor zijn Afrikaanse verdediging. Na de ramp van 1940 werd Kongo niet gebruikt als verzamelpunt van de Belgische strijdkrachten die nog beschikbaar waren.

Tijdens de oorlog vervulde de Weermacht nochtans alle opdrachten die haar gegeven werden en bewees zo "dat zij het meest ontwikkelde stadium van een modern leger kon bereiken".

Deze vaststellingen lagen na de oorlog ten grondslag aan een nieuwe politiek die erin bestond de kolonie bij het Belgische verdedigingsplan in te schakelen en te waken over de gevechtswaarden van de koloniale strijdkrachten. Op 7 maart 1954 werd de A., die de basis van Kamina oprichtte, tot bevelhebber van de Weermacht benoemd. Tijdens de zes laatste jaren van het bestaan van ons koloniaal leger zou hij het werk da na de tweede wereldoorlog begonnen werd, voortzetten.

Alain DANTOING

G I F T E N

In deze rubriek de lijst van de dokumenten door het Centrum ontvangen (vgl. ook de rubriek Activiteiten van het Centrum, B. Archieven, Bibliotheek, Verzamelingen). Wij houden eraan de milde gevers onze oprechte dank te betuigen.

Deze elfde lijst, afgesloten op 31 december 1981, bevat de klasseringsnummers van de giften aan het Centrum. De giften vermeld zonder nummer werden nog niet geklasseerd.

Mej. Louise de Landsheere, lid van ons wetenschappelijk Comité, schonk belangrijk archiefmateriaal aan het Centrum. Het omvat een pak nota's en dokumenten van haar vader, de journalist Paul de Landsheere (samen met Alphonse Ooms auteur van een Kroniek over België tijdens de bezetting, die erg kostbaar is voor historici); een lot sluikbladen waarin o.m. de eerste nummers van "*La Libre Belgique*" en "*Sous la Botte*"; een pak britse periodesieken; een pak gedropte pamfletten; een reeks brochures uitgegeven tijdens de bezetting : "*Servir*", "*Position*", "*Reconstruire*"...; verschillende vlugschriften uit de ondergrondse.

x

x x

Het "Petionnement en faveur des Prisonniers wallons" uit 1941, een initiatief van het "Comité d'Initiative pour la libération des Prisonniers wallons" (vgl. Archieven - H III) werd aan het Centrum overgemaakt door de H. Ludo De Vleeschauwer, zoon van wijlen minister Albert De Vleeschauwer. Het wordt toegevoegd aan het archieffonds dat de familie van de vroeger minister van Koloniën aan het Centrum toevertrouwde.

x

x x

De H. en Mevr. Wolfers-Van Kuyck, erfgenamen van de H. Hugo Van Kuyck, schonken verscheidene boeken, brochures en nummers van *Belgium* aan het Centrum.

x

x x

Mevr. Silvart, echtgenote van de stichter van *Belgica*, schonk een volledige verzameling van dit tijdschrift aan het Centrum.

A. Boeken, Periodieken, Brochures

- BRUSSELAIRS, Charles (Antwerpen) : Il ne nous reste plus tellement de temps pour faire entendre notre voix (B 1966).
- CAHEN, Joël (Den Haag) : Een hoofdstuk uit de nieuwste geschiedenis van de Haagse Joden (6355).
- CATHERINE, Oscar (Bruxelles) : Petit Précis classique de civisme par des prisonniers politiques; verschillende nummers van *The Observer* (D 103).
- CLEEREMANS, Jean (Brussel) : Rémy, De 18e Dag (B 1819).
- COLLEGE ST-FRANCOIS-XAVIER (Verviers) : Centenaire du Collège Saint-François-Xavier de Verviers.
- DE LATTE, Guido (Zottegem) : Willy Fautré et Guido De Latte, Nos prisonniers du Goulag. Témoignages de victimes de l'enfer du nazisme et du Goulag (B 1547).
- de PINCHART, H. (Bruxelles) : Fac-similes van enkele nummers periodieken.
- DESMEDT, A. (Overijse) : Een lot brochures over de Spaanse burgeroorlog.
- DEVONDEL, J.M. (Bruxelles) : Insolitudes (B 1847).
- DE VOS, Jacques (Gent) : 16 boeken en enkele brochures.
- DE WULF, H. (Hamme-Merchtem) : An Airline at War, uittr. van *Air Enthusiast*, vol. 13, IX/1980.
- D'HOKER-DE SWAEF, A. (Mere) : Aaigem en de twee wereldoorlogen (B 1965/2).
- DUGARDIJN (Brussel) : Albin Lwigrodzki, Metoula - Sprachführer. Polnisch; Otto Riese, Metoula - Sprachführer. Französisch.
- FICHEFET (Bruxelles) : Historique du Groupement Franc-grenadiers.
- FOBE, Henry (Afsnee) : Vinkt 1940.
- FURNEMONT Andre (Huy) : Supplement bij nr 179 van 20.X.1940 van *Le Pays Réel* (D 6); *Le Nouveau Journal*, nr 74 van 25 en 26.XII.1940 (D 1); *Le Drapeau Rouge*, nr 7 van 12.IX.1944 (34); *La Libre Belgique*, verschillende nummers van september 1944, nrs 276 en 290 van 3 en 17.X.1946, nrs 198 en 199 van 17 en 18.VII.1951 (D 7); *Front National*, nr 39 van 3.X.1944; Verschillende nummers van september 1944 van *Vers L'Avenir* (R 337); *Le Peuple*, nr 6 van 11.IX.1944 (D 16); *La Meuse*, nrs 2 en 3 van 9 en 10.IX.1944 (D 24); *La Cité Nouvelle*, nr 1 van 19.IX.1944 (D 12); *Indépendance*, nrs 21 en 22 van 7 en 8.IX.1944 (D 51); *La Nation Belge*, nr 6 en 7 van 12 en 13.IX.1944 (D 15); *La Province de Namur*, nrs van 7 en 13.VI.1944 (D 4); *L'Avenir*, nrs van 9 en 21.VI.1944 (D 13); *L'Aurore*, nr 4 van 6.X.1944; verschillende nummers van *Pourquoi Pas* uit 1944 (R 454A); een nr van *L'Avenir* (D 13); een nr van *La Libre Belgique* (D 7).
- GOVAERTS, Karel (Merksplas) : 13 nr van *De Nieuwe Spetser* met het relaas van E. De Meyer over zijn avonturen als soldaat van het belgisch leger (10 mei tot 2 juli 1940) (R 1333).
- HERMAN, Maurice (Bruxelles) : Een belangrijk lot boeken en tijdschriften.
- HEYMAN-COULON, Mevr. (Verviers) : Een nr van *Le Mouvement Syndical International*, 1934; 5 brochures over de voeding in oorlogstijd.
- JANSSENS, Antoine (Nevele) : 2 overdrukken betr. mei 1940 in Nevele en Merendree.

- KONGS, Luk (Gent) : 12 nrs der *Verhandelingen van de K.V.H.V.* (R 598); *Uitgaven van de Volksuniversiteit Herman Van den Reeck* (R 1337), *Vrij Dietsland* (R 1049).
- KONINKLIJKE GESCHIED- EN OUDHEIDKUNDIGE KRING VAN KORTRIJK : *Handelingen. Nieuwe reeks - Mémoires. Nouvelle Série*, XLVII; E. De Brabandere, *De Royal Air Force graven (1940-1945) in het Kortrijkse gebied* (B 1932/14).
- LABYT : J. Bastin, *Journal d'un évadé de guerre* (B 1885).
- LEJEUNE, Ph. (Vielsalm) : *Robert de Vroylande, Quand REX était petit...* (B 196).
- LEOTARD, Jean (Walcourt) : *Administratieve memorialen van de provincies.*
- LIMBREE, Christian (Eprave) : *Athenée Royal de Rochefort, La Résistance à Rochefort. Leerlingenwerk* (TH 149).
- MASSIN, Willy (Diest) : 4 jrg. van *Europe-Amérique* (R 146).
- MEYERS, F. (Antwerpen) : R. Walker, *Spitfires op!* (2599); D.B.V., *Handboek voor Troepdienst*; C. Bernadac, *Les Sorciers du ciel* (3055); F. Debergh - J. Piquet, *Carrefour des invasions* (2056); F. Demany, *Herinneringen uit het Maquis* (B 1924); J. De Schuyter, *Gemarteld Antwerpen* (B 673); W. Hagen, *J'étais le faussaire de Hitler* (2584); J. Hakker, *Deportatiekamp der Joden. De kazerne Dossin te Mechelen* (B 927/4); J. Heintz, *In the perimeter of Bastogne* (B 1846); F. Prims en J. Timmermans, *Schelde en Antwerpen* (B 1884); Remy, *Le livre du courage et de la peur* (2 vol.) (3091); *La Belgique Loyale* (B 1022/5); P. Drieskens, *Levet scone !* (B 1959); een nr van *Nachrichten für die Truppe* (R 1182); een nr van het Nederlandse sluikblad *De Ploeg*; *Du sang sur le bruyères. Les combats du groupe Hoornaert-Dirix de l'Armée secrète; Wir klagen an. 800 Nazi-Blutrichter, Stützen des Adenauer-Regimes.*
- MEYERS, Wim (Koekelberg) : *Twintig eeuwen Vlaanderen. Deel 6. De Vlaamse Beweging III. Na 1940* (LZ).
- MEYERS, Wim - SELLESLAGH, Frans (Brussel) : *België in de tweede wereldoorlog. Een bezet land* (2 ex.) (LZ).
- MINISTERIE VAN LANDSVERDEDIGING. Centrale bibliotheek (Brussel) : *Katalogus van kostbare werken en Katalogus van de aanwinsten 1980. 1e en 2e Deel.*
- NIHOUL, Marcel (Chatelet) : *20e jaarboek Le Vieux Chatelet.*
- OOSTBRABANTSE WERKGEMEENSCHAP : Het nr XVII-2 van "Oost-Brabant. Heemkundig tijdschrift voor het Hageland en omgeving", geheel gewijd aan "Veertig jaar na '40" (B 1889).
- PEETERS, Yvo : *De la Teyssonnière, A la mémoire de... Témoignage.*
- PILICHOWSKO, Czeslaw (Warschau) : *No time-limit for these Crimes !* (2632).
- PLANCHAR, Roger (Antwerpen) : *Promenades au bord de la guerre* (B 1805).
- PONCELET, Jean-Paul (Corenne) : *Exercice pratique d'Histoire : La Question Royale.*
- PROVINCIALAAT VAN DE BROEDERS VAN LIEFDE (Gent) : *Een volume dagbladen en persknipsels (1938 tot 1942).*
- ROELANDTS, F. (Brussel) : E. Van Bogaert, *Beschouwingen over Nuremberg; Collaborateurs en milliarden gestolen diamanten; Robert Briffaut, Décadence et chute de l'empire britannique* (687); M. Peeters, *Het Joodsche vraagstuk in vogelvlucht; Jef Van de Wiele, Weg met de socialisten ? Neen ! Hier zijn zij !!; Ilya Ehrenburg. We come as Judges; Deux prêtres espagnols parlent de la tragédie de l'Espagne; B. Wehner en Discar, Die Polnische Greueltaten. Kriminalpolizeiliche Ermittlungsergebnisse* (6356); *La responsabilité de la France. Observations concernant le livre jaune français; J. de Lesdain, Hitler ? D'ou vient-il ? Que veut-il ? Que peut-il ?; Charles Reibel, Pourquoi et comment fut décidée la demande d'armistice (10-17 juin 1940); The Penguin Hansard. Vol.I - From Chamberlain to Churchill* (2598), Vol.II - *The National Effort* (563); Adrien Jans,

- France 1944 (4069); Annales parlementaires. Chambre et Sénat 1949-1954; een volledige verzameling van het tijdschrift *Leiding* (R 351); zeldzame brochures en dagbladen uit de beginperiode van Dinaso, VNV, Arbeidsorde; een reeks boekdelen gepubliceerd door de Left Book Club.
- SEGERS, Carlo (Deurne) : Een speciaal nummer van de *Times* (1945) (D 103) waarin een rapport getiteld : "A record of British war production".
 - SMETS, Georges J. (Tienen) : Pierre Hoegeman, Retour (B 1645); twee berichten uit de kampen; Robert Volène, Epopée sans gloire, 1940-1945 (6449); O.J. Van Nuffel, Les Allemands et leurs prisonniers de guerre. Documents et témoignages (B 513); Témoignages 1945-1946 (2649).
 - SOMERHAUSEN, Luc (Bruxelles) : Elf nummers van *Saturnus* (R 041); Florimond Bonte, Dix millions de crimes; L. Diamant Berger, Prisons tragiques, prisons comiques, prisons grivoises (6625); Bernard Goldstein, 5 années dans le ghetto de Varsovie (6630); C'est ainsi que l'Allemagne fut divisée (6628).
 - STEINBERG, Maxime (Bruxelles) : Le dossier Bruxelles-Auschwitz (B 1810).
 - TANGHE, Roger (Kortrijk) : Verschillende brochures en een foto-album.
 - TEMMERMAN, Jean : Acrobates sans importance (Les parachutistes belges) (B 1932/21).
 - TSCHOSLOVAAKSE AKADEMIE (Praag) : Historica XX.
 - VELLUT, J.L. (Louvain-la-Neuve) : Guide de l'Etudiant en Histoire du Zaïre; Documents du Zaïre colonial.
 - VERHOEYEN, Etienne (Brussel) : Een nummer van *Défense de l'Occident* (R 1302) en *Vrij Dietsland* (R 1049).
 - VERLEYEN, J. (Brussel) : Twee nrs van *Neptunus info marine* (R 1304).
 - VERRYCKEN, J. (Bruxelles) : Een volledige verzameling van het tijdschrift *Belgium* (R 491).
 - VLAEMYNCK, C.H. : Toen Brugge bevrijd werd. De slag om Moerbrugge. 8-12 september 1944 (B 1871).
 - WEISS, André (Génève) : Le Typhus exanthématique pendant la Deuxième Guerre mondiale. En particulier dans les camps de concentration.
 - WYNANTS, Jacques (Verviers) : Een kollektie van het dagblad *Les Sports* (D 46); deelkollekties van : *La Libre Belgique* (D 7), *La Meuse* (D 24), *Le Quotidien* (D 37), *L'Ouest* (R 1148), *La Légion Nationale* (R 459B), *Le Sud* (R 642); Verviers 1940. Contribution à l'étude d'une ville et d'une région au début de l'occupation allemande (B 1993).

B. DOKUMENTEN, ARCHIEVEN

- BOURDON, Yves (Mons) : 1 archiefdossier van de MNB Marcinelle (4R4).
- CATHERINE, Oscar (Bruxelles) : Persoonlijke nota's, fotokopieën van documenten en verschillende persknipsels (Arch. PC 8).
- de PINCHART, H. (Bruxelles) : Een lot documenten met o.a. een dossier betr. het bombardement van een dorpje in de buurt van Grimbergen op 10 april 1944 door de geallieerde luchtmacht (B 33).
- DE SCHRIJVER, A.E. (Gent) : Papieren Civil Affairs afkomstig van het Kabinet van de minister van Binnenlandse Zaken te Londen (PD 11).
- DESMEDT, A. (Overijse) : Fichier van de oudstrijders van de internationale Brigades in Spanje (Microfilm 102).
- DE SOPPER, F. (St. Agatha-Berchem) : Een fiscaal document uit 1942.
- DE VOS, Jacques (Gent) : Een archiefdossier (B 24).
- JONCKHEER, H. (Liège) : Samenvattende stenografie van de toespraak van generaal Weygand voor de officieren van de Land-, Zee- en Luchtstrijdkrachten te Dakar op 29 oktober 1940 (Fc.) (PW 8).

- KATZ, Roger (Bruxelles) : Stenografie van het Proces Eichman (Franse vert.) (JF 2).
- LABYT : 2 dokumenten betr. de executie van zijn zoon, Léon Labyt, lid van Tegal, door de Duitsers (5 SP 1).
- LEOTART, Jean (Walcourt) : Verordeningen van de Ortskommandantur Philippeville 1940-1944 (Fc.) (Arch. MA 16).
- MEYERS, F. (Antwerpen) : Enkele dokumenten uit de klandestiniteit, een af-fiche van de MNR, een foto.
- MEYST, Georges (Liège) : Fotokopieën van verschillende dokumenten (PM 3).
- MOIRANT, René (Bruxelles) : Dossier over de repatriering (PM 9).
- NOEL, Henri (Fosses-la-Ville) : Belangrijke verzameling militaire dokumen-ten.
- OVERLOOP, Mevr. (Bruxelles) : Archieven Carl Goebel (PG 13).
- PROVINCIALAAT VAN DE BROEDERS VAN LIEFDE (Gent) : 21 foto's van de kata-strofe van Tessenderlo (19/4/1942); korrespondentie - varia.
- ROBA, Jean-Louis (Charleroi) : 2 rollen microfilms GRMA, Serie T 315, R 196 en 2113.
- ROELANDTS, F. (Brussel) : Een archiefdossier betr. de U.H.G.A.; een dossier persknipsels over de koningskwestie (PR 8).
- SOMERHAUSEN, Luc (Bruxelles) : Een verzameling brieven en persknipsels be-tr. de Vriendenkring Sachsenhausen - Oranienburg; Third Report of the Parliamentary Commissioner for Administration. Session 1967-1968 (PS 3).
- WATERNAUX, G. (Ministerie van Volksgezondheid) : "Liste alphabétique des personnes domiciliées au 10 mai 1940 en Belgique, arrêtées en France par l'autorité occupante en tant qu'Israélites et déportées de France vers les camps d'extermination de Haute Silésie par des convois partis du camp de rassemblement de Drahcy, des camps de Compiègne, Pithiviers, Beaune, La Rolande et Angers, entre le 8 juin 1942 et le 17 août 1944" (LZ).
- WEISS, André (Génève) : Twee persknipsels en fotokopieën van verschillen-de dokumenten (PW 6).
- WOLFERS-VAN KUYCK, Mevr. (Antwerpen) : 2 foto's van Hugo Van Kuyck.
- WOLFS, Renée (Bruxelles) : Verschillende nummers sluikbladen en diverse dokumenten (PW 5).

C. PERSOONLIJKE DAGBOEKEN EN ONUITGEGEVEN HERINNERINGEN

- DE KONINCK, F. (Dendermonde) : "Mémoires" (JP 344).
- del MARMOL, Mevr. Tony (Bruxelles) : Herinneringen van generaal op rust baron Tony del Marmol 1904-1980 (JP 360).
- LAUWERS, B. (Antwerpen) : Persoonlijk verslag over de strijdverrichtingen van de 4e sector der Patriottische Milities i.v.m. de bevrijding van Antwerpen; Uiteenzetting over de rol van B. Lauwers.
- LEENS, J. (Bruxelles) : Persoonlijk dagboek, manuscript (14.7.1942 tot 4.5.1943) (JP 361).
- MEYER, Willy (Mortsel) : Relas over zijn gevangenschap (JP 342).
- ROELANDTS, F. (Brussel) : Een studie over het begin van het fascisme in Vlaanderen (JP 343).
- SMETS, Georges J. (Tienen) : Victor Christophe, Les prisonniers de guerre belges du Kreis Labiau (en 1944 et 1945). Kommando E/14 (JP 357).

Dit 11e nummer van de *Mededelingen* werd samengesteld door Alain DANTOING, José GOTOVITCH, Luk KONGS, Dirk MARTIN, Wim MEYERS, Philippe RION, Frans SELLESLAGH, Carlo SEGERS, Jean VANWELKEN-HUYZEN en Jacques WILLEQUET.

Redaktiesekretariaat en vertalingen uit het Frans : Dirk MARTIN.

De redactie van deze aflevering werd afgesloten op 1/12/1981.

Bladschikking en tikwerk : Nicole MEGANCK.

Offsetdruk : André FLAMEE.

B I B L I O G R A F I E

van de in 1979 en 1980

verschenen publikaties

betreffende

BELGIË TIJDENS DE TWEEDE WERELDOORLOG

door

Willem C.M. MEYERS

Assistent

INLEIDING

Daar er reeds geruime tijd verlopen is tussen het opstellen van de bibliografie 1978 (oktober 1979), opgenomen in de *Mededelingen* 10, oktober 1980 en het opstellen van *Mededelingen* 11, werd besloten hier in een volume de publikaties van 1979 en 1980 samen te brengen, uiteraard aangevuld met publikaties van vorige jaren, die aan onze aandacht ontsnapten. Aan de nu reeds traditioneel geworden schema van deze bibliografie werd niets gewijzigd. De principes van dit schema werden vastgelegd in de *Bibliografie 1970-1975, België tijdens de tweede wereldoorlog*, verschenen in 1978.

Om de raadpleging te vergemakkelijken, herhalen we hier nog even de beginselen van de praktische voorstelling. Elke aangehaalde publikatie krijgt een volgnummer voor de auteursnaam. Wanneer een tweede verwijzing naar deze publikatie nodig blijkt, wordt enkel dit volgnummer herhaald. Een X duidt een wetenschappelijke publikatie aan, + een dag- of weekbladartikel, ° een einde-studieverhandeling, die voor consultatie de toelating van de auteur vereist.

Willem C.M. MEYERS

8 november 1981

BIBLIOGRAFIEEN, INVENTARISSEN EN WERKINSTRUMENTEN

1. x ARCHIEF EN MUSEUM VOOR HET VLAAMSE CULTUURLEVEN (AMVC), *Klapper op het bezit. Vierde uitgave*, Antwerpen, Stad Antwerpen, 1980, 4°, X + 550 p. (LG 5)
2. x BOIJEN (Richard), *Inventaris der archieffondsen "Auslands-organisation der NSDAP in België, 1932-1944" en "Nationalsozialistisches Kraftfahrer-Korps (NSKK), 1941-1944"*, Brussel, Koninklijk Legermuseum, 1980, 4°, 18 p. (LG 5)
3. x BOIJEN (Richard) - PARIDAENS (Marie-Anne), *Overzicht der archieffondsen van het Koninklijk Legermuseum. Lijst der beschikbare Inventarissen (2)de herziene uitgave*, Brussel, Koninklijk Legermuseum, 1980, 4°, 74 p. (LG 5)
4. x BOVESSE (J.), *Inventaire des papiers François Bovesse, Homme politique et écrivain. 1890-1944*, Bruxelles, Archives de l'Etat à Namur, 1977, 8°, X + 37 p. (LG 5)
5. x DE SCHEPPER (Hugo), *De papieren Hendrik De Man en hun verspreiding, in Bulletin de l'Association pour l'étude de l'oeuvre d'Henri De Man*, 1977/6, p. 2-13. (R 785)
6. x *Dictionnaire de la seconde guerre mondiale*, Paris, Librairie Larousse, 1979-1980, 4°, ill., ind., 2 vol. (LH 4)
7. x *Encyclopédie de la Guerre 1939-1945*, Tournai, Casterman, 1977, 4°, bibl., ind., 440 p. (LH 4)
8. x MEYERS (Willem C.M.), *Bibliografie van de in 1977 verschenen publikaties betreffende België tijdens de tweede wereldoorlog, in Mededelingen van het Navorsings - en Studiecentrum voor de geschiedenis van de tweede wereldoorlog*, 9, III/1979, ann., 23 p. (R 493)
9. x MEYERS (Willem C.M.), *Bibliografie van de in 1978 verschenen publikaties betreffende België tijdens de tweede wereldoorlog, in Mededelingen van het Navorsings - en Studiecentrum voor de geschiedenis van de tweede wereldoorlog*, 10, X/1980, ann., 25 p. (R 493)
10. x VAN DEN WIJNGAERT (Mark) - LAMBERTS (Emiel) - VAN DE MEERSSCHE (Paul), *België en de Europese integratie 1945-1955. Een overzicht van onuitgegeven bronnen*, in *Res Publica*, 1979/1, p. 163-169 (R 979)
11. x VLEESCHOUWERS (Cyriel), *Inventaris van het Archief van het Bestuur van het Zeewezen 1830-1976*, Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1979, 8°, ind., 662 p. (LG 5)
12. *Winkler Prins Encyclopedie van de Tweede Wereldoorlog*, Amsterdam, Brussel, Elsevier, 1980, 4°, bibl., ill., ind., 2 vol. (LH 4)

ICONOGRAFIE

13. CHAMPAGNE (Jacques P.), *Les véhicules blindés de l'Armée Belge. The armoured vehicles of the Belgian Army. 1914-1974*, Arlon, G. Everling Sprl. Printers & Publishers, (1979), 8°, ill., 155 p. (B 1620)
14. CHANTRAIN (Jean-Pierre) - SMEETS (René), *Les paras belges dans la seconde guerre mondiale. 1. De Ringway jusqu'à l'Escaut. - 2. Tenues de ville et d'exercice et leurs insignes*, in A.M.I., III-XII/1980. (R 1050)
15. DE MAESSCHALCK (Edward), *150 jaar Belgen*, Brussel, Mercatorfonds-Cultura, 1980, 4°, bibl., ill., 320 p. (LK 2)
16. GALLE (Hubert) - THANASSEKOS (Yannis), *La résistance en Belgique*, Bruxelles, J.M. Collet, 1979, 4°, ill., 124 p. (B 1696)
17. GERARD (Isabelle) - LAMBOTTE (Janine), *150 ans de Vie féminine*, Bruxelles, P. Legrain, 1979, 8°, bibl., ill., 112 p. (B 1702)
18. GILLET (Robert), *150 ans de Vie politique*, Bruxelles, P. Legrain, 1979, 8°, ill., 103 p. (B 1704)
19. GREGOIRE (Michel), *De Slag van de Ardennen in beeld. 1944-1945*, Brussel, Libro-Sciences, 1978, 4°, ill., 96 p. (B 1709)
20. HUBERT (Georges), *1939-1945. Namur en images*, Bruxelles, Libro-Sciences, 1979, 4°, ill., 176 p. (B 1813)
21. JACQUEMYS (Herwig), *België in de Tweede Wereldoorlog. 2. Een bezet land*, Antwerpen-Amsterdam, De Nederlandsche Boekhandel, 1980, 4°, ill., 112 p. (LK 1)
22. (JACQUES (Maria), *Van emancipatie gesproken. Fotoboek over zestig en meer jaren K.A.V.-leven*, Brussel, K.A.V., 1980, 4°, ill., 143 p. (B 1740)
23. PREGER (John), *De bange meidagen van '40*, Rotterdam, Lekturama, 1978, 4°, ill., 144 p.
24. PREGER (John), *De bevrijding*, Rotterdam, Lekturama, 1978, 4°, ill., 144 p.
25. PREGER (John), *Verraad en Verzet*, Rotterdam, Lekturama, 1978, 4°, ill., 144 p.
26. SMEETS (René) - RODRIC (Roger) - LENAERTS (Jacques), *Mai 40. Le régiment d'infanterie. L'uniforme. Les coiffures. Les insignes. Le livret militaire belge de 1940. L'équipement. Fusils belges Mauser mod. 35 et mod. 36. Les baïonnettes de l'armée belge en mai 1940. La cartouche de 7,65 Mauser belge*, in A.M.I., V/1980. (R 1050)
27. SMEETS (René), *La tenue de saut des agents du S.O.E.*, in A.M.I., II/1980. (R 1050)

28. VANDROMME (Pol), *Charleroi en images*, Bruxelles, Libro-Sciences, 1979, 4°, ill., 122 p. (B 1842)
29. VAN REMOORTERE (Julien), *En toen was het oorlog...Dagboek van de tweede wereldoorlog*, Antwerpen-Amsterdam, Helios, 1980, 4°, ill., 128 p. (B 1739)

Cfr nr 245.

I. VOORROORLOG (1936-9.V.1940)

A. BINNENLANDSE POLITIEK

1. ALGEMEEN

30. x BALTHAZAR (Herman), *Het maatschappelijk-politieke leven in België 1918-1940*, in *Algemene Geschiedenis der Nederlanden*, 14 (1), p. 148-199. (LK 2)
31. + FEYAERTS (Gaby), *Hamsterende vrouwen, leraars in uniform (De grote oorlog van de kleine Belgen (9))*, in *Het Laatste Nieuws - De Nieuwe Gazet*, 10/XI/1979. (K 527)
32. + FEYAERTS (Gaby), *1939 of de verpeste zomer (De grote oorlog van de kleine Belgen (1))*, in *Het Laatste Nieuws - De Nieuwe Gazet*, 31/VIII/1979. (K 527)
33. FONTEYN (Guido), *De Walen. Een onderhuidse beweging (2)*, Tiel-Amsterdam, Lannoo, 1979, 12°, ind., 166 p. (B 1564)
34. x PABST (Klaus), *Politische Geschichte des deutschen Sprachgebiets in Ostbelgien bis 1944*, in NELDE (Peter H.), *Deutsch als Muttersprache in Belgien. Forschungsberichte zur Gegenwarts-lage (3)*, p. 9-38. (B 1822)

Cfr nrs 82-83, 430, 449.

-
- (1) *Algemene Geschiedenis der Nederlanden. Nieuwste Tijd. 14. Nederland en België 1914-1940*, Haarlem, Fibula - Van Dishoeck, 1979, 4°, bibl., ill. ind., 434 p.
 - (2) Werd in het Frans vertaald.
 - (3) Wiesbaden, Franz Steiner Verlag, 1979, 8°, bibl., cart., ind., tabl., VIII + 288 p.

2. RECHTS EN DE FASCISTISCHE BEKORING

35. CROONENBORGH (Hilde), *Het Vlaams Nationaal Zangverbond en het Algemeen Nederlands Zangverbond als flamingantische cultuurorganisaties* Leuven, KUL, 1979, 4°, ann., bibl., 156 p. (TH 154)
 36. x DEFOORT (Eric) - LION (Els), *Brieven van J.M. Gantois aan V. Celen. I. 1925-1939*, Kortrijk, KUL, 1979, 8°, ind., 105 p. (B 1692)
 37. + DE V. (E.), *Van Severen en de DMO*, in 't Pallieterke, 11-18/XII/1980. (K 753)
 38. ° LAHAYE (Ghislain), *Le parti rexiste dans l'arrondissement de Liège. 1935-1940*, Liège, Université de Liège, 1980, 4°, ann., bibl., XXIII + 191 p.
 39. x LAURENT (Pierre-Henri), *Belgian Rexism and Léon Degrelle*, in *International Fascism. New thoughts and New Approaches* (1), p. 295-315.
 40. x PROVOOST (Guido), *De Vossen. 60 jaar verbond van vlaamse oudstrijders 1919-1979*, Brussel, V.O.S., 1979, 8°, bibl., ill., 170 p. (B 1689)
 41. x SCHEPENS (Luc), *Fascists and nationalists in Belgium, 1919-1940*, in *Who were the fascists* (2), p. 501-516. (B 1872)
 42. x VAN HEES (Pieter) - PUCHINGER (G.), *Briefwisseling Gerretson-Geyl. Deel III/1935-1940*, Baarn, Bosch & Kennig nv., 1980, ill., ind., 355 p. (6150)
 43. ° VERHAERT (Beatrijs), *De Turnhoutse Vlaams-nationale organisaties onder leiding van Thomas Debacker gedurende de vooroorlogse VNV-periode (1933-1940)*, Leuven, KUL, 1978, 4°, bibl., cart., facs., ind., tabl., XVI + 187 p. (TH 145)
 44. VOS (Louis) - KONGS (Luk) - STIENLET (Georges), *Een beroep op de jeugd. De jaren dertig*, in *150 jaar Belgen* (), p. 48-52/250-275. (LK 2)
 45. WALLEF (Daniële), *The Composition of Christus Rex*, in *Who were the fascists* (2), p. 517-523. (B 1872)
- Cfr nrs 87-88, 437, 442, 444, 450.

(1) Edited by George L. Mosse, London-Beverly Hills, Sage Publications, 1979, 8°, ind., 386 p.

(2) LARSEN (Stein Ugelvik) - HAGTVET (Bernt) - MYKLEBUST (Jan Petter), *Who were the fascists. Social Roots of European Fascism*, Bergen-Oslo-Tromsø, Universitetsforlaget, 1980, 8°, bibl., ind., 816 p.

(3) Cfr nr 15.

3. LINKS EN HET ANTIFASCISME

46. ABS (Robert), *Histoire du parti socialiste belge de 1885 à 1978*, Bruxelles, Fondation Louis de Brouckère, 1979, 8°. bibl., tabl., 191 p. (B 1536)
47. ° CUSTERS (Raf). *De kommunistische partij van België en haar aktie voor "Brood, vrijheid en vrede" 1932-1939*, Leuven, KUL, 1980, 4°, ann., 268 p. (TH 138)
48. x DANKAART (Hans) - VAN DOORSLAER (Rudi). *De aktiviteiten van een kommunistische sabotageorganisatie in Antwerpen en Rotterdam. De organisatie Wollweber (1933-1939), in Opstellen over de belgische arbeidsbeweging 1, X/1979, p. 129-160.* (B 1755)
49. x Een geschiedenis van het Belgisch kommunisme 1921-1945 (1), Gent, Masereelfonds, 1980, 8°, bibl., ind.. 154 p. (VMT-Cahier 2). (B 1756)
50. POTY (Francis), *Rouge et noir. Histoire de la démocratie et du mouvement ouvrier du Pays de Charleroi. II. Les fruits du pouvoir (1906-1938)*, Charleroi, Editions Présence et Action Culturelles, Régionale de Charleroi, 1979, 8°, ann., bibl., ill., 239 p. (B 1695)
51. x VAN DOORSLAER (Rudi), *Gentenaars in de Internationale Brigaden. Motivaties voor het vrijwilligerschap in een politiek-militair-konflikt (1)*, in *Bijdragen tot de geschiedenis van de tweede wereldoorlog*, 6, X/1980, p. 145-188. (R 495)

Cfr nr 457.

B. BUITENLANDSE EN MILITAIRE POLITIEK

52. + DE WULF (H.), *Het Finse wonder geeft ons sterkte (De grote oorlog van de kleine Belgen(2))*, in *Het Laatste Nieuws - De Nieuwe Gazet*, 6/V/1980. (K 527)
53. + DE WULF (H.), *De ijzeren muur (De grote oorlog van de kleine Belgen (6))*, in *Het Laatste Nieuws - De Nieuwe Gazet*, 6/IX/1979. (K 527)
54. + DE WULF (H.), *Leger organiseert de chaos (De grote oorlog van de kleine Belgen(5))*, in *Het Laatste Nieuws - De Nieuwe Gazet*, 5/IX/1979. (K 527)
55. + DE WULF (H.), *Paarden behoeven geen benzine (De grote oorlog van de kleine Belgen(4))*, in *Het Laatste Nieuws - De Nieuwe Gazet*, 4/IX/1979. (K 527)
56. + DE WULF (H.), *Schermutselingen in ons luchtruim (De grote oorlog van de kleine Belgen(7))*, in *Het Laatste Nieuws - De Nieuwe Gazet*, 7/IX/ (K 527)

(1) Verscheen eveneens in het Frans.

57. + DE WULF (H.), *Vliegtuig op de dool* (De grote oorlog van de kleine Belgen(8), in *Het Laatste Nieuws - De Nieuwe Gazet*, 9/IX/1979.
(K 527)
58. + FEYAERTS (Gaby), *Hoe neutraal waren wij ?* (De grote oorlog van de kleine Belgen(3), in *Het Laatste Nieuws - De Nieuwe Gazet*, 3/IX/1979.
(K 527)
59. GRAMMENS (Mark), *Was België wel zo neutraal ?*, in *Tijdschrift voor Diplomatie*, X/1979, p. 108-111.
(5 500 - K 596)
60. + GRÜNEBAUM (Kurt), *Belgien und der Weg in den Zweiten Weltkrieg. 1. König Leopold III und Königin Wilhelmina unternehmen vergeblich einen letzten Vermittlungsversuch. - II. "Fall Weiss" mit Voranmeldung in Brüssel und eine Regierungsumbildung*, in *Grenz-Echo*, 31/VIII-1/IX/1979.
(K 549)
61. + KETELBUTERS (Marie-Paule), *AOÛT-septembre 1939 : le dernier été de l'insouciance. 1. En Belgique, on chante toujours "Tout va très bien, Madame la Marquise" - 2. L'important budget de la Défense nationale rassure les Belges : l'armée veille aux frontières - 3. La mobilisation met fin aux vacances. On se console : ce n'est pas la guerre - 4. Pas de panique, chez nous, en dépit de l'invasion de la Pologne : on croit toujours aux vertus de la neutralité - 5. L'attente a été si énervante que les ultimatums sont ressentis comme une fin au lieu d'un commencement - 6. Au fil des jours s'effondre le moral des 500.000 mobilisés à un franc de solde quotidienne*, in *La Cité*, 27/VIII-2/IX/1979.
(K 552)
62. + KOCH-KENT (Henri), *Signes avant-courants de l'invasion. Autour du 10 mai 1940*, in *Luxemburger Wort*, 30/IV/1980.
(K 617)
63. x MARTIN (Dirk), *De onafhankelijkheidspolitiek: enkele aspecten van de Duits-Belgische economische betrekkingen, 1936-1940*, in *Vlaams marxistisch tijdschrift*, XII/1980, p. 47-75.
(R 987)
64. PAPELEUX (Léon), *Si le plan Davignon avait réussi... (Berlin, fin août 1939)*, in *La Vie wallonne*, tome LIII, 2e-3e trimestres 1979, p. 118-122.
(R 027)
65. PLAVSIC (Wladimir S.), *La Nonciature Micara*, in *Res Publica*, 1979/4, p. 583-606.
(R 979)
66. + STERKEN (L.), *Te vlug viel Hitlers troefpaas uit de lucht, 40 jaar geleden. 1. Belgische neutraliteit tegen de groeiende dreiging uit het Oosten. 2. Een Duits vliegtuig neergestreken te Vucht, bij de Maas. 3. Noodlot van de majoors Reinberger en Hoenmanns. 4. Duits plan : luchtlanding tussen Namen en Dinant. 5. Slagbomen aan de Franse grens gingen te vroeg open. 6. "Fall Gelb" wordt voorjaarsoffensief en Manstein haalt "Sedan-slag" thuis. 7. 27 januari 1940 - Duits legerbericht : "Aan het Westelijk front niets te melden"*, in *Het Belang van Limburg*, 10-18/I/1980.
(K 616)
67. x VAN EENOO (Romain), *België en het buitenland 1918-1940*, in *Algemene Geschiedenis der Nederlanden*, 14 (1), p. 314-335.
(LK 2)

(1) Cfr nr 30, noot 1.

68. x VANLANGENHOVE (Fernand), *L'élaboration de la politique étrangère de la Belgique entre les deux guerres mondiales*, Bruxelles, Palais des Académies, 1979, 8°, bibl., ill., ind., IV + 404 p. (Académie royale de Belgique, Mémoires de la classe des lettres, Collection in-8° - 2e série, T.LXV, Fascicule 1 - 1980) (B 1843)
69. x VANWELKENHUYZEN (Jean), *La Belgique et la menace d'invasion, 1939-1940 : les avertissements venus de Berlin*, in *La Revue historique*, CCLXIV, p. 375-398. (K 724)
70. x VANWELKENHUYZEN (Jean), *La neutralité armée*, Bruxelles, La Renaissance du Livre, 1979, 12°, bibl., cart., 182 p. (LJ 3)
71. VANWELKENHUYZEN (Jean), *Neutralité et Défense nationale. Quelques traits de la politique militaire belge en 1939-1940*, in *la Belgique militaire*, V/1979, p. 22-29; VII/1979, p. 21-26. (R 021)
72. VANWELKENHUYZEN (Jean), *De waarschuwingen uit Berlijn in 1940* (1), in *Tijdschrift voor Diplomatie*, X:1979, p. 95-107. (K 596)
73. *De woelige septemberdagen van 1939. "Vanaf 5.45 uur schieten wij terug"*, in *De Post*, 26/VII/1979. (K 557)

Cfr nr 13.

C. SOCIAAL-ECONOMISCHE GESCHIEDENIS

74. FEYAERTS (Gaby), *Twee uur werken voor een braadkip* (De grote oorlog van de kleine Belgen(2)), in *Het Laatste Nieuws - De Nieuwe Gazet*, 2/IX/1979. (K 527)
75. x GAUS (Helmut), *Het cultureel-maatschappelijk leven in België 1918-1940*, in *Algemene Geschiedenis der Nederlanden*, 14 (2), p. 256-284.
76. + LEMOINE (André H.), *Le dernier réveillon de paix: Noël 1939*, in *Pour-quoi Pas ?*, 13-20/XII/1979. (K 659)
77. + *De mobilisatie ondermijnde onze goede zeden. In het jaar 1939 begon de grote miserie*, in *Panorama*, 9/V/1980. (K 679)
78. + R., *Septembre 1939, la guerre mondiale. L'explosion des ponts d'Ougrée et du Val-Benoît, le 31 août 1939, mit fin prématurément à l'Exposition internationale de l'Eau à Liège*, in *La Wallonie*, 2/IX/1979. (K 544)

(1) Uit het Frans vertaald door Jo Van Hecken.

(2) Cfr nr 30, noot 1.

79. UREEL (Lut), *Antwerpen, eendroomstad aan de Schelde* (roman), Antwerpen, C. De Vries-Brouwers, 1979, 8°, 160 p. (B 1693)
80. VAN AUDENHOVE (Marcel), *De grote economische crisis in de jaren dertig* (1), (Brussel), Gemeentekrediet van België, 1980, 4°, ill., ind., tabl., 50 p. (B 1929)
81. + VAN SOLINGE (Jacques), *23 août 1939: pendant que M. Staline boit à la santé de M. Hitler, les Belges rentrent de vacances, dans le calme*, in *Le Soir*, 24/VIII/1979. (K 545)

Cfr nr 63.

D. PUBLIEKE OPINIE EN PERS

82. ° ANTOINE (Frédéric), *La politique du Roi Léopold III à travers la presse quotidienne d'opinion* (février 1934-10 mai 1940), Louvain, UCL, 1978, 4°, ann., bibl., 222 p. (TH 158)
83. x DE BENS (Els), *Het Ministerie van Nationale Voorlichting (1939) : een omstreden experiment*, in *Liber Amicorum Prof. Dr. G. De Groote* (2), p. 19-28 (B 1809)
84. ° HUBIN (Christian), *Les débuts de Cassandre* (dec.1934-dec.1936). *Essai d'analyse du contenu*, Louvain, UCL, 1980, 4°, ann., bibl., tabl., 284 + 60 + 10 p. (TH 136)
85. ° KACAREVIC (Zoran), *L'opinion belge face au pacte germano-soviétique*, Bruxelles, ULB, 1980, 4°, ann., bibl., ind., 127 p. (TH 167)
86. x MARTIN (Dirk), *De Belgische pers en Duitsland, 1936-1940*, in *Tijdschrift voor Diplomatie*, VII/1980, p. 763-771 (R 500)
87. ° PECTOR (Kristof), *Nieuw Vlaanderen en de Vlaams-Katolieke concentratie 1935-1944*, Leuven, KUL, 1979, 4°, ann., bibl., ind., 159 p. (TH 146)
88. ° VERPLAETSE (Tony), *Het Vlaams-nationalistisch dagblad "De Schelde - Volk en Staat" als orgaan van het V.N.V. tijdens de periode 1934-1940*, Gent, RUG, 1980, 4°, bibl., ind., 155 p. (TH 168)

(1) Verscheen eveneens in het frans

(2) Brussel. Koninklijke Zuidnederlandse Maatschappij voor Taal- en letterkunde en Geschiedenis, 1980, 8°, cart., bibl., ind., 197 p.

II. DE ACHTTIENDAAGSE VELDTOCHT

A. MILITAIRE GEBEURTENISSEN

1. ALGEMEENHEDEN

89. + BOUCQ (Odon), *Mai 40 : l'invasion*, in *Nord-Eclair*, 13-20/V/1980.
90. + CANTRE (Bob), *40 jaar geleden vielen de Duitsers ons land binnen*. 1. België machteloos tegen de Luftwaffe - 2. Belgische soldaat was niet zo gedisciplineerd - 3. Geen strakke coördinatie onder de geallieerde legers - 4. Oorlog slaat gezinnen stuk - 5. Geen verslagenheid na capitulatie, in *Het Volk - De Nieuwe Gids* 4-9/V/1980. (K 632)
91. + COCLE (Paul), *Mei '40 in West-Vlaanderen*, in *De Zeewacht - De Weekbode*, 9/V-19/XII/1980. (K 733)
92. + DEJARDIN (André), *10 mai 1940 : Panique en occident*. 1. L'orage éclate - II. La débâcle, in *Vers l'Avenir*, 9-11/V/1980. (K 648)
93. + LAMBERT-BECKERS (Mariette), *Trois mois de guerre ou le journal d'une Verviétoise*. 1. La première alerte du petit matin - 2. L'I.N.R. annonce que les forts de Liège tiennent toujours ! - 3. Les bombardements alliés donnent un peu d'espoir - 4. La "grande victoire" allemande annoncée ! - 5. Le régime hitlérien instauré à Henri-Chapelle et Eupen - 6. La photo de Hitler remplace le crucifix..., in *Le Courrier*, 16-23/XI/1980. (K 681)
94. LHEUREUX (Adolphe), *Classe 38. Souvenirs d'un Chasseur Ardennais devenu parachutiste*, Bruxelles, Louis Musin, 1979, 8°, fasc., ill., ind., 117 p. (B 1539)
95. MASSART (A.), *Historique du 12e Régiment de Ligne. Tome III*, Bruxelles, Centre de Documentation historique des Forces armées, 1977, 8°, bibl., cart., facs., ill., tabl., 2 vol. (B 1849)
96. + PAPELEUX (Léon) - KETELBUTERS (Marie-Paule) - DE SOIGNIE (Jean), *La campagne des 18 jours ou escalade de la désillusion*. 1. La neutralité belge ou l'histoire du loup et de l'agneau - 2. Le désastre d'Eben-Emael frustre les Belges d'une séance historique à la Chambre - 3. Comme en 1914, on fuit vers la France - 4. Sept jours pas comme les autres dans une petite ville hennuyère - 5. Les rapatriés découvrent la défaite lorsqu'ils voient les premiers Allemands à la ligne de démarcation, in *La Cité*, 9-15/V/1980. (K 621)
97. + STAES (Johan), *Sterke en bewogen verhalen over mei'40*. 1. Een militaire mislukking was onvermijdelijk - 2. De voorzienigheid is niet moeder de gans - 3. Het waren geen grote manoeuvres te Stekene - 4. Duitse oorveeg met blijvende gevolgen - 5. Grootmoeder keerde op haar eentje terug - 6. Valiezen van officieren hadden voorrang - 7. Ik werd bij de doden gelegd - 8. Over de fataliteit van leven en dood - 9. Kleine Hugo werd geboren tussen de bommen - 10. De bevolking leed

aan spionitis - 11. Jacht op valse en echte spionnen - 12. Veel kritiek op onze militairen - 13. Falende inlichtingendienst en een wonderlijke administratie - 14. Het mirakel van Abbeville - 15. Vleugjes humor tussen de miserie door - 16. De verzwegen oorlogsmisdaad van de Crab - 17. Vier oproepen om onbekenden op te sporen - 18. Het einde van een tijdperk, in *Gazet van Antwerpen*, 6-29/V/1980. (K 662)

98. + STERKEN (L.), 40 jaar geleden: Fall Gelb. 1. "Phoney war" voor het Westen maar niet voor Adolf Hitler - 2. Lente ochtend met vreemde vogels in de lucht - 3. Twee bruggen die niet de lucht ingingen - 4. Demerstadje Bilzen onder hagel van de Blitz Krieg - 5. Te Tongeren reed de trein met pendelaars weg voor een nieuwe dag - 6. Sint-Truiden beleefde oorlog ietwat later maar even verschrikkelijk, in *Het Belang van Limburg*, 11-18/V/1980. (K 671)
99. + VANWELKENHUYZEN (Jean), *Regards nouveaux sur mai 1940. La grande dés-illusion*, in *Le Soir*, 10-13/V/1980. (K 645)
100. WESMAEL (Charly), *Ma camionnette et Moi. Souvenirs de guerre d'un garde frontière. 1940, s.l., Edité par des anciens combattants, s.d., 8°, 25 p.* (B 1932/1)
101. + WUYTS (Louis), 1. Machteloos ondanks geheim document. Veertig jaar geleden vielen de nazitroepen ons land binnen - 2. Paters en ...nonnen bleken Duitse parachutisten. De chaotische oorlogsdagen van mei 1940, in *Zondagsnieuws*, 22/IV-20/V/1980. (K 640)

Cfr nrs 23, 26

2. INNAME VAN EBEN-EMAEL

102. DE VOS (J.), *Bij een bezoek aan fort Eben-Emael*, in *De Reserve Onder-officier*, I/1980. (K 727)
 103. + *De Duitsers kwamen via het dak. De val van Fort Eben-Emael*, in *De Post*, 23/V/1980. (K 673)
 104. + KELLENS (A.), *Het einde van een mythe. Kolonel Mrazek vertelt inname van Eben-Emael. 40 jaar geleden veroverde een handvol Duitsers de sterkste vesting ter wereld*, in *De Gentenaar - Het Nieuwsblad*, 9/V/1980; *De Standaard*, 11/V/1980. (K 624)
 105. + ROBA (Jean-Louis), *Les leçons de l'Histoire avec un recul de 40 ans... des faits mal connus du 10 mai 1940. Les deux raids aéroportés allemands en Belgique SBEG et NIWI. I. Acier - béton - fer et granit - II. Les planeurs atterrissent - III. Lentes et vaines réactions alliées - IV. Face aux chasseurs ardennais - V. Combats à Witry et Nives - VI. Origine de la "parachutite" alliée*, in *Le Journal de Mons - L'Echo du Centre - Le Rappel*, 6-13/V/1980. (K 604)
 106. TOUSSAINT (Pierre), *Le fort d'Eben-Emael*, in *Liège, 1.000 ans de fortifications militaires* (1), p. 107-126.
- (1) Liège, Centre liégeois d'archéologie militaire, 1980, 8°, ill., 144 p.

107. VAN NUFFEL (Herman), *Generaal Kurt Student, de vader van de Duitse valschermspringers. Slechts 55 para's om Eben-Emael te veroveren*, in *Gazet van Antwerpen*, 10/I/1979. (K 722)

3. DE EERSTE DAGEN VAN HET CONFLICT

108. + DEVOS (A.), *Tancrémont - 10 mai 1940. L'effort de titan que réalisèrent les hommes du fort pour le mettre en état de remplir sa mission*, in *Le Jour*, 10/V/1979. (K 555)
109. DEVOS (A.), *Tancrémont - 10 mai 1940*, in *La Belgique militaire*, III/1979, p. 3-10. (R 021)
110. + DE WULF (H.), *Zij zijn daar ! (De grote oorlog van de kleine Beloen (3))*, in *Het Laatste Nieuws - De Nieuwe Gazet*, 7/V/1980. (K 714)
111. + DE WULF (H.), *Blitzkrieg (De Grote oorlog van de kleine Belgen (4))*, in *Het Laatste Nieuws - De Nieuwe Gazet*, 8/V/1980. (K 714)
112. + *10 mai 1940 : La Belgique face à l'horreur de la guerre*, in *Le Jour*, 9/V/1980. (K 613)
113. + *Le 10 mai : 40 ans déjà l'armée de Hitler envahissait la Belgique sans ultimatum ni déclaration de guerre*, in *L'Echo du Centre - Le Journal de Mons - Le Rappel*, 8/V/1980. (K 605)
114. + HURARD (Yves), *Ils furent les premiers à faire face... Unités méconnues au sein de l'Armée belge de 1940, les Cyclistes Frontières culminèrent parmi l'élite. Hommage leur sera rendu le 6 septembre à Kalterherberg*, in *Le Jour*, 5/IX/1980. (K 703)
115. + HUSTIN (André), *40 ans après... 1. Le 10 mai d'Hitler et nous - 2. Mai 40 : Une journée inoubliable*, in *L'avenir du Tournaisis - La Dernière Heure*, 8-9/V/1980. (K 618)
116. + M. (D.) - R. (J.) - W. (S.), *10 mei 1940*, in *TV-Express - Zie Magazine*, 28/IV/1980. (K 664)
117. + *De oorlog begon op de Susterense hei... Maaseiker Maasbrug viel niet in Duitse handen*, in *Het Belang van Limburg*, 2/IX/1980. (K 706)
118. + *Que vous rappelle le 10 mai 1940 ? Souvenirs de 14 rédacteurs du journal La Libre Belgique*, in *La Libre Belgique*, 11-12/V/1980. (K 620)
119. + REYNEBEAU (Marc), *Een ochtend in mei. Veertig jaar na de Duitse inval*, in *Knack*, 7/V/1980. (K 678)
120. + ROSART (Roger), *Quarante ans après "40". 1. D'une alerte à l'autre jusqu'au 10 mai - 2. L'invasion après une longue nuit d'attente*, in *La Libre Belgique*, 8-9/V/1980. (K 669)
121. SALLE (Gaston), *Le Fort d'Embourg, Embourg, F.N.C., s.l. (2e éd.), 4°, facs., ill., 41 p.* (B 1932/2)

122. SEVRIN (André), 1940 : des Parachutistes allemands dans l'Entre-Sambre-et-Meuse... et des espions partout !, in *Le Vieux Châtelet*, 1980/XX, p. 25-29.
123. + T. (S.), Veertig jaar geleden. 1. Oorlogsgeweld brak los boven de Limburgse grensstreek - 2. Oorlogsdrama's te Veldwezelt en Vroenhoven, in *De Nieuwe Gids*, 6-7/V/1980. (K 633)
124. + TOUSSAINT (Henri), An jenem 10. Mai... 1. "Gegen 3 Uhr früh ging das Wettrennen los" - Vierzig Jahre später: Erinnerungen an den Einmarsch der Deutschen in Ostbelgien und seine Folgen nach zeitgenössischen Berichten - 2. Der belgische Nachrichtenwache - 3. Ostbelgien lag in der Etappe / GE-Geschäftsräume von der Feuerwehr besetzt / Der Gendarmerie-Adjutant hatte nicht an den Ernstfall geglaubt - 4. Schon Mitte Januar hatten sich viele Ostbelgier in Nieuwpoort getroffen / Informiert waren nur "die oben". Der kleine Mann wurde vom deutschen Einmarsch überrascht - 5. "Sie haben hier nichts mehr zu sagen". Die neuen Herren im Eupener Rathaus - 6. Junge Belgier im Regiment "Brandenburg". Deutscher Stossstrupp wurde in Bütgenbach mit Vornamen angeredet. Extrablatt zur "Befreiung" von St. Vith - 7. In St. Vith schossen erstmals Ostbelgier in verschiedenen Uniformen aufeinander - Die verhängnisvolle Rolle des Regiments Brandenburg - Geschichte aus Prozessakten - 8. Stossstrupps in Räuberzivil an der St. Vither Gendarmerie. Nach dem aufregenden Tag des Einmarsches folgt das Einleben in eine neue vom Krieg bestimmte Wirklichkeit - 9. Missliebige "Probegier" werden im Eupener Rathaus inhaftiert - Die Reaktion auf den tragischen Vorfall an der Eupener Kaserne: Schikanen und dunkle Drohungen - 10. Das grosse Kesseltreiben gegen die "Probegier"... und die Rangabzeichen der Pfadfinder - Das Geld in der Kirchenkasse - 11. Die "Vaterlandsverteidiger" ohne Waffen / Eine trübe Erinnerung an beiderseitiges Misstrauen / In Vreeren wurden am 11. Mai belgische Kriegsgefangene einfach an die Wand gestellt - und unter ihnen war ein Eupener - 12. Als wir die Türme von St. Nikolaus wiedersahen, waren wir glücklich - Ein 10jähriger bekam Angst, weil der Vater sich um die Zukunft sorgte - 13. Von Malmédynach Murmansk: Der abenteuerliche Weg eines 15jährigen Eupeners, dessen Vater "mit den Nazis nichts zu tun haben" wollte - Als Seemann in alliierten Diensten durch die halbe Welt - 14. Leser kramen in ihren Erinnerungen / War es so - oder doch anders ? Nach vierzig Jahren ist manches verblasst, in *Grenz-Echo*, 10-31/V/1980. (K 702)
125. VAN ONSEM (Yves), Ils revivent le 10 mai 1940. "Demain vous serez prisonniers": un ancien de la Wehrmacht confronté à deux officiers belges témoigne, in *L'Événement*, 3/V/1980. p. 81-85. (K 658)
126. + VERMEULEN (Marcel), Il y a 40 ans : cinq camarades sur les chemins de la débâcle, in *Le Soir*, 20/V/1980. (K 625)
4. VERDER VERLOOP VAN DE VELDTOCHT
127. + (dcw), Zelzate herdenkt met 2e Regiment Gidsen mei 1940, in *Het Nieuwsblad*, 4/VI/1980. (K 642)
128. + (DENYS (Alfons), Roeselare in de meidagen 1940, in *De Weekbode*, 23-30/V/1980. (K 713)

129. DE VOS (Jacques) - JANSSENS (A.), *Het "Lyskanal". Nevele mei 1940*, Nevele, Heemkundige kring "Het Land van Nevele", 1980, 8°, ann., bibl., cart., ill., 87 p. (B 1718)
130. + DE WULF (H.), *De terugtocht (De grote oorlog van de kleine Belgen)*(5), in *Het Laatste Nieuws - De Nieuwe Gazet*, 9/V/1980. (K 714)
131. + FRANCHOO (André), *De oorlogsdans van de stafcompagnie van het 24e Linierregiment uit Brugge tijdens de Meidagen 1940*, in *Brugsch Handelsblad*, 9-16/V/1980. (K 751)
132. GILLIS (René), *Le Fort de Tancrémont*, in *Pépinster, ma commune* (1), p. 167-173. (K 636)
133. HAUTECLER (Georges), *La bataille pour Vinkt. La journée du 25 mai 1940 à l'état-major du 1er régiment de Chasseurs Ardennais*, in *Le Chasseur Ardennais*, VII-X/1980. (R 046)
134. HAUTECLER (Georges), *Manque de combativité de certaines unités flamandes*, in *Le Chasseur Ardennais*, I/1980. (R 046)
135. L'ENTREE (Léon), *L'historique du fort de Saint-Héribert, s.l., s.n., (1979 ?)*, bibl., cart., facs., ill., 48 p. (B 1905)
136. + P.R.K., *40 jaar geleden aan de Leie... - Ooggetuige G. Vanoverbeke: "Onvoorstelbare toestand" - Frans Libeer: "Ik zie telkens weer die doden liggen" - Poperingenaar blies brug op, zoals in 1933 was voorspeld*, in *Het Wekelijks Nieuws*, 16-30/V/1980. (K 712)
137. + PRZYBYLSKI (Eddy), *Il y a 40 ans : l'occupation de Liège*, in *La Dernière Heure*, 12/V/1980. (K 612)
138. + R. (V.), *40 jaar geleden... Duitse pletwals werden tegenhouden aan de Leie*, in *Het Wekelijks Nieuws*, 16/V/1980. (K 674)
139. + *De Slag van Zelzate veertig jaar geleden*, in *De Nieuwe Gids*, 2/VI/1980. (K 627)
140. VAN DER BELEN (Jacques), *Mai 1940. Souvenirs d'un officier de l'Etat-major de la 1ère Division d'infanterie, Mont-Saint-Guibert*, Van der Belen, 1979, 4°, ann., 35 p. (B 1694)
141. + *Veertig jaar geleden, op 10 mei... Ronsele herdenkt oorlogsslachtoffers*, in *De Gentenaar*, 8/V/1980. (K 668)
142. *Veertig jaar na '40. (De eerste oorlogsdagen in Oost-Brabant)*, Leuven, Oostbrabantse Werkgemeenschap, 1980, 8°, ill., 168 p. (B 1889)
143. + VLAEMYNCK (C.), *Uit het oorlogsdagboek van een stadgenoot (Theo Hosten)*, in *Brugsch Handelsblad*, 23/V-6/VI/1980. (K 667)
144. + Z. (T.), *De soldaat en het paard. Oorlog in het Meetjesland*, in *Het Volk*, 29/V/1980. (K 631)

(1) Pépinster, Commission communale des jeunes, 1980, 8°; ill., 306 p.

5. DE OORLOG IN DE LUCHT

145. + BOUCQ (Odon), 18 mai 1940 : Pour sauver la cathédrale de Tournai une poignée de détenus et de gardiens de la prison, in *Nord-Eclair*, 19/V/1980. (K 610)
146. DECOBECK (Regis), Les ponts du canal Albert : mission sans espoir. Sur du matériel dépassé, avec des bombes dérisoires, in *L'Evénement*, 3/V/1980, p. 86-87. (K 658)
147. + DE WULF (H.), Sabena trekt ten oorlog (De grote oorlog van de kleine Belgen[12]), in *Het Laatste Nieuws - De Nieuwe Gazet*, 17-18/V/1980. (K 714)
148. GEHIDE (Yvon), L'Attaque Aérienne des Ponts du Canal Albert. 11 mai 1940. Les 2 et 3 Aë au Massacre, (Bruxelles), Service historique des Forces armées, 1980, 8°, bibl., cart., facs., ill., ind., tabl., 107 p. (B 1861)
149. GENTY (Louis), Quarante ans après... Nivelles sous les bombes allemandes en mai 1940, Nivelles, Association culturelle et dialectale de la région nivelloise, 1980, 4°, cart., ill., 48 p. (B 1859)
150. GENTY (Louis), Quarante ans après ou Nivelles sous les bombes allemandes en 1940, in *Memo*, 1980/1-2. (R 1075)
151. + LERAT (Charles), Il y a quarante ans... Tournai était écrasé sous les bombes allemandes. I. L'apocalypse - II. Des prisonniers-pompiers sauvent la cathédrale - III. Le tiroir aux souvenirs, in *Le Courrier de l'Escaut*, 4-8/IV/1980. (K 606)
152. + MERCKX (Hugo), Daniël Jordens : niet meer boos omdat ze hem neerschoten, in *Zondagsblad*, 22/VI/1980. (K 603)
153. + NIJS (Jef), Belgisch luchtafweer schoot zijn eigen piloten neer. Daniël Jordens, in *Zondagsblad*, 25/V/1980. (K 637)

6. DE CAPITULATIE

154. + DEJARDIN (André), Le 28 mai quarante ans après, in *Le Courrier de l'Escaut*, 30/V/1980. (K 608)
155. + DE WULF (H.), De ineensstorting (De grote oorlog van de kleine Belgen[6]), in *Het Laatste Nieuws - De Nieuwe Gazet*, 10-11/V/1980. (K 714)
156. + DE WULF (H.), Het is gedaan (De grote oorlog van de kleine Belgen[7]), in *Het Laatste Nieuws - De Nieuwe Gazet*, 12/V/1980. (K 714)
157. + STERKEN (L.) - VANVOORDEN (A.), 28 mai 1940 : kapitulatie. Beslissing van koning Leopold lokte nadien kontroverse uit maar redde duizenden het leven, in *Het Belang van Limburg*, 28/V/1980.
158. + VAN BRABANT (Piet), Tranen van een soldaat (De grote oorlog van de kleine Belgen[10]), in *Het Laatste Nieuws - De Nieuwe Gazet*, 14-15/V/1980. (K 714)

7. DE EVACUATIE VAN DE GEALLIEERDEN

159. *Belgische Visserstvaartuigen die deelgenomen hebben aan de evacuatie van Duinkerke - mei/juni 1940*, in *Echo*, III/1979, p. 30; VI/1979, p. 34. (R 1035)
160. + MOONS (Willy), "Scheepjes van Duinkerke" komen terug. Tussen De Panne en Duinkerke ontsnapten 338.000 soldaten en burgers, in *De Gentenaar - Het Nieuwsblad*, 1/VI/1980. (K 639)
161. + TRIO (N.), *De Panne brengt hulde aan de mannen van '40*, in *Het Nieuwsblad*, 3/VI/1980. (K 634)
162. + V. (F.) - M. (F.), *Evacuatie expeditieleger eiste 68.000 doden. 40 jaar geleden tussen Duinkerke en De Panne*, in *De Nieuwe Gids - Het Volk*, 27/V/1980. (K 634)

Cfr nrs 200-201, 214.

B. KONING EN REGERING

163. + *Het best bewaarde geheim uit de tweede wereldoorlog. De schat van België stak in de autobus van Charel*, in *Zondagnieuws*, 1/VII/1980. (K 726)
164. REMY (Col.), *De 18e dag. De tragedie van Leopold III, koning der Belgen*, Brussel, Idégraf, 1979, 8°, ann., 407 p. (B 1819)
165. x STENGERS (Jean), *Léopold III et le gouvernement : les deux politiques belges de 1940*, Gembloux, Duculot, 1980, 8°, bibl., ind., 246 p. (B 1713)
166. TREES (Wolfgang), *Ritter Pierre van Outryve d'Ydewalle, Brugge, Wie Staatsarchiv gerettet wurde*, in *Krieg ohne Sieg. Schicksale in Europa 1935-1945*, p. 127-150 (1). (5169)
167. + VAN BRABANT (Piet), *Afscheid van Herman aan vader Vanderpoorten (De grote oorlog van de kleine Belgen(13))*, in *Het Laatste Nieuws - De Nieuwe Gazet*, 19/V/1980. (K 714)
168. + VAN BRABANT (Piet), *Ontrederde ministers (De grote oorlog van de kleine Belgen(14))*, in *Het Laatste Nieuws - De Nieuwe Gazet*, 20/V/1980. (K 714)

Cfr nrs 396, 399, 436.

(1) Aachen, Zeitungsverlag Aachen GmbH, 1978, 8°, ill., ind., 334 p.

C. BURGERBEVOLKING : VLUCHT - OORLOGSMISDADEN

169. + BOSMANS (Fernand), *Ma Provence, année 40. 1. Un soir, un train pour d'étranges voyages - 2. Beaucaire, une jolie fille qu'il faut savoir découvrir - 3. En suivant les traces de Mireille*, in *Le Journal et Indépendance - Le Peuple*, 13-16/V/1980. (K 754)
170. + CAUDRON (André), *Mai 40, on évacue comme tout le monde. Pris entre deux feux, huit jours dans une cave*, in *Nord-Eclair*, 23/V/1980. (K 609)
171. + René De Geest (Zeveren) : *neergekogeld in 1940*, in *Gazet van Antwerpen*, 1/VI/1980. (K 670)
172. + DESHOUGNES (Jean), *Un journaliste verviëtois dans la tourmente de l'évacuation*, in *Le Courrier*, 15/V/1980. (K 755)
173. + DE WULF (H.), *Een oorlogsmisdaad (De grote oorlog van de kleine Belgen(8))*, in *Het Laatste Nieuws - De Nieuwe Gazet*, 13/V/1980. (K 714)
174. + FRISON (Theo), *Rosa zag de dood voor ogen. 20 mei 1940 : terwijl burens onder haar ogen werden neergemaaid*, in *Het Nieuwsblad*, 21/V/1980. (K 665)
175. + (LEBLON (René), *Il y a quarante ans, le 10 mai. Un Athois raconte...*, in *Le Courrier de l'Escaut*, 7/V-3/VI/1980. (K 749)
176. + MERCKX (Hugo), *40 Jaar*geleden : het drama van Meigem en Vinkt. Dolf Van Braeckel : ik ontsnapte aan het bloedbad in de kerk*, in *Zondagsblad*, 1/VI/1980. (K 638)
177. + MERCKX (Hugo), *Vinkt : 44 burgers als dieren afgemaakt*, in *Zondagsblad*, 8/VI/1980.
178. WAUTHIER (J.), *Notre fuite en France du 14 mai 1940 au 28 juin 1940*, in *En Fagne et Thiérache - tome 43*, 1978, p. 20-28.
- Cfr nrs 96-98.

D. WEGVOERINGEN

179. + BUX (Frans), *Herinneringen aan '40. Ontsnapt aan de parachutisten-angst*, in *De Morgen*, 6/VI/1980. (K 650)
180. + DE BOCK (Walter), *De binnenlandse vijand onder arrest. 10 mei 1940 : vijfduizend fiches van verdachten*, in *De Morgen*, 10/V/1980. (K 655)
181. + LAURENT (Henri), *"Mon" 10 mai*, in *Le Drapeau Rouge*, 10-11/V/1980. (K 655)
182. + *Vlaamse geïnterneerden op het eiland Man. De oorlogsbelevissen van stadgenoot Luc Desramault*, in *Brugsch Handelsblad*, 11-18/VII/1980. (K 725)

III. DE BELGISCHE REGERING MET DE GEALLIEERDEN

A. ALGEMEENHEDEN

183. ° BOSTEYN (Johan), *Kritische studie van WO II Voorstelling van de vijand door de sluikpers in het bezette gebied en door de Belgische informatiediensten in Londen*, Brussel, Koninklijke Militaire School, 1979, 4°, ann., bibl., 124 + XXVI p. (TH 134)
184. + DECLERCQ (Aug.), *Wit brood en Sterling (De grote oorlog van de kleine Belgen(11))*, in *Het Laatste Nieuws - De Nieuwe Gazet*, 16/V/1980. (K 714)
185. + DE WULF (Herman), *An airline at War*, in *Air Enthusiast*, vol. 13, IX/1980, p. 72-77. (K 694)
186. GIJSEN (Marnix), *De loopgraven van Fifth Avenue 1941-1946*, in *Dietsche Warande en Belfort*, V/1979, p. 246-261. (R 1312)
187. SCHEPENS (Luc), *De Belgen in Groot-Brittannië 1940-1944. Feiten en getuigenissen*, Beveren-Antwerpen, Orbis en Orion, 1980, 8°, ill., ind., 238 p. (B 1874)

Cfr nrs 27, 229, 411-412, 425-427, 443

B. OORLOGSINSPANNINGEN

1. MILITAIRE

188. *Les as belges de la R.A.F. 1. Quand Goering se frottait les mains - 2. Les ailes de la mort - 3. La victoire*, in *L'Eventail*, 2/V/1980. (K 662)
189. de MERODE (Werner), *Mes voyages clandestins. Souvenirs d'un pilote de chasse*, in *Revue Générale*, V/1980. p. 35-49. (K 653)
190. de PIERPONT (Guy) - LEFEVRE (André), *De geschiedenis van de belgische regimenten parachutisten - S.A.S. commando's en para-commando's. II. Het regiment S.A.S. Parachutisten 1942-1952*. (1) Brussel, Uitgeverijgroep G.O. & Co., 1977, 4°, cart., ill., ind., 278 p. (B 1653)
191. DONNET (Mike) - BRANDERS (Léon), *Ils en étaient. Les escadrilles belges de la RAF*, Bruxelles, Pierre De Méyère, 1979, 8°, ann., ill., 263 p. (B 1534)
192. G. (J.), *Portrait d'Aumôniers. Portrait du Padre Jourdain*, S.J., O. B.E., in *Memo*, 1980/2. (R 1075)

(1) Bestaat eveneens in het Frans.

193. RENS (Gustave), *Les Belges de la bataille d'Angleterre*, Bruxelles, Louis Musin, 1980, 8°, ann., ill., tabl., 201 p. (B 1815)
194. RENS (G.), *10 januari 1944 stortte Duits vliegtuig neer tussen Brussel en Mechelen. Honderdste overwinning der Belgische vliegers in de RAF*, in *Zondagsblad*, 10/VII/1979. (B 533)
195. SEGERS (Carlo G.), *L'opération Rumford*, in *Memo*, 1980/3. (R 1075)
196. TEMMERMAN (Jean), *Acrobates sans importance. Première mission: Opération Chaucer*, Bruxelles, Belgian Airborne S.A.S. Fund., 1978, 8°, cart., 40 p. (B 1523/23)
197. TEMMERMAN (Jean), *Acrobates sans importance. Avec les coeurs vaillants du Cher: opération Heggard*, Bruxelles, Belgian Airborne S.A.S. Fund., 1979, 8°, cart., 64 p. (B 1523/24)

Cfr nrs 13-14, 94, 124, 281.

2. OP ZEE

198. *Belgische koopvaardischepen gezonken in de Noord-Atlantische Oceaan en Europese kustwateren*, in *Echo*, XII/1979, p. 24-27 (cart.) (R 1035)
199. *Belgische vissersvaartuigen in Engeland 1940-1945*, in *Echo*, XII/1978, p. 33-34. (R 1035)
200. BÖTING (J.C.), *Une échappée de France en juin 1940*, in *La Belgique militaire*, I/1979, p. 17-25. (R 021)
201. BÖTING (J.C.), *Juni '40, een op 't nippertje ontsnapping uit Frankrijk*, in *Neptunus info marine*, III/1979, p. 41-46. (R 1304)
202. BULTIAUW (A.) - HERMAN (A.), *S/s "Sambre"*, in *Echo*, IX/1979, p. 21-25. (R 1035)
203. CHRISTIAENS (A.) - MACHIELSEN (R.), *"Opération Torch" - november 1942. De deelname van het m/s "Prince de Liège" aan de landingen in Noord-Afrika*, in *Echo*, VI/1978, p. 10-14. (R 1035)
204. HERMANS (L.), *Onze zeelieden in de oorlog 1940-1945*, in *Echo*, VI/1978, p. 14-15; IX/1978, p. 26-28. (R 1035)
205. HERMANS (L.), *"The Battle of the Atlantic". De machinekamer in oorlogstijd...*, in *Echo*, III/1978, p. 28-30. (R 1035)
206. MACHIELSEN (R.), *Aangevallen door "E-Boats"*, in *Echo*, XII/1979, p. 15-19. (R 1035)
207. MACHIELSEN (R.), *Het s/s "Bruges" gekaapt door de HSK "Thor" - 9 juli 1940*, in *Echo*, VI/1979, p. 21-28. (R 1035)
208. MACHIELSEN (R.), *De torpedering van het s/s "Emile Francqui" - 16.12. 1942*, in *Echo*, IX/1978, p. 29-32. (R 1035)

209. *Officiëren van de koopvaardij krijgsgevangen gemaakt door U-Boten.*
1. S/s "Roumanie" : hoofdwerktuigkundige P. Suykerbuyk - 2. M/s "Président Francqui" : Capitaine Gilbert Bayot, in *Echo*, II/1979, p. 26-30. (R 1035)
210. SPLITHOORN (R.), *De reizen van de "Laurent Meeus" 1942-1945*, in *Echo*, III/1978, p. 14-16. (R 1035)
211. *De torpedering van het s/s "Jean Jadot" - 20 januari 1943*, in *Echo*, III/1978, p. 7-11. (R 1035)
212. *De torpedering van het m/s "Brabant" - 13 mei 1942*, in *Echo*, XII/1978, p. 28-30. (R 1035)
213. *La tragédie du s/s "Gandia"*, in *Echo*, III/1979, p. 24-26, 34; VI/1979, p. 13-20. (R 1035)
214. VERLEYEN (Jean), *De Belgische vissers tijdens de tweede wereldoorlog.* (III). Met de N. 59 "Getuigt voor Christus" te Duinkerke..., in *Nep-tunus info marine*, III/1979, p. 2-11, 31-37; VI/1979, p. 11-23. (R 1304)
215. x VLEESCHOUWERS (Cyriel), *Administratieve evolutie van het Bestuur van het Zeewezen*, in *Archief- en Bibliotheekwezen van België*, 1978/1-2, p. 504-540; 1979/1-4, p. 84-101. (R 009)
216. x VLEESCHOUWERS (Cyriel), *Het Bestuur, respectievelijk de Regie van het Zeewezen tijdens de tweede wereldoorlog*, in *Archief- en Bibliotheekwezen van België*, 1979/1-4, p. 30-83. (R 009)

Cfr nr 11.

3. DEELNAME AAN DE BEVRIJDING VAN EUROPA

217. + BAËS (W.), *De helden van 6 juni 1944 over wie men nooit praat. "De dood en het leed waren even goed voor ons bestemd als voor de soldaten". Ook Belgische burgers landden in Normandië*, in *De Gentenaar - Het Nieuwsblad - De Standaard*, 6/VI/1979. (K 529)
218. + CANTRE (Bob), *Hugo van Kuyck veroverde het Normandische strand*, in *Het Volk*, 8/XI/1979. (K 569)
219. *De deelneming van de belgische koopvaardij aan de landing in Normandië - 6 juni 1944.* 2. S/s "Julia" (Amerikaanse sector), in *Echo*, III/1979, p. 14-23. (R 1035)
220. + DE LAUNAY (Jacques), *Mon cher colonel, vous êtes nommé sergent de l'armée belge. ...La vie extraordinaire de Hugo van Kuyck, le Belge "oublié"...*, in *La Lanterne*, 17/I/1980. (K 652)
221. *La participation de la marine marchande belge au débarquement de Normandie - 6 juin 1944.* 1. Le Sabordage du s/s *Belgique*, in *Echo*, XII/1978, p. 23-26. (R 1035)

222. + VANDENBUSSCHE (Fred), *D-Day en de Belgische koopvaardij*, in *Spectator*, 7/VII/1979. (K 537)

Cfr nr 455.

C. KONGO IN OORLOG

223. JANSSENS (E.), *Histoire de la Force publique*, Bruxelles, Chesquière & Partners, 1979, 4°, ann., bibl., cart., facs., ill., 270 p. (B 1765)
224. x PAUWELS-BOON (Greta), *L'origine, l'évolution et le fonctionnement de la radiodiffusion au Zaïre de 1937 à 1960*, Tervuren, Musée royal de l'Afrique Centrale, 1979, 4°, ann., bibl., ill., ind., tabl., XXII + 341 p. (B 1864)
225. RUCQUOI (F.), *L'aviation militaire coloniale belge pendant la deuxième guerre mondiale*, in *La Belgique militaire*, IX/1979, p. 31-35; XI/1979, p. 5-8. (R 021)
226. x TSHIBANGU-KABET (M.), *Démographie, main-d'oeuvre et niveau de vie en territoire de Likasi pendant l'effort de guerre (1940-1945)*, in *Problèmes spéciaux zaïrois*, III-VI/1976, p. 31-80.
227. x TSHIBANGU-KABET (M.), *Transformations internes dans les colonies africaines pendant la seconde guerre mondiale*, in *Problèmes spéciaux zaïrois*, IX-XII/1979, p. 107-126.
228. x VELLUT (Jean-Luc), *De Kongo 1910-1940*, in *Algemene Geschiedenis der Nederlanden* 14 (1), p. 367-378. (LK 2)

IV. HET BEZETTE BELGIË

A. ALGEMEENHEDEN

229. x MEYERS (Willem C.M.), *De tweede wereldoorlog*, in *Twintig Eeuwen Vlaanderen. Deel 6. De Vlaamse Beweging* (2), p. 14-75. (LK 2)
230. RUCHAT (A.M.), *Un Suisse dans la tourmente ou les drames de l'occupation de la Belgique. 1940-1945*, (Payerne), (Imprimerie J. Villommet-Marcuard), 1975-1977, 8°, 2 vol. (B 1523/15-16)

Cfr nr 21.

(1) Cfr nr 30, noot 1.

(2) Hasselt, Uitgeverij HeideLand-Orbis, 1979, 4°, bibl., ill., 433 p.

B. DE BEZETTER

231. DELVOYE (Xavier), *Welkenraedt: son histoire, ses origines, son dialecte (bas-allemand), son annexion arbitraire au Reich, le 18 mai 1940 avec les conséquences, sa résistance aux nazis, son attachement à la Belgique. Henri-Chapelle: son nom, son passé, son domaine*, (Welkenraedt), s.n., s.d., 8°, bibl., cart., ill., ind., tabl., 320 p.
(B 1903)
232. x FALTER (Rolf), *De "Brüsseler Zeitung". Een Duitse krant in België en haar visie op het bezette land (1940-1944)*, Leuven, KUL, 1980, 4°, bibl., 196 p.
(TH 151)
233. STEINBERG (Maxime), *Le dossier Bruxelles-Auschwitz. La police SS et l'extermination des Juifs de Belgique, Bruxelles, Comité belge, de Soutien à la partie civile dans le procès des officiers SS Ehlers, Asche, Canaris, responsables de la déportation des Juifs de Belgique*, 1980, 8°, facs., ill., tabl., 223 p.
(B 1810)
234. + VAN BRABANT (Piet), *Hitler en Goering achter de frontlijn (De grote oorlog van de kleine Belgen(15), in Het Laatste Nieuws - De Nieuwe Gazet*, 21/V/1980.
(K 714)
235. + V.R. (L.), *35 jaar geleden werkten Duitsers aan lanceerbasis voor VI te Impde (Wolvertem). "Het had met ons allemaal gedaan kunnen zijn"*, in *Het Nieuwsblad*, 5/VII/1979.
(K 535)
236. + Z. (T.), *"Wat is het kanaal verschrikkelijk breed" ... Een Duits veld-dagboek*, in *De Nieuwe Gids*, 8/VI/1980.
(K 628)

Cfr nr 2.

C. DE BELGISCHE STRUKTUREN

1. BELGISCHE ADMINISTRATIE

237. ° PIRA (Geert), *Publiekrechtelijke benadering van het aandeel der Secretarissen-generaal in het beleid van bezet België tijdens de Tweede Wereldoorlog (mei 1940-september 1944)*, Brussel, Hoger Instituut voor Bestuurs- en Handelswetenschappen, 1980, 4°, bibl., ind., tabl., 67 p.
(TH 148)
238. WERY (Max), *Le Ministère des Affaires Etrangères pendant l'occupation allemande, (mai 1940 - septembre 1944)*, in *Belext*, 1979/2, p. 11-15.
(K 595)

Cfr nr 417.

2. EKONOMIE

239. + EFFINIER (Pierre), *Quand la guerre détraque tous les mécanismes économiques : le jour où Laval fit cadeau de l'or belge aux Allemands*, in *Le Soir*, 3/VIII/1979. (K 541)

240. x GILLINGHAM (J.), *Geld maken in oorlogstijd. Economische collaboratie 1940-1945*, Leuven, Kritak, 1979, 8°, ann., 214 p. (B 1537)

Cfr nr 415.

D. DE BEVOLKING EN DE OORLOG

1. COLLABORATIE

241. ° COLIN (Francoise), *Les mouvements wallons de collaboration pendant la Seconde Guerre Mondiale (à l'exception de Rex)*, Bruxelles, ULB, 1980, 4°, ann., bibl., cart., facs., ind., 169 p. (TH 147)

242. ° FLAHAUX (Jean-Jacques), *Le service des Volontaires du Travail pour la Wallonie (1940-1944). Un mouvement dans la tourmente de la Belgique occupée*, Louvain, UCL, 1979, 4°, ann., XXIII - 219 p. (TH 135)

243. MEYERS (Willem C.M.), *Collaboratie, verzet en repressie. Wie zonder schuld is werpe de eerste steen*, in Maurits VAN HAEGENDOREN, *Geel en Zwart van de Driekleur* (1), p. 305-318.

244. ° VAN CAMPENHOUT (D.), *"De Vlag" en het nationaal-socialistische beeld van kunst en cultuur*. Leuven, KUL, 1980, 4°, ann., bibl., 261 p. (TH 162)

245. VINCX (Jan), *Vlaanderen in uniform. 1940-1945. I*, Antwerpen, Etnika, 1980, 8°, bibl., cart., ill., ind., tabl., 331 p. (B 1814)

Cfr nrs 25, 39-40, 45, 87, 414, 416-417, 419, 424, 431, 437, 441-442, 445, 447, 453-454, 457.

2. VERZET

a. Algemeen

246. BOTORAN (Constantin), *Belgia*, in *Rezistentă Europeană* (2), p. 135-169. (B 1812)

247. THILL (Albert), *L'insaisissable patriote des Ardennes*, (Stavelot), (Imprimerie J. Chauveheid), 1979, 8°, ill., 376 p. (B 1628)

(1) Leuven, Davidsfonds, 1980, 8°, bibl., ill., 367 p.

(2) Bucuresti, Editura Militară, 1976, 8°, ind., 374 p.

248. UGEUX (William), *Histoires de résistants*, Gembloux, Duculot, 1979, 8°, bibl., ill., ind., 201 p. (B 1545)

Cfr nrs 16, 25, 49, 229, 231, 243, 324, 356.

b. Aktie- en Inlichtingsdiensten.

249. DUJARDIN (Jean), *De dienst "Luc" (zomer 1941 - zomer 1942). Aspecten van kommando- en verbindingsproblemen (1)*, in *Bijdragen tot de geschiedenis van de tweede wereldoorlog*, 6, X/1980, p. 33-117. (R 496)
250. TREES (Wolfgang), *Paul Demez, Todeskandidat aus Verviers*, in *Krieg ohne Sieg. Schicksale in Europa 1935-1945* (2), p. 233-252. (5169)

c. Geheim Leger

251. BALTHAZAR (M.) - BREUER (H.), *La tragédie de Sohan*, in *Pépinster, ma commune* (3), p. 175-1980. (K 636)
252. + Du, *il y a 35 ans ils sortaient de l'ombre... L'A.S. de notre région avait chèrement payé le droit de combattre au grand jour...*, in *L'Echo du Centre*, 8/VIII/1979; *Le Rappel*, 16/VIII/1979. (K 542)
253. + Du, *L'Armée Secrète engageait la bataille au "Long Coron"*, in *Le Journal de Mons*, 30/VIII-31/VIII/1979. (K 551)

d. Joden in het verzet

254. FELKAI (Istvan), *Les communistes et la résistance juive pendant la guerre. Un entretien avec Maxime Steinberg*, in *Le Drapeau Rouge*, 27/V/1979. (K 532)
255. PROWIZUR-SZYPER (Claire), *Conte à rebours : une résistance juive sous l'occupation*, Bruxelles, Louis Musin, 1979, 8°, 198 p. (B 1738)

Cfr nr 300.

e. Klandestiene pers

256. x GOOSSENS (Hector), *Met pen en stencilmachine in strijd tegen de Nieuwe orde. De Klandestiene pers van de Kommunistische partij en het Onafhankelijkheidsfront in Oost-Vlaanderen (1940-1944)*, in *Opstellen over de belgische arbeidersbeweging* 1, X/1979, p. 10-128. (B 1755)
257. ° HABRAKEN (Anne-Marie), *Sluikpers in Limburg en Vlaams-Brabant tijdens de Tweede Wereldoorlog*, Leuven, KUL, 1978, 4°, tabl., 145 p. (TH 161)
258. + M. (J.), *35 ans après la fin des hostilités, le saviez-vous ? C'est à Verviers que le premier journal clandestin de la guerre 40-45, "La Belgique Libre", vit le jour, grâce à 2 concitoyens*, in *Le Jour*, 31/XII/1980. (K 701)

(1) Uit het Frans vertaald.

(2) Cfr nr 166, noot 1

(3) Cfr nr 132, noot 1.

259. OVADIS (Marc), Les "amis de l'Union soviétique" dans la clandestinité, in *Chroniques de la Résistance du Front de l'Indépendance*. 5, 1977, p. 26-27. (R 717)

Cfr nr 183.

f. Onafhankelijkheidsfront en aanverwante organisaties

260. La biographie de René Klutz : une page d'histoire de la Résistance, in *Chroniques de la Résistance du Front de l'Indépendance*. 5, 1977, p. 28-33. (R 717)
261. BROSE (Emile), Histoire du F.I. de Huy-Waremme, in *Chroniques de la Résistance du Front de l'Indépendance*. 5, 1977, p. 34-53. (R 717)
262. DEJAGE (Théo - Yvonne), René Bermolin, in *Chroniques de la Résistance du Front de l'Indépendance*. 5, 1977, p. 77-80. (R 717)
263. DELFOSSE (André), Le F.I. dans le Condroz, in *Chroniques de la Résistance du Front de l'Indépendance*. 5, 1977, p. 63-73. (R 717)
264. HENNAU (G.), Cercle des Anglophiles. Contribution à l'histoire de la famille A. Husson, in *Chroniques de la Résistance du Front de l'Indépendance*. 5, 1977, p. 8-18. (R 717)
265. Interview de Rodolphe GILLET, cofondateur du Front Wallon pour la libération du Pays, in *Chroniques de la Résistance du Front de l'Indépendance*. 5, 1977, p. 19-25; id. 6, 1979, p. 6-33. (R 717)
266. LINSMEAU (Jules), Mon arrestation et autres souvenirs, in *Chroniques de la Résistance du Front de l'Indépendance*. 6, 1979, p. 38-46. (R 717)
267. + MONHONVAL (Jean-Pierre), A Rachecourt un ancien résistant (F.I.), ouvre une cache secrète fermée depuis la guerre !, in *L'Avenir du Luxembourg*, 28/VI/1979. (K 539)
268. PRUVOT (Joseph), Compte rendu d'une partie des activités pendant l'occupation, in *Chroniques de la Résistance du Front de l'Indépendance*. 6, 1979, p. 52-63. (R 717)
269. SCHOTMANS (André), Chroniques de la résistance du Front de l'Indépendance dans la région hutoise, in *Chroniques de la Résistance du Front de l'Indépendance*. 5, 1977, p. 74-76. (R 717)
270. Témoignage d'ANTOINE MATHIEU (Front de l'Indépendance Huy-Waremme), in *Chroniques de la Résistance du Front de l'Indépendance*. 5, 1977, p. 54-62. (R 717)

Cfr nr 256, 446.

g. Vrouwen in het verzet

271. DEJACE (Théo - Yvonne), *Thérèse Renotte évoque son passé de résistante et nous parle d'André Bensberg*, in *Chroniques de la Résistance du Front de l'Indépendance*. 5, 1977, p. 84-87. (R 717)
272. DE KUNST (Roos), *Hoe vrouwen vochten voor de vrede. 60 jaar KAV*, in *Vrouw en Wereld*, V/1980, p. 32-35. (K 697)
273. JADIN (Rose), *Un témoignage*, in *Chroniques de la Résistance du Front de l'Indépendance*. 6, 1979, p. 49-51. (R 717)
274. VANDERBIST (Claire), *Témoignage*, in *Chroniques de la Résistance du Front de l'Indépendance*. 5, 1977, p. 81-83. (R 717)
275. VAN ROKENGHEM (Suzanne), *Les résistantes de 1940-1945. Les femmes dans l'histoire*, in *Voyelle*, V/1980, p. 25-30. (K 623)

Cfr nr 255.

h. Ontsnappingslijnen

276. JEANNE, *Evasion de Paul Renotte de la citadelle de Huy, en 1941*, in *Chroniques de la Résistance du Front de l'Indépendance*. 6, 1979, p. 34-37. (R 717)
277. WEBER (Guy), *Evadés. Voyageurs sans passeport*, Bruxelles, Louis Musin, 1979, 8°, cart., ill., 237 p. (B 1563)
278. + Z. (T.), *"Life-Line"-verhaal met dramatische afloop... Bevrijding van Zelzate kwam net iets te laat*, in *Het Volk*, 23/X/1979. (K 581)

i. Varia

279. + ANTHOINE (Roger), *Le pigeon militaire, sauveteur et espion*, in *Le Soir*, 22/IV/1980. (K 626)
280. BACHY (Pierre), *Vie et mort du Val de Verne*, Peruwelz, Amicale des résistants, 1979, 8°, bibl., ill., tabl., 548 p. (B 1711)
281. + CLICQ (Luc), *Les anciens "S.A.S." montois ne sont pas oubliés ! Des documents exclusifs aimablement prêtés par une très fidèle lectrice d'Angleterre*, in *La Province*, 15/X/1979. (K 580)
282. + D. (L.B.), *Pourquoi et comment l'émetteur de Radio-Hainaut se situe à "Sensival" à Houdeng-Aimeries*, in *La Nouvelle Gazette*, 17/III/1979. (K 530)
283. DE MAESENEIRE (Georges), *C.40 en action*, (Bruxelles, chez l'auteur, 1979), 4°, ill., 67 p. (stenc.). (B 1680)
284. DU, *Ils ont droit à notre mémoire. Deux martyrs de la résistance montoise : le lieutenant Collet et Dom Duesberg, moine bénédictin*, in *Le Journal de Mons*, 20/VIII/1979. (K 542)

285. + LE KAS (L. C.), *David Delr e, un gendarme au maquis*, in *Memo*, 3/80. (R 1075)
286. + M. (R.), *35 jaar geleden te Zelem : Het drama rond villa St.-Jansberg*, in *De Nieuwe Gids - Het Volk*, 1/VII/1979. (K 757)
287. + Marcel Swinnen uit Korbeek-Lo. *De man die een munitietrein deed ontploffen*, in *Gazet van Antwerpen*, 1/V/1979. (K 530)
288. + ROBERT (Philippe), *Un homme se penche sur son passé. I. Raymond Falques est devenu policier en 1937 par amour pour Jeannette - II. Le sang-froid est de rigueur même quand un policier surprend un malfaiteur en flagrant délit*, in *La Dernière Heure*, 25-26/VI/1980. (K 748)
289. + ROBERT (Philippe), *L'agent 1.257 sauve un réfractaire rue de Radis mais ignore qui est Degrelle, après Tscherkassy... Souvenirs de guerre et d'occupation du commissaire en chef Jean Lefever*, in *La Dernière Heure*, 27/IX/1979. (K 579)
290. + V. (Robert), *De kleine oorlog van Robert V.*, in *Spectator*, 24/V/1980. (K 663)
291. + VERTON (Luc), *Un partisan slovaque venu de... Gaume (Albert Leroy)*, in *Le Drapeau Rouge*, 22/IV/1980. (K 710)
292. + *Vijfendertig jaar geleden. I. Knokke midden het oorlogsgebeuren - II. Te Knokke groeide het verzet met de dag*, in *Brugsch Handelsblad*, 12-19/X/1979. (K 582)

3. TERREUR

a. Algemeenheden

293. + Du, *Tant de d sespoir et tant de larmes. La prison de Mons pendant la guerre*, in *Le Journal de Mons*, 27-29/VIII/1979. (K 543)
294. + *Les horreurs de la Gestapo   Thy-le-château*, in *La Nouvelle Gazette*, 25/X/1979. (K 572)
295.   VAN GOETHEM (Patrick), *Aktivit iten van Het Belgische Rode Kruis ten voordele van de politieke- en krijgsgevangenen*, Brussel, KMS, 1980, 4 , ann., bibl., ill., tabl., 165 p. (TH 150)

Cfr nr 4

b. Rassenvervolging

296. + BRASSEUR (Jean), *Les persécutions juives   la frontière belgo-allemande. Quand les "indésirables" encombraient la prison de Verviers*, in *Le Courrier*, 15/II/1979; *Vers l'Avenir*, 16/II/1979. (K 517)
297. + GORIS (Paul), *Na 35 jaar herinneringen en speurwerk. Joodse vrouw vindt pleeggezin en onderduikadres terug*, in *De Nieuwe Gazet*, 8/III/1979. (K 518)

298. KOGAN (Sonia), *Het gebroken uur...*, Antwerpen, Uitg. C. de Vries, 1979, 8°, 72 p. (B 1734)
299. NIJS (Jef), *Joods "oorlogskind" vond pleegouders weer*, in *De Nieuwe Gids - Het Volk*, 27/II/1979. (K 518)
300. STEINBERG (Maxime), *Hommage des Juifs de Belgique à leurs héros et sauveteurs 1940-1945. Extermination, Sauvetage et Résistance des Juifs de Belgique*, Bruxelles, S. Schneebalg, 1979, 8°, cart., facs., ill., ind., 63 p.
301. STEINBERG (Maxime), *Malines, antimarche de la mort*, in *Regards*, III/1979, p. 3-6. (R 994)
302. + VAN HULLE (Jooris), *Gesprek met Sonia Kogan. "Toch blijf ik in de goedheid en in de mensen geloven..."*, in *De Bond*, 11/IV/1980. (K 654)
- Cfr nr 233.

✕ c. Koncentratiekampen

303. DAVIN (Jeanine), *La marche de la mort*, in *Chroniques de la Résistance du Front de l'Indépendance*. 5, 1977, p. 2-7. (R 717)
304. GRANDIN (G.) - RENAULT (A.), *Les mensonges de Breendonck*, in *Défense de l'Occident*, 1980, nr 176, p. 28-38.
305. + MERCKX (Hugo), *Na drieëndertig jaar : toegewijde gids in concentratiekamp waar hij één jaar gruwelijk gemarteld werd, dit jaar met pensioen. Frans Peeters : na 34 jaar weg uit dodencel 18 te Breendonk*, in *Zondagsblad*, 21/IX/1980. (K 756)
306. x SCHOLLIERS (Peter), *De massale ontruiming van de SS-gevangenen. De transporten van 8 en 23 mei 1944 naar Buchenwald (1)*, in *Bijdragen tot de geschiedenis van de tweede wereldoorlog*, 6, X/1980, p. 119-148. (R 496)
307. x SOMERHAUSEN (Christine), *Les Belges déportés à Dora et dans ses kommandos*, Bruxelles, Centre Guillaume Jacquemyns, 1979, 8°, ann., bibl., cart., ill., tabl., 295 p. (B 1541)
308. + USTER (Werner), *Vor 40 Jahren : Mit dem "Gnadentod" begann die Ausrottung*, in *Grenz-Echo*, 1/IX/1979. (K 549)

d. Bombardementen

309. ANTHOINE (Roger), *Forteresses sur l'Europe*, Bruxelles, Rossel, 1980, 8°, ann., ill., 335 p. (2613)
310. DE PAEPE (Raoul) - DE BRABANDERE (P.E.), *De luchtaanvallen op Kortrijk, Heule, Marke en Bissegem gedurende de Tweede Wereldoorlog*

(1) Bestaat eveneens in Franse vertaling.

- (1939-1945), in *Handelingen van Koninklijke Geschied- en Oudheidkundige Kring van Kortrijk*, XLVI, 1979, p. 357-366. (B 1932/14)
311. + ES, "Wir glaubten, die Bevölkerung sei gewarnt worden". Teilnehmer an der Bombardierung St.Viths berichten, in *Grenz-Echo*, 13/VII/1979. (K 592)
312. FRENCH (Kenneth W.), *Mémoires d'un aviateur américain tombé à Braine-le-Château en août 1944*, Braine-le-château, la Taille d'Aubure, 1979, 8°, ill., 129 p. (B 1706)
313. FRISON (Théo), *Luchtbombardementen van 1944 eisten zware tol te Mechelen*, in *Het Nieuwsblad*, 19/IV/1979. (K 522)
314. + VAN GASTEL (Luc), *Burgemeester van Mortsel wil Oorlogskruis voor zijn gemeente. Zes Bomber-groepen van de achtste USAAF mikten 223 t. bommen naar de Erla-Werke. Texas-generaal ondertekende aanvalsorder op 4 april 1943*, in *Het Nieuwsblad* (Ed. Antwerpen), 21/V/1979. (K 692)
315. + VAN GASTEL (Luc), *Die middag lag Mortsel te baden in de lentezon. "De kinderen moeten zich niet door het minste laten afleiden", zegt zuster Marie-Pierre streng - Ooggetuigen herbeleven de luchtaanval op Oude God als in een vertraagde film. Dat was het afschuwelijkste: nadien te moeten vernemen dat al die kinderen met wie je normaal speelde, dood waren - Na de bloedige luchtaanval hangt over Mortsel een ultrasone stilte. "Ik herinner me een bejaard mannetje. Een bom-scherf had zijn buik geperforeerd. Met mysterieuze kracht was hij op eigen benen tot bij mij geraakt: een hopeloos geval" - Zelfs Pentagon kent identiteit niet van eskader dat Mortsel bombardeerde. Officieel België duidelijk verveeld met bloedige geallieerde "vergissing"*, in *Het Nieuwsblad* (Ed. Antwerpen), 5-9/IV/1978. (K 691)
316. + VAN GASTEL (Luc), *Mortsel betaalde aan de tweede wereldoorlog ergste zwaarste bloedoffer. Oorlogskruis uitsluitend voor slachtoffers Duits Krijgsgeweld? Hardnekkige black-out rond militaire gegevens over luchtraid tegen Mortsel*, in *Het Nieuwsblad*, 5-6/IV/1979. (K 520)
317. + VAN GASTEL (Luc), *Oppebevelhebber van USA-luchtmacht aan Belgische regering: "Raid tegen Mortsel kostte ons veertig bommenwerpers". Generaal Spaatz deed baron Paul Kronacker onwaarschijnlijk verhaal. Aanval op Mortsel uit geheugen van Amerikaanse bevelvoerders verdwenen. "Eerste groepen overijld getraind en samengesteld". Mortsel heeft recht op het Oorlogskruis. Clark Gable bombardeerde op 4 mei 1943 General Motors-fabrieken in Antwerpen. Granaat beschadigde zijn Vliegende Vesting*, in *Het Nieuwsblad* (Ed. Antwerpen), 4/IV/1980. (K 693)
318. + VLAEMYNCK (Carlos), *35 jaar geleden. De geallieerde luchtaanval op Duitse marinebasis te St-Michiels*, in *Brugsch Handelsblad*, 1/VI - 8/VI/1979. (K 538)
319. + *Zwartste dag van Mortsel. Het bombardement van de Erla*, in *Panorama* 4/IV/1980. (K 651)

4. DE KRIJGSGEVANGENEN

320. + (ak), *40 Jaar geleden liep schip met Belgische krijgsgevangenen op een mijn bij Willemstad*, in *Het Nieuwsblad* (Ed. Limburg), 26/V/1980.
(K 644)
321. + DESMOORT (Freddy), *Les chemins difficiles de la liberté. L'extraordinaire odyssée d'un évadé de guerre - 1. Les Belges dans la guerre - 2. La nourriture et le refus - 3. L'évasion et la soif - 4. Le goût amer de la liberté - 5. L'arrestation et le renvoi au camp - 6. Le retour au pays et la paix retrouvée*, in *La Province*, 7-13/II/1980.
(K 729)
322. + DESMOORT (Freddy), *Les chemins difficiles de la liberté. L'escapade réussie d'un évadé de guerre. 1. Un "ropieur" dans la guerre - 2. La captivité insupportable - 3. Deux civils sans papier ! - 4. Les braves gens de Hollande et la chance*, in *La Province*, 26-29/II/1980.
(K 729)
323. FAUTRE (Willy) - DE LATTE (Guido), *Nos prisonniers du Goulag, Verriers, Association chrétienne pour l'Eglise du Silence*, (1980), 16°, ill., ind., 152 p.
(B 1547)
324. GILLES (Daniel), *Le spectateur brandebourgeois (roman)*, Paris, Albin Michel, 1979, 8°, 300 p.
(B 1512)
325. GILON (Raymond), *En sortir...*, Liège-Bressoux, Ed. Dricot, 1979, 8°, cart., ill., 160 p.
(B 1701)
326. + *La libération des camps de prisonniers de guerre. C'était il y a 35 ans...*, in *Le Jour*, 24-25/IV/1980.
(K 612)
327. MATHEN (Paul), *Oflag IIA Poméranie, avril-mai 1945*, in *Pallas*, 1980/VI, p. 30-33.
(K 657)
328. PETIT (Pierre), *Le clergé du Stalag VIII C. 1943-1945*, s.l., 1978, cart., ill., ind., 159 p.
(B 1654)
329. THEATRE (Ferdy), *Les prisonniers de Bosfagné*, Liège, Fédération du Tourisme de la Province de Liège, 1980, 8°, ill., 28 p.
(B 1901)

Cfr nrs 124, 125

5. DAGELIJKS LEVEN

330. BERKHOF (Aster), *Mijn huis in de verte (roman)*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 1979, 8°, 293 p.
(B 1703)
331. COTTENJE (Mireille), *Waarom niet de waarheid ? (roman)*, Antwerpen, Lotus, 1980, 8°, 127 p.
332. DENUIT (Désiré), *Le village dans la guerre*, Bruxelles, Louis Musin, 1980, 8°, ill., 325 p.
(B 1811)

333. + HUWART (P.), *Problème d'actualité puisqu'il est question d'une prochaine (?) pénurie... Comment circulait-on sans essence à Charleroi pendant la guerre 40-45 ?*, in *Le Rappel*, 4/VII/1979. (K 534)
334. + JACOBS (Fons), *Sofie Buelens (71) bad Onze Lieve Vrouw om brood. Een 40 jaar oud maar levendig oorlogsverhaal*, in *Gazet van Mechelen*, 1/VI/1980. (K 661)
335. + *Oedeleem tijdens de oorlog 1940-45*, in *Brugsch Handelsblad*, 19/X/1979. (K 563)
336. PLANCHAR (Roger), *Promenades au bord de la guerre. 1. Partie: Liège, sous l'occupation (1940-1944) - 2. Partie: La Royal Navy - Section belge (1945)*, Liège-Bressoux, Ed. Dricot, 1980, 8°, ill., ind., 391 p. (B 1805)
337. SPAILIER (Georges), *Les Spadois au service de la paix*, Spa, Ed. J'ose, 1979, 12°, ill., 136 p. (B 1736)
338. VANMARCKE (Antoon), *Menen. 1940-1945*, Menen, Antoon Vanmarcke, 1977-1978, ann., cart., facs., ill., 2 vol. (B 1752)

Cfr nrs 20-21, 28-29.

6. KULTUUR

339. BROUWERS (Toon), *125 jaar theater voor het volk*, in *Tijdschrift van de Stad Antwerpen*, VI/1979. (K 536)
340. DE GRAEF (Jack), *De Swingperiode 1935-1947. Jazz in België*, Oevel, De Dageraad pvba, 1980, 8°, bibl., ill., 165 p. (B 1818)
341. DEVONDEL (Joseph), *Insolitudes (poèmes)*, Bruxelles, s.n., 1979, 8°, ill., 125 p. (B 1847)
342. ORY (Pascal), *Tintin au pays de l'ordre noir (1940-1944)*, in *L'Histoire*, XII/1979, p. 83-84. (K 656)

7. PUBLIEKE OPINIE, PERS EN PROPAGANDA

343. MARTEAU (Michel), *Un correspondant de guerre (belge) raconte...* (André-Pierre Hustin), in *Memo*, 1/1980. (R 1075)
344. ° STERKENDRIES (Jean-Michel), *Les Belges et la défaite de la France en 1940*, Bruxelles, ERM, 1978, 4°, ann., bibl., 74 p. (TH 159)
345. x UGEUX (William), *De propaganda : een te kostelijke en te slecht bestudeerde investering (1)*, in *Bijdragen tot de geschiedenis van de tweede wereldoorlog*, 6, X/1980, p. 20-32. (R 495)

Cfr nrs 85, 87, 183, 232, 256-259.

(1) Vertaald uit het Frans.

V. VAN DE BEVRIJDING TOT DE VREDE (8/V/1945)

A. DE BEVRIJDING

346. + Artilleriekommandant Immo Hopman weigerde Brugge te beschieten. Toen bevrijde stad in september 1944 binnen vuurbereik lag van Duitse kustbatterij uit Cadzand, in *Brugsch Handelsblad*, 4/VII/1980. (K 598)
347. + CANTRE (Bob), 35 jaar geleden werd België bevrijd (4). Bezetters en bevrijders loerden op Antwerpen, in *De Nieuwe Gids - Het Volk*, 6/IX/1979. (K 554)
348. + CANTRE (Bob), 35 jaar geleden werd België bevrijd (3). Uitbundige massa bejubelde Belgen en geallieerden in bevrijd Brussel, in *De Nieuwe Gids - Het Volk*, 5/IX/1979. (K 554)
349. DAEL (Paul), Het kanon. Verhaal uit de bevrijdingsperiode, in *Iepers Kwartier*, 1977/4, p. 100-103. (K 746)
350. DE PINCHART (Henry), Les opérations du 21e Groupe d'Armée britannique 1944/5, in *Le Combattant 1940-1945, Revue belge de documentation militaire sur la seconde guerre mondiale*, X-XI/1978, p. 1-11. (R 036)
351. DESCHUYTTER (Jozef), De bevrijding van Ieper op woensdag 6 september 1944. Duitse krijgsgevangenen te Ieper, in *Iepers Kwartier*, 1978/3, p. 92-97. (K 746)
352. DUFLOU (Lucien), De bevrijding van Ieper op woensdag 6 september 1944, in *Iepers Kwartier*, 1976/3, p. 65-70. (K 746)
353. DUFLOU (Lucien), De bevrijding van Ieper op woensdag 6 september 1944. Gaston Odent : Met de Poolse tanks van "De Wegwijzer" tot de Kalfovaart, in *Iepers Kwartier*, 1979/1, p. 4-13. (K 746)
354. DUFLOU (Lucien), De bevrijding van Ieper op woensdag 6 september 1944. Het verhaal van Jozef Depuydt, in *Iepers Kwartier*, 1978/2, p. 49-55. (K 746)
355. + FRISON (Théo), Pletrol der geallieerden loopt vast op de Kempense kanalen. Bevrijding kwam laat voor Noorderkempen, in *De Gentenaar*, 13/XI/1979. (K 564)
356. FURST (Albert), Arlon 1945. Un résistant de Béhange raconte, Aubange, Maurice Muller, 1980, 4°, ann., ill., 73 p. (B 1817)
357. + HUSTIN (André), Il y a 35 ans... La libération de Bruxelles, in *La Dernière Heure*, 2/IX/1979. (K 546)
358. + Il y a 35 ans, Bastogne était libérée, in *La Meuse*, 11/IX/1979. (K 589)
359. + Il y a 35 ans : Liège était libérée de la nuit nazie, in *La Wallonie*, 7/IX/1979. (K 567)

360. + L. (G.), *Vor 35 Jahren : Als Eupens Schicksal am 11. September 1944 am seidenen Faden hing*, in *Grenz-Echo*, 11/IX/1979. (K 568)
361. + *La Libération, il y a 35 ans. La vie liégeoise*, in *La Dernière Heure*, 10/IX/1979. (K 593)
362. MARCHAL (Jean-Paul), *De bevrijding van Gent*, Gent, Uitg. Verbeke, 1980, 4°, ill., 114 p. (B 1835)
363. + MARNEGIE (Paul-Marie), *Il y a 35 ans. Comment Anvers fut libérée. 2. La rupture de l'étreinte ennemie - 3. La bataille de l'estuaire*, in *La Semaine d'Anvers*, 24/VIII-7/IX/1979. (K 548)
364. MOULTON (J.L.), *De slag om Antwerpen en de Schelde. 1944-1945*, Baarn, Hollandia, 1978, 8°, ann., cart., ill., ind., 287 p. (B 1685)
365. + PATERSON (R.A.), *De slag om Moerbrugge 8-12 september 1944. Het getuigenis van Majoor R.A. Paterson*, in *Brugsch Handelsblad*, 21/I/1980. (K 646)
366. + VAN GASTEL (Luc), *Robert Vekemans gidst de Britse tanks doorheen de zwakste schakel in de Antwerpse verdediging. Verslagen Duitse generaal : Heren, zo vroeg had ik u niet verwacht*, in *Het Nieuwsblad*, 4/IX/1979. (K 547)
367. VAN HOONACKER (Luc), *De slag van Moerbrugge*, Brugge, Burgerwelzijn, (1979), 4°, ann., ill., 24 p. (B 1700)
368. VIANE (Henri), *Hoe Ieper-Hoekje en de Haiglaan bevrijd werden*, in *Iepers Kwartier*, 1977/4, p. (K 746)
369. VLAEMYNCK (Carlos), *Toen Brugge bevrijd werd. De slag om Moerbrugge. 8-12 september 1944 (1)*, (Brugge), *Brugsch Handelsblad*, 1980, 4°, facs., ill., ind., tabl., 108 p. (B 1871)

Cfr nr 24.

B. VERDERE MILITAIRE OPERATIES

1. DE STRIJD OM DE SCHELDEMONDING

370. + CANTRE (Bob), *35 jaar geleden werd België bevrijd (5). Overstroomde Oosthoek moest twee maand langer op bevrijding wachten*, in *De Nieuwe Gids - Het Volk*, 7/IX/1979. (K 554)
371. + *Haven van Antwerpen bezorgde in 1944 een bloedtransfusie aan geallieerden. Varen voor bibbergeld. Mijnenvegen, baggeren en bebakening gingen aan de Schelde-vrij vooraf*, in *Gazet van Antwerpen*, 22/II/1979. (K 516)

(1) Verscheen in wekelijkse afleveringen in 1979 in *Het Brugsch Handelsblad* (K 553)

372. + Op 28 november 1944 loopt het eerste geallieerde konvooi Antwerpen binnen. Antwerpse haven werd levenslijn van front, in *Het Nieuwsblad* (Ed. Brabant), 2/XII/1979; *Het Nieuwsblad* (Ed. Antwerpen-Prov.), 28-30/XI/1979. (K 599)
373. RAWLING (Gerald), *Cinderella Operation. The Battle for Walcheren 1944*, London, Cassell, 1980, 8°, cart., facs., ill., ind., XI + 164 p. (B 1863)
374. + VAN GASTEL (Luc), Walcheren, "het Duitse Gibraltar" grendel voor de Scheldemonding, in *De Gentenaar*, 11/X/1979; *Het Nieuwsblad* (Ed. Antwerpen), 2/X/1979; *Het Nieuwsblad* (Ed. Oost-Vlaanderen), 9/XI/1979. (K 570)

Cfr nrs 14, 363-364.

2. ARDENNENOFFENSIEF

375. + BINAME-TERF (Simone), *Il y a 35 ans, l'offensive von Rundstedt frappa les Ardennes. A Parfondruy, une petite fille de 9 ans était témoin de scènes atroces...*, in *Le Jour*, 27/XII/1979. (K 611)
376. + CANTRE (Bob), 35 Jaar na het Ardennen-offensief. 1. Eisenhower nam risico en Hitler blufte - 2. Dank zij ons zwijn "Adolf" hebben wij geen honger gehad - 3. Met veertig in kelder ruziën om een emmer zeep - 4. Verschrikte burgers zagen soldaten elkaar met bajonet te lijf gaan - 5. Von Rundstedt : strategische waanzin op bevel van Hitler, in *De Nieuwe Gids - Het Volk*, 11-21/XII/1979. (K 635)
377. + CANTRE (Bob), 35 jaar geleden begon het Ardennenoffensief. Stompzinnige betweterij van Hitler kostte tienduizenden het leven, in *Speculator*, 22/XII/1979. (K 707)
378. HOUSTON (Donald E.), *Hell on Wheels. The 2d Armored Division*, San Rafael (California), Presido Press, 1977, 8°, bibl., cart., facs., ill., ind., XXII + 466 p. (B 1807)
379. + LOSFELD (André), *L'autre bataille des Ardennes. 1. Le baptême du feu de jeunes soldats du Hainaut - 2. Eisenhower félicite les soldats du Hainaut*, in *Nord-Eclair*, 4-5/I/1980. (K 675)
380. + LOSFELD (André), *Derniers souvenirs de la bataille des Ardennes*, in *Nord-Eclair*, 7/I/1980. (K 676)
381. MARECHAL (S.), *La bataille de Grand-Ménil de décembre 1944 à février 1945 dans le nord de la province du Luxembourg*, in *La Belgique militaire*, III/1980, p. 31-36. (R 021)
382. RITGEN (Helmut), *Die geschichte der Panzerlehrdivision im Westen 1944-1945*, Stuttgart, Motorbuchverlag, 1979, 8°, ann., bibl., cart., ill., 360 p. (B 1836)
383. TREES (Wolfgang) - WHITING (Charles), *Entscheidung in St-Vith*, Eupen, Doepgen, 1980, 4°, bibl., ill., 211 p.

384. WUYTS (Louis), *Toeval stopte tweede Duitse invasie. 35 jaar later de waarheid over het von Rundstedt-offensief*, in *Zondagnieuws*, 18/XII/1979.

Cfr nr 19.

3. OORLOG IN DE LUCHT

385. + GIPSY, *Le 552nd d'Artillerie antiaérienne protégeait Verviers à l'automne de 1944. Les souvenirs d'un groupe de vétérans américains qui a fait étape dans la région*, in *Le Jour*, 27/VII/1979. (K 540)
386. + VAN GASTEL (Luc), *Meer dan vijf maanden is Anwerpen "de stad van de plotselinge dood". Antwerp X brengt 22.000 manschappen met 600 kanonnen in lijn tegen de Duitse V-1*, in *Het Nieuwsblad* (Ed. Antwerpen), 14/X/1979; *Het Nieuwsblad* (Ed. Oost-Vlaanderen), 23/X/1979. (K 566)
387. + VDB, *Sint-Denijs herdenkt Polen. Luchtslag op 1 januari 1945*, in *De Gentenaar*, 22-23/IX/1979. (K 574)
388. + *Vijfendertig jaar geleden begon de terreur. Antwerpen onder de V-bommen*, in *De Nieuwe Gazet*, 14/X/1979. (K 560)

C. HET BEVRIJDE BELGIË

1. ALGEMEEN

389. BERKHOF (Aster), *Leven in de zon* (roman), Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 1980, 8°, 350 p. (B 1830)
390. CARLIER (Michèle), *La genèse de l'assurance maladie-invalidité obligatoire en Belgique*, Bruxelles, CRISP, 1980, 4°, ind., 47 p. (Courrier hebdomadaire du CRISP, nrs 872-873). (B 1878)
391. HUYSE (Luc) - KONGS (Luk), *Eengewapende vrede. De na-oorlogse jaren, in 150 jaar Belgen* (1), p. 53-57/276-299. (LK 2)
392. ° WELENS (Hans), *De binnenlandse politiek van de K.P.B. (1944-1954)*, Brussel, VUB, 1980, 4°, ann., bibl., ill., tabl., 202 p. (TH 137)

Cfr nr 10.

2. MILITAIRE INSPANNINGEN

393. COUVREUR (M.J.), *5e Brigade d'infanterie "Merckem"*, Jupille, M. Joseph Breyer, 1976, 8°, 19 p. (B 1523/10)

(1) Cfr nr 15.

394. WEUTS (Silvain), *Historiek van het bataljon bevrijding*, (Leopoldsburch), Silvain Weuts, 1980, 8°, bibl., cart., facs., ill., ind., 179 p. (B 1890)

Cfr nr 13.

VI. NA-OORLOG (1945-1950)

A. KONINGSKWESTIE

395. + CANTRE (Bob), *Koningskwestie geen uitgemaakte zaak. Niet alle documenten beschikbaar, maar conclusies kunnen getrokken worden*, in *De Nieuwe Gids - Het Volk*, 22/V/1980. (K 630)
396. + CHIAPPE (Jean-François), *Léopold de Belgique : la vérité*, in *Figaro-Magazine*, 7/VI/1980. (K 711)
397. + G. (C.), *Le 10 mai 1945, à Strobl, en Autriche commençait la "question royale"*, in *Nord-Eclair*, 9/V/1980. (K 607)
398. + KETELBUTERS (Marie-Paule), *La fin de la question royale. 1. Hommages fleuris à Laeken pour Léopold III rentré au pays le 22 juillet, mais la grève générale éclate le 24 à Liège - 2. Pourquoi, voici trente ans, le prince Charles, ex-Régent, s'abstint de rencontrer son frère - 3. Léopold III : "S'il y a des morts, j'abdique" le jour même, voici trente ans, c'est Grâce-Berleur - 4. Un titre inédit de "prince royal" pour Baudouin à qui son père délègue des pouvoirs*, in *La Cité*, 23-27/VII/1980. (K 647)
399. + KETELBUTERS (M.-P.), *Il y a trente ans, la question royale. 1. Les lointains débuts se retrouvent dans le portrait psychologique de Léopold III qui a les défauts de ses qualités : opiniâtreté et intransigeance - 2. Le 25 mai 1940, au château de Wijnendaele, le Roi annonce sa décision aux ministres belges : "Je reste avec mes soldats" - 3. Les sentiments sous l'occupation : ferveur léopoldiste, colère due au remariage, amertume puis indifférence - 4. D'une aube à l'autre, dix ans ont passé, Léopold III confie ses pouvoirs à son fils*, in *La Cité*, 22-25/1/1979. (K 524)

B. EPURATIE EN REPRESSIE

400. x COPPIETERS (Maurits), *De repressie na de tweede wereldoorlog*, in *Twintig eeuwen Vlaanderen. Deel 6. De Vlaamse Beweging* (1), p. 76-91. (LK 2)

(1) Cfr nr 229, noot 1.

401. + DECORTE (Luc), *4 uur met Staf Weyts*, in *Brugsch Handelsblad*, 4/V/1979.
(K 523)
402. DEGRELLE (Léon), *Folie de la Répression belge. Quarante ans après la Deuxième Guerre Mondiale, la Belgique écrase encore la liberté d'expression politique. Le procès de septembre 1980 et le consistoire centraloïstraélite*, s.l., s.n., (1980), 8°, ann., facs., ill., ind., 103 p.
(B 1806)
403. Léon Degrelle : *le procès qui n'a jamais eu lieu*, in *Spécial-Even-tail*, 30/V-6-13/VI/1980.
(K 705)
404. DEPAUW (Valère), *De dood met de kogel (1)* (roman), Leuven, Davidsfonds, 1979, 8°, 208 p.
(B 1531)
405. DE PILLECYN (Filip), *Face au mur*, Leuven, De Clauwaert, 1979, 12°, 179 p.
(B 1691)
406. + DE V. (E.), *Martha Dolfyn en "Rommelpot". Amalia wordt 75 jaar !*, in *'t Pallieterke*, 19/IV/1979.
(K 515)
407. + SCHOUP (Henri), *De Repressie ! Zwijg erover !* in *Panorama*, 31/VIII/1979.
(K 550)
408. VANHERP (Willy), *Wij kregen geen pardon* (roman), Leuven, De Clauwaert, 1979, 12°, 146 p.
(B 1538)
- Cfr nrs 243, 356.

D. VARIA

409. DE PINCHART (Henry), *Les camps de prisonniers allemands en Belgique 1945-1947*, in *Le Combattant 1940-1945, Revue belge de documentation militaire sur la seconde guerre mondiale*, X-XI/78, p. 12-20. (R 036)
410. TREES (Wolfgang), *Kaffee, Krähenfüsse und Kontrollen. Die grossen Schmuggeljahre an der deutschen Westgrenze*, Aachen, Zeitungsverlag, 1976, 8°, cart., ill., ind., tabl., 125 p.
(B 1553)

(1) Aangepaste versie van het in 1950 door Brederode uitgegeven werk (B 1498)

VII. PERSONALIA

AIREY NEAVE

411. + ANTHOINE (Roger), *Le député britannique Airey Neave, assassiné par l'I.R.A. : résistant, ami de la Belgique*, in *Le Soir*, 19/V/1979. (K 521)
412. + RYELANDT (Daniel), *In Memoriam. Un ami fidèle de la Belgique. Airey Neave, Victime du fanatisme*, in *La Libre Belgique*, 19/VI/1979. (K 531)

ARNOLDS, Jean

413. + HERMANUS (Leo), *Ein Mensch voller güte, Erinnerungen an Kaplan Jean Arnolds*, in *Grenz-Echo*, 24/XII/1979. (K 590)

BEERTEN, Marcel

414. + DURNEZ (Gaston), *Portret van een dichtende uitgever. Marcel Beerten en de verloren generatie*, in *De Standaard*, 10/XII/1979. (K 577)

BEKAERT, Leon-A.

415. VANDEPUTTE (Robert), *Leon-A. Bekaert. Een groot man, een goed mens (1891-1961)*, Tielt-Amsterdam, Lannoo, 1979, 8°, bibl., ill., 232 p. (B 1944)

BOCKAERT, Amaat

416. + DE MEESTER (J.), *In memoriam Amaat Bockaert*, in *Wetenschappelijke Tijdingen*, I-III/1980, col. 37-40. (R 1063)

BORGINON, Hendrik

417. + DE V. (E.), *Borginon 90. Geën viering, maar toch...*, in *'t Pallieterke*, 30/X/1980. (K 708)

DECLERCK, Richard

418. DECLERCK (Richard), *20 jaar politieke en culturele zwerftochten*, Antwerpen-Amsterdam, De Nederlandsche Boekhandel, 1980, 8°, 192 p. (B 1716)

DE CLERCQ, Staf

419. + DE V. (E.), *De begrafenis van Staf de Clercq. Bij de herdenking op 28 oktober*, in *'t Pallieterke*, 25/X/1979. (K 561)

DE MAN, Hendrik

420. MOMMEN (A.), *Hendrik de Man en de Vakbeweging*, in *Vlaams Marxistisch Tijdschrift*, 1978, p. 39-65. (R 987)
421. DODGE (Peter), *A documentary Study of Hendrik de Man, socialist critic of Marxism*, Princeton, Princeton University Press, 1979, 8°, bibl., ind., 362 p. (5400)
Cfr. nr 5.

DE MEYER, Willem

422. + *Willem De Meyer 80 : Vlaanderen mijn land, u mijn hart*, in 't *Pallietterke*, 25/X/1979. (R 583)

DE SPOT, Jan

423. FLORQUIN (Joos), *Ten huize van... Ridder Jan de Spot*, in *Ten huize van... 16* (1), p. 207-247. (B 518)

ELSING, Johan-Mark

424. FLORQUIN (Joos), *Ten huize van... Johan-Mark Elsing*, in *Ten huize van... 15* (2), p. 84-132. (B 518)

FAYAT, Hendrik

425. FLORQUIN (Joos), *Ten huize van... Prof. Dr. Hendrik Fayat*, in *Ten huize van... 15* (2), p. 278-307. (B 518)

FLEISCHMAN, Théo

426. + LEVY (Paul M.G.), *Théo Fleischman, "père de la radio moderne", est mort*, in *Le Soir*, 5/III/1979. (K 514)
427. + *Théo Fleischman, qui créa en 1926 sur Radio-Belgique, le premier journal parlé dans le monde, est mort à quatre-vingt-six ans*, in *La Lanterne*, 5/III/1979. (K 514)

GOFFIN, Robert

428. GOFFIN (Robert), *Souvenirs à bout portant*, Charleroi (Couillet), Inst. Jules Destrée, 1979, 8°, ill., 187 p. (B 1705)

-
- (1) De teksten van deze BRT-TV-interviews werden gebundeld als : FLORQUIN (Joos), *Ten huize van... 14*, Leuven, Davidsfonds, 1980, 8°, ill., ind., 354 p.
- (2) De teksten van deze BRT-TV-interviews werden gebundeld als : FLORQUIN (Joos), *Ten huize van... 15*, Leuven, Davidsfonds, 1980, 8°, ill., ind., 354 p.

GOOSSENAERTS, Jef

429. + DE V. (E.), Zo waren ze... Dr. Jef Goossenaerts, in 't Pallieterke, 21/II/1980, p. 10. (K 649)

HEYMAN, Hendrik

430. x MELS (Christa) - WILS (Lode), Hendrik Heyman van flamingant tot christendemocraat, in Wetenschappelijk Tijdingen, VII-IX/1980, col. 169-186; X-XII/1980, col. 227-250. (R 1063)

HINDERDAEL, Jef

431. HINDERDAEL (Michael), Jef Hinderdael als schrijver, in Wetenschappelijke Tijdingen, I-III/1980, col. 3-28. (R 1063)

HOOFT, Carlos

432. VAN DIJSTADT (J.), Im memoriam Prof. Dr. Carlos Hooft (15.03.1910-22.01.1980), in Wetenschappelijke Tijdingen, I-III/1980, col. 39-56. (R 1063)

HUBERMONT, Pierre

433. ARON (Paul) - DUPONT (Didier), Notes sur la "littérature prolétarienne" en Belgique (1918-1940), in Cahiers marxistes, IX/1979, p. 38-45. (K 695)

LAHAUT, Julien

434. Dimensions d'une vie : Julien Lahaut, in Cahiers marxistes, IX/1980. (K 695)
435. Julien Lahaut : un hommage pluraliste. Liège, 26 octobre 1980, in Cahiers marxistes, XII/1980. (K 695)

LEOPOLD III

- 436.. + BOUCQ (Odon), L'histoire d'une rencontre ratée entre Léopold III et les Belges. I. Un Roi plein de promesses - II. Les silences du Roi agrandissent le fossé avec la Nation - III. Les morts de l'été 1950 ont raison du Souverain, in Nord-Eclair, 22-24/I/1979. (K 526)

LEURIDAN, Jeroom

437. + DE V. (E.), Zo waren ze... Jeroom Leuridan, in 't Pallieterke, 6/XII/1979. (K 649)

MATHIEU, Jules

438. DENUIT (Désiré), Une figure de Wallonie : Jules Mathieu, in Revue Générale, IX/1980. (K 709)

MOULIN, Leo

439. + *Le Professeur Léo Moulin, politologue et gastronome*, in *La Libre Belgique*, 30/X/1980. (K 696)

MUYLLE, Edgard

440. + DE V. (E.), *Zo waren ze... Dokter Edgard Muylle (1887-1945)*, in 't *Pallieterke*, 10/V/1980. (K 649)

PERSIJN, Pim

441. + VAN DE WALLE (Werner), *Met Alte Kameraden pionieren voor Belgische bedrijven. Bij zaken doen tellen niet enkel cijfers. Menselijke relaties kunnen er een belangrijke - soms onvervangbare - rol in spelen*, in *Trends*, 1/III/1979. (K 528)

ROMSEE, Gérard

442. *Mr. Gerard Romsee, 1901-1976*, Berchem, Vital Peeters, 1976, 8°, s.p. (B 1523/14)

SPAAK, Paul-Henri

443. *La pensée européenne et atlantique de Paul-Henri Spaak (1942-1972)*, Bruxelles, J. Goemaere, (1980), 8°, ill., ind., 2 vol. (B 1927)

STRACKE, Desiderius

444. + DE V. (E.), *Zo waren ze... Pater Stracke*, in 't *Pallieterke*, 24/I/1980. (B 649)

SYS, Karel

- 445.. + JOE, Karel Sys : *"Brussels onrecht maakte mij Vlaamsbewust"*, in 't *Pallieterke*, 30/X/1980. (K 708)

TERFVE, Jean

446. DEJACE (Théo), *Jean Terfve, une grande figure de la résistance*, in *Chroniques de la Résistance du Front de l'Indépendance*, 6, 1979, s.p. (R 717)

TOLLENAERE, Reimond

447. + ANTHIERENS (Johan), *Hilda Saeys. 1. Veertig jaar later - 2. Trouw tussen twijfels*, in *Knack*, 21-28/V/1980. (K 677)

VAN AUDENHOVE, Marcel

448. VAN AUDENHOVE (Marcel), *38 jaar professioneel leven bij het Gemeente-*

krediet van België, Brussel, Gemeentekrediet, 1979, 4°, ill., 208 p.
(B 1760)

VAN CAUWELAERT, Frans

449. VAN MECHELEN (Mia), *Kroniek van Frans Van Cauwelaert, 1880-1961*, Be-
veren-Antwerpen, Orbis en Orion, 1980, 4°, facs., ill., ind., 239 p.
(B 1922)

VANDEKERCKHOVE, Michel

450. VANLANDSCHOOT (Romain), *Michiel Vandekerckhove. Leven en werk*, Rek-
kem, Comité Biografie M. Vandekerckhove, 1980, 8°, bibl., ill., ind.,
286 p. (B 1931)

VANDEPUTTE, Robert

451. FLORQUIN (Joos), *Ten huize van... Prof. Dr. Robert Vandeputte*, in *Ten*
huize van... 16, p. 248-283 (1). (B 518)

VANDERPOORTEN, Herman

452. FLORQUIN (Joos), *Ten huize van... Herman Vanderpoorten*, in *Ten huize*
van 15, p. 253-277 (2). (B 518)

VAN DE WIELE, Jef

453. + REYNEBEAU (Mark), *Jef Van de Wiele : Op zoek naar een vaderland ?*,
in *Knack*, 19/IX/1979. (K 576)
454. SAERENS (L.), *Dr. Jef van de Wiele*, in *Dietsland-Europa*, XII/1979,
p. 23-25. (K 597)

VAN KUYCK, Hugo

455. + DE LAUNAY (Jacques), *Mon cher colonel, vous êtes nommé sergent de*
l'armée belge (Hugo Van Kuyck), in *La Meuse - La Lanterne*, 13-14/X/
1979. (K 575)

VOS, Herman

456. + DE V. (E.), *Zo waren ze... Herman Vos*, in *'t Pallieterke*, 3/I/1980.
(K 649)

VRANCKX, Alfons

457. FLORQUIN (Joos), *Ten huize van... Prof. Dr. Alfons Vranckx*, in *Ten*
huize van... 16, p. 150-206 (1). (B 518)

(1) Cfr nr 423, noot 1.

(2) Cfr nr 424, noot 2.

INDEX

A

Abbeville 97
 ABS (Robert) 46
 Airey Neave 412-413
 AK 320
 Albertkanaal 146-148
 AMVC 1
 ANTHIERENS (Johan) 446
 ANTHOINE (Roger) 279, 309, 410
 ANTOINE (Frédéric) 82
 Antwerpen 48, 79, 317, 347,
 363-364, 366, 371-372, 374,
 386, 388
 Ardennen 19, 247, 375-377, 379-
 380
 Arlon 356
 Arnolds (Jean) 413
 ARON (Paul) 433
 Asche (Kurt) 233
 Ath 175
 Auschwitz 233

B

BACHY (Pierre) 280
 BAES (Walter) 217
 BALTHAZAR (Herman) 30
 BALTHAZAR (M.) 251
 Baudouin 398
 Bayot (Gilbert) 209
 Beaucaire 169
 Beerten (Marcel) 414
 Bêhange 356
 Bekaert (Léon-A.) 415
 Bensberg (André) 271
 BERKHOF (Aster) 330, 389
 Berlin 69, 72
 Bermolin (René) 262
 Bilzen 98
 BINAME-TERF (Simone) 375

Bissegem 310
 Bockaert (Amaat) 415
 BÖTING (J.C.) 200-201
 BOIJEN (Richard) 2-3
 Borginon (Hendrik) 417
 Bosfagne 329
 BOSMANS (Fernand) 171
 BOSTEYN (Johan) 183
 BOUCQ (Odon) 89, 145, 436
 Bovesse (François) 4
 BOVESSE (J) 4
 Brabant 257
 Braine-le-Château 312
 Brandenburg 324
 BRANDERS (Léon) 191
 BRASSEUR (Jean) 296
 Breendonk 304-305
 BREUER (H.) 251
 BROSE (Emile) 261
 BROUWERS (Toon) 339
 Brugge 131, 166, 346, 369
 Brussel 49, 60, 194, 233, 348,
 357, 445
 Buchenwald 306
 Buelens (Sofie) 334
 Bütgenbach 124
 BULTIAUW (A.) 202
 BUX (Frans) 179

C

Cadzand 346
 Canaris (Constantin) 233
 CANTRE (Bob) 89, 218, 347-348,
 370, 376, 395
 CARLIER (Michèle) 390
 CAUDRON (André) 170
 Celen (Vital) 36
 CHAMPAGNE (Jacques F.) 13
 CHANTRAIN (Jean-Pierre) 14
 Charel 163

- (1) Auteursnamen werden in kapitalen gezet, in titels vermelde persoonsnamen in kleine letter, terwijl plaatsnamen in kursief gedrukt werden. Zelfstandige en bijvoeglijke naamwoorden, afgeleid van plaatsnamen, werden bij de plaatsnamen geplaatst. De cijfers verwijzen steeds naar het volgnummer van de publicatie.

Charleroi 28, 50, 333
Cher 197
 CHIAPPE (Jean-François) 396
 CHRISTIAENS (A.) 203
 CLICQ (Luc) 281
 COCLE (Paul) 91
 COLIN (Françoise) 241
 COLLET 284
Condroz 263
 COPPIETERS (Maurits) 400
 COTTENJE (Mireille) 331
 COUVREUR (M.J.) 393
 CROONENBORGH (Hilde) 35
 CUSTERS (Raf) 47

D

D. (L.B.) 282
 DAEL (Paul) 349
 DANKAERT (Hans) 48
 Davignon (Jacques) 64
 DAVIN (Jeanine) 303
 DCW 127
 De Backer (Thomas) 43
 DE BENS (Els) 83
 DE BOCK (Walter) 180
 DE BRABANDERE (P.E.) 310
 DE BRUYNE (Arthur) 37, 406, 417, 419, 429, 437, 440, 444, 456
 DE CLERCK (Richard) 418
 DE CLERCQ (Aug.) 184
 De Clercq (Staf) 419
 DECOBECK (Régis) 146
 DE CORTE (Luc) 401
 DE FOORT (Eric) 36
 De Geest (René) 171
 DE GRAEF (Jack) 340
 DEGRELLE (Léon) 39, 289, 402-403
 De Groote (Gilbert) 83
 DEJACE (Théo) 262, 271, 446
 DEJACE (Yvonne) 262, 271
 DEJARDIN (André) 92
 DE KUNST (Roos) 272
 DE LATTE (Guido) 323
 DE LAUNAY (Jacques) 220, 455
 DELFOSSE (André) 263
 Delree (D.) 285
 DELVOYE (Xavier) 231
 DE MAESENEIRE (Georges) 283
 DE MAESSCHALCK (Edward) 15
 De Man (Hendrik) 5, 420-421
 DE MEESTER (J.) 416
 DE MERODE (Werner) 189

De Meyer (Willem) 422
 Demez (Paul) 250
 DENUIT (Désiré) 332, 438
 DENYS (Alfons) 128
 DE PAEPE (Raoul) 310
De Panne 160-162
 DE PAUW (Valère) 404
 DE PIERPONT (Guy) 190
 DE PILLECYN (Filip) 405
 DE PINCHART (Henry) 350, 409
 Depuydt (Jozef) 354
 DE SCHEPPER (Hugo) 5
 DESCHUYTTER (Jozef) 351
 DESHOUGNES (Jean) 172
 DESMOORT (Freddy) 321-322
 DE SOIGNIE (Jean) 96
 De Spot (Jan) 423
 Desramault (Luc) 182
 DE V. (E.) Cfr DE BRUYNE (Arthur)
 DEVONDEL (Joseph) 341
 DEVOS (A.) 108-109
 DE VOS (Jacques) 102, 129
 DE WULF (Herman) 52-57, 110-112, 130, 147, 155-156, 173, 185
Dinant 66
 DODGE (Peter) 421
 Dolfyn (Martha) 406
 DONNET (Mike) 191
Dora 307
 DU. 252-253, 284, 294
 Duesberg (Dom) 284
 DUFLOU (Lucien) 352-354
Duinkerke 159-161
 DUJARDIN (Jean) 249
 DUPONT (Didier) 433
 DURNEZ (Gaston) 414

E

Eben-Emael 96, 102-107
 EFFINIER (Pierre) 241
 Ehlers (Ernst) 233
 Eisenhower (Dwight) 376, 379
 Elsing (Johan-Mark) 424
Embourg 123
 ES 311
Eupen 93, 124, 360
Eupen-Malmédy 34

F

Falques (Raymond) 288

FALTER (Rolf) 232
 FAUTRE (Willy) 323
 FELKAI (Istvan) 254
 FEYAERTS (Gaby) 31-32, 58, 74
Finland 52
 FLAHAUX (Jean-Jacques) 242
 Fleischman (Théo) 426-427
 FLORQUIN (Joos) 423-425, 451-452, 457
 FONTEYN (Guido) 33
 FRANCHOO (André) 131
Frankrijk 66, 69, 200-201, 344
 FRENCH (Kenneth W.) 312
 FRISON (Theo) 174, 314, 355
 FURST (Albert) 357

G

G. (C.) 397
 G. (J.) 192
 Gable (Clark) 317
 GAHIDE (Yvon) 148
 GALLE (Hubert) 16
 Gantois (Jean-Marie) 36
Gaume 290
 GAUS (Helmut) 75
Gent 51, 362
 GENTY (Louis) 149
 GERARD (Isabelle) 17
 Gerretson (Frederic Carel) 42
 Geyl (Pieter) 42
Gibraltar 374
 GLJSEN (Marnix) 186
 GILLES (Daniel) 324
 GILLET (Robert) 18
 GILLET (Rodolphe) 265
 GILLINGHAM (John R.) 240
 GILLIS (René) 132
 GILON (Raymond) 325
 GIPSY 385
 Goering (Herman) 188, 234
 GOFFIN (Robert) 428
 Goossenaerts (Jef) 429
 GOOSSENS (Hector) 254
 GORIS (Paul) 297
Grâce-Berleur 398
 GRAMMENS (Mark) 59
 GRANDIN (G.) 304
Grand-Ménil 381
 GREGOIRE (Michel) 19
Groot-Brittanië 187, 193, 199, 281, 350, 366, 411
 GRÜNEBAUM (Kurt) 60

H

HABRAKEN (Anne-Marie) 257
 HAUTECLER (Georges) 133-134
 HENNAU (G.) 264
Henegouwen 96, 282, 379
Henri-Chapelle 93, 231
 HERMAN (A.) 202
 HERMANS (L.) 204-205
 HERMANUS (Leo) 413
Heule 312
 Heyman (Hendrik) 430
 Hinderdael (Jef) 431
 HINDERDAEL (Michel) 431
 Hitler (Adolf) 66, 81, 93, 98, 113, 115, 234, 376-377
 Hoenmanns (Maj.) 66
 Hoei 261, 269-270, 276
 Hoofst (Carlos) 432
 Hopman (Immo) 346
 Hosten (Theo) 143
Houdeng-Aimeries 282
 HOUSTON (Donald E.) 378
 Hubermont (Pierre) 433
 HUBERT (Georges) 20
 HUBIN (Christian) 84
 HURARD (Yves) 114
 Husson (A.) 264
 HUSTIN (André-Pierre) 115, 343, 357
 HUWART (P.) 333
 HUYSE (Luc) 391

I

Ieper 351-354
Impde 235

J

JACOBS (Fons) 334
 JACQUEMYS (Herwig) 21
 JACQUES (Maria) 22
 JADIN (Rose) 273
 JANSSENS (A.) 129
 JANSSENS (Emile) 223
 JEANNE 276
 JOE 445
 Jordens (Daniël) 152-153
 Jourdain (Padre S.J.) 192

K

KACAREVIC (Zoran) 84
Kalterherberg 114
 Karel (prins) 398
 KELLENS (A.) 104
 Kempen 355
 KETELBUTTERS (Marie-Paule) 61,
 96, 398-399
 Klutz (René) 260
Knokke 292
 KOCH-KENT (Henri) 62
 KOGAN (Sonia) 298, 302
Kongo 225, 228. Cfr. *Zaire*
 KONGS (Luk) 44, 391
Korbeek-Lo 287
Kortrijk 310
 Kronacker (Paul) 317

L

L. (G.) 360
Laeken 398
 Lahaut (Julien) 434-435
 LAHAYE (Ghislain) 38
 LAMBERT-BECKERS (Mariette) 93
 LAMBERTS (Emiel) 10
 LAMBOTTE (Janine) 17
 LAURENT (Henri) 181
 LAURENT (Pierre-Henri) 39
 Laval (Pierre) 239
 LEBLON (René) 175
 Lefever (Jean) 289
 LEFEVRE (André) 190
Leie 138
 LE KAS (L.C.) 285
 LEMOINE (André H.) 76
 LENAERTS (Jacques) 26
 L'ENTREE (Léon) 135
 Leopold III 60, 68, 82, 158, 165,
 396, 398-399, 436
 LERAT (Charles) 151
 Leroy (Albert) 291
 Leuridan (Jerome) 437
 LEVY (Paul M.G.) 426
 LHEUREUX (Adolphe) 94
 Libeer (Frans) 136
Limburg 257
 LINSMEAU (Jules) 268
 LION (Els) 36
Londen 183
 LOSFELD (André) 379-380

Luik 38, 78, 93, 138, 337, 360,
 362, 399
Luxemburg (provincie) 381

M

M. (D.) 116
 M. (F.) 162
 M. (J.) 258
 M. (R.) 286
Maas 66
Maaseik 117
 MACHIELSEN (R.) 203, 206-208
Malmédy 124
Man 182
 MARCHAL (Jean-Paul) 362
 MARECHAL (S.) 381
Marke 310
 MARNEGIE (Paul-Marie) 363
 MARTEAU (Michel) 343
 MARTIN (Dirk) 63, 86
 MASSART (A.) 95
 MATHEN (Paul) 327
 MATHIEU (Antoine) 270
 Mathieu (Jules) 438
Mechelen 194, 301, 313
Meetjesland 146
Meigem 176
 MELS (Christa) 429
Menen 338
 MERCKX (Hugo) 152, 176-177, 305
 MEYERS (Willem C.M.) 8-9, 229,
 243
 MICARA (Clemente) 65
Moerbrugge 365, 367, 369
 MOHONVAL (Jean-Pierre) 267
Mons 281, 293
Mortsel 314-317, 319
Moulin (Léo) 439
Moermansk 124
 Mrazek (James E.) 104
 Muyllé (Edgard) 440

N

Namen 20, 66
 NELDE (Peter H.) 34
Nevele 129
Nieuwpoort 124
 NIJS (Jef) 153, 299
Nivelles 150

Nives 105
Normandië 217-219, 221, 222

O

Odent (Gaston) 353
Oedelem 335
Oost-Brabant 142
Oostenrijk 397
Oost-Vlaanderen 256
ORY (Pascal) 342
Ougrëe 78
OVADIS (Marc) 259

P

P. (R.K.) 136
PABST (Klaus) 34
PAPÉLEUX (Léon) 96
Parfondruy 375
PARIDAENS (Marie-Anne) 2, 3
PATERSON (R.A.) 365
PAUWELS-BOON (Greta) 224
PECTOR (Kristof) 87
Pépinster 132, 251
Persyn (Pim) 441
PETIT (Pierre) 328
PIRA (Geert) 237
PLANCHAR (Roger) 336
PLAVSIC (Wladimir S.) 65
Polen 353, 387
Pommeren 327
Poperinge 136
POTY (Francis) 50
PREGER (John) 23-25
Provence 169
PROVOOST (Guido) 40
PROWIZUR-SZYPER (Claire) 255
PRUVOT (Joseph) 268
PRZYBYLSKI (Eddy) 137
PUCHINGER (G.) 42

R

R. (J.) 110
R. (V.) 138
Rachecourt 267
RAWLING (Gerald) 373
Reinberger (Maj.) 66

REMY (Col.) 68, 164
RENAULT (G.) 304
Renotte (Paul) 276
Renotte (Thérèse) 271
RENS (G.) 193-194
REYNEBEAU (Mark) 119, 450
Ringway 14
RITGEN (Helmut) 382
ROBA (Jean-Louis) 105
ROBERT (Philippe) 288-289
RODRIC (Roger) 26
Roeselare 128
Romsée (Gerard) 442
Ronsele 141
ROSART (Roger) 120
Rotterdam 48
RUCHAT (A.M.) 230
RUCQUOI (F.) 225
RYELANDT (Daniël) 412

S

SAERENS (L.) 454
Saeyns (Hilda) 447
Saint-Héribert 135
SALLE (Gaston) 121
Sankt-Vith 124, 311, 383
Schelde 14, 78, 363-364, 374
SCHEPENS (Luc) 41, 187
SCHOLLIERS (Peter) 306
SCHOTMANS (André) 269
SCHOUPE (Henri) 407
SEGBERS (Carlo G.) 195
Sensival 282
SEVRIN (André) 122
Sint-Denijs 387
Sint-Michiels 318
Sint-Truiden 98
SMEETS (René) 14, 26-27
Sohan 251
SOMERHAUSEN (Christine) 307
Sovjetunie 85, 259, 323
Spa 337
Spaak (Paul-Henri) 443
Spaatz (Carl) 317
SPAILIER (Georges) 337
Spanje 51
SPILTHOORN (R.) 210
STAES (Johan) 97
STALINE (Joseph) 81
STEINBERG (Maxime) 233, 254, 300-301
Stekene 97

STENGERS (Jean) 165
 STERKEN (L.) 66, 98, 157
 STERKENDRIES (Jean-Michiel) 344
 STIENLET (Georges) 44
 Stracke (Desiderius) 444
Strobl 397
 Student (Kurt) 107
Susteren 117
 Suykerbuyk (P.) 209
 SWINNEN (Marcel) 287
 Sys (Karel) 445

T

T. (S.) 123
Tancrémont 108-109, 132
 TEMMERMAN (Jean) 196-197
 Terfve (Jean) 446
Texas 314
 THANASSEKOS (Yannis) 16
 THEATRE (Ferdy) 329
 THILL (Albert) 247
Thy-le-Château 294
Tintin 342
 Tollenaere (Reimond) 447
Tongeren 98
Tournai 145, 151
 TOUSSAINT (Henri) 124
 TOUSSAINT (Pierre) 106
 TREES (Wolfgang) 166, 250, 383, 410
 TRIO (N.) 161
Tscherkassy 289
 TSHIBANGU-KABET (M.) 226-227
Turnhout 43

U

UGEUX (William) 248, 345
 USTER (Werner) 308

V

V. (F.) 162
 V. (R.) 235
 V. (Robert) 292
Val-Benoit 78
 VAN AUDENHOVE (Marcel) 80, 448
 VAN BRABANT (Piet) 158, 167-168, 234

Van Braeckel (Dolf) 176
 VAN CAMPENHOUT (D.) 244
 Van Cauwelaert (Frans) 449
 Vandekerckhove (Michiel) 450
 VAN DE MEERSCHE (Paul) 10
 VANDENBUSSCHE (Fred) 222
 VAN DEN WIJNGAERT (Mark) 10
 VANDEPUTTE (Robert) 415, 451
 VAN DER BELEN (Jacques) 140
 VANDERBIST (Claire) 274
 Vanderpoorten (Arthur) 167
 Vanderpoorten (Herman) 167, 452
 VAN DE WALLE (Werner) 441
 Van de Wiele (Jef) 453-454
 VAN DIJSTADT (J.) 432
 VAN DOORSLAER (Rudi) 48, 51
 VANDROMME (Pol) 28
 VAN EENOO (Romain) 67
 VAN GASTEL (Luc) 314-317, 366, 386
 VAN GOETHEM (Patrick) 295
 VAN HEES (Pieter) 42
 VANHERP (Willy) 408
 VAN HOONACKER (Luc) 367
 VAN HULLE (Jooris) 302
 Van Kuyck (Hugo) 218, 220, 455
 VAN LANDSCHOOT (Romain) 450
 VANMARCKE (Antoon) 338
 VAN MECHELEN (Mia) 449
 VAN NUFFEL (Herman) 107
 VAN ONSEM (Yves) 125
 Van Outryve d'Ydewalle (Pierre) 168
 Vanoverbeke (G.) 136
 VAN REMOORTERE (Julien) 29
 VAN ROKENGHEM (Suzanne) 275
 Van Severen (Joris) 37
 VAN SOLINGE (Jacques) 81
 VANVOORDEN (A.) 157
 VANWELKENHUYZEN (Jean) 69-72
 VDB 387
 Vekemans (Robert) 366
Veldwezelt 123
 VELLUT (Jean-Luc) 228
 VERHAERT (Beatrijs) 43
 VERLEYEN (Jean) 214
 VERMEULEN (Marcel) 126
 VERPLAETSE (Tony) 88
 VERTON (Luc) 291
Verviers 93, 172, 250, 258, 296, 385
 VIANE (Henri) 368
 VINCX (Jan) 245
 Vindevogel (Leo) 404
Vinkt 133, 176-177
Vlaanderen 35
 VLAEMYNCK (Carlos) 143, 318, 369

VLEESCHOUWERS (Cyriel) 11, 215-216
 Von Manstein (Fritz E.) 66
 Von Rundstedt (Gerd) 376, 384
 Vos (Herman) 456
 VOS (Louis) 44
 Vranckx (Alfons) 457
 Vreeren 124
 Vroenhoven 123
 Vucht 66

W

W. (S.) 116
 Walcheren 373-374
 WALLEF (Daniële) 45
 Wallonië 33, 242
 Waremmé 261, 270
 WAUTHIER (J.) 178
 WEBER (Guy) 277
 WELENS (Hans) 392
 Welkenraedt 231

WERY (Max) 238
 WESMAEL (Charly) 100
 WEUTS (Sylvain) 394
 Weyts (Staf) 401
 WHITING (Charles) 383
 Wijnendaele 399
 Wilhelmina 60
 Willemstad 320
 WILS (Lode) 430
 Witry 105
 Wollweber (Ernst) 48
 Wolvertem 235
 WUYTS (Louis) 101, 384

Z

Z. (T.) 144, 236, 278
 Zaïre 224, 226-227
 Zelem 286
 Zelzate 127, 139, 280
 Zeveren 171

DIRECTEUR - VERANTWOORDELIJKE UITGEVER
JEAN VANWELKENHUYZEN

PAUL VANDEN THORENLAAN 36
1160 BRUSSEL